

CULTUREEL ERFGOEDBELEIDSPLAN 5-ART 2011-2014

Vanuit de zorg voor het cultureel erfgoed focust het cultureel erfgoedconvenant in de 5-art regio -Alveringem, De Panne, Koksijde, Nieuwpoort, Veurne- op de ontmoeting tussen mensen en tussen cultureel erfgoedactoren, op participeren, het vormen van gemeenschap(pen), het versterken van de identiteit en het nuanceren van het beeld van de regio, vertrekkend vanuit 'eb en vloed, hoogtij en laagtij, eenheid en verscheidenheid'

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	1
INLEIDING.....	2
1. PROCES VAN BELEIDSPANNING	4
1.1. Kerngroep – planningsgroep	4
1.2. Raad van bestuur	4
1.3. Cultuurraden en gemeenteraad	4
1.4. Bevraging van het brede cultureel erfgoedveld en ruime publiek	5
2. AFSTEMMING ANDERE BELEIDSPANNEN EN CONSULTATIE ANDERE BRONNEN.....	6
DEEL I: OMGEVINGSANALYSE	7
1. HET WERKINGSGEBIED	9
1.1. Situering van de regio.....	9
1.2. Demografie	10
1.3. Economie.....	11
1.4. Onderwijs	12
1.5. Aangrenzende regio's	13
2. EEN SAMENWERKING(SVERBAND) MET EEN VERLEDEN.....	15
2.1. Een kort overzicht van de geschiedenis van de regio	15
2.2. Een geschiedenis van samenwerken in de regio	17
3. ERFGOED EN DE ERFGOEDACTOREN VAN EN IN DE REGIO	19
3.1. Roerend, immaterieel en onroerend erfgoed van en in de regio.....	19
3.2. Actoren in de 5-art regio.....	23
3.3. Noden, verwachtingen en verzuchtingen	32
3.4. Het huidige ondersteuningsbeleid voor cultureel erfgoed	33
3.5. Lopende en geplande initiatieven rond cultureel erfgoed.....	35
4. ALGEMENE TRENDS EN ONTWIKKELINGEN	38
DEEL II. GEGEVENSANALYSE	39
1. GEMOTIVEERDE CONCLUSIES SWOT	39
1.1. Algemeen	39
1.2. Het cultureel erfgoed	40
1.3. Cultureel-erfgoedactoren	40
2. BELEIDSUITDAGINGEN.....	42
DEEL III: MISSIE EN VISIE	45
DEEL IV: ALGEMENE EN CONCRETE DOELSTELLINGEN	47
DEEL V: MIDDELEN EN ORGANISATIE	57
1. MIDDELEN	57
1.1. Inkomsten	57
1.2. Uitgaven	57
2. ORGANISATIE	61
2.1. Situering van de cultureel erfgoedcel binnen 5-art.....	61
2.2. Inspraak- en beslissingsorganen in kader cultureel erfgoedconvenant.....	61
2.3. Locatie.....	62
BIJLAGEN.....	63

VOORWOORD

Reeds meer dan een decennium bewijzen de steden en gemeenten Alveringem, De Panne, Koksijde, Nieuwpoort en Veurne dat samenwerking geen loos begrip is. De projectvereniging 5-art staat steeds weer borg voor geslaagde activiteiten binnen specifieke jaarthema's en prachtige initiatieven, zoals Erfgoeddag, de Week van de Amateurkunsten, Open Monumentendag of de Week van de Smaak. Samenwerking levert immers steeds winst op.

Met dit erfgoedbeleidsplan wordt hierop verder geborduurd. Erfgoed is immers de laatste jaren steeds meer een hot item geworden, en het is onze vaste overtuiging dat we ook erfgoed het best gezamenlijk aanpakken. Ons erfgoed mag zeker zeer verscheiden zijn; met badsteden naast agrarische dorpen of met belangrijk immaterieel Vlaams erfgoed naast kleine particuliere verzamelingen en musea, met heel diverse thema's, die samen gegarandeerd vuurwerk opleveren. Al dit erfgoed samen biedt ons een totaalbeeld van onze streek en geeft een herkenbare identiteit aan onze regio.

Dat erfgoed moeten we echter goed verzorgen. Daarom wil 5-art de uitdaging aangaan, om door middel van precieze doelen en concrete acties, dat erfgoed maximaal in stand te houden en bovendien de diverse erfgoedactoren daadwerkelijk te ondersteunen. Dit plan is het juiste instrument om dit doel te realiseren. Het is een ambitieuze tekst, die start vanuit vaststellingen uit het werkveld, om te komen tot een coherente en stevige visie, die uitvoerbaar is binnen een duidelijk omschreven periode. Wij houden er aan allen te danken die door hun inzet tot dit plan hebben bijgedragen. 5-art zelf heeft intussen beslist ook in 2010 te voorzien in de extra financiële inspanning van 1,1 € per inwoner, waarmee verder een cultuurfunctionaris in dienst gehouden wordt om dit plan verder te behartigen.

Ongetwijfeld zullen niet alle doelstellingen binnen die 4 jaar volledig gerealiseerd kunnen worden. "Zorg voor..." is trouwens een continu proces. Maar een cultureel erfgoedconvenant met de Vlaamse Overheid en de oprichting van een cultureel erfgoedcel moeten in de komende jaren bakens verzetten. Ze moeten de start vormen van een nieuw avontuur en voor ons lokaal en regionaal erfgoed een positief en langdurig effect creëren. Daarvan zijn we ons allen ten volle van bewust.

Martine Rabaey, schepen voor cultuur van Alveringem
Serge Van Damme, schepen voor cultuur van De Panne
Jan Loones, schepen voor cultuur van Koksijde
Geert Vanden Broucke, schepen voor cultuur van Nieuwpoort
Robert Van Praet, schepen voor cultuur van Veurne

INLEIDING

Dit cultureel erfgoedbeleidsplan vormt een addendum bij de cultuurnota van het samenwerkingsverband 5-art voor de periode 2008-2013 (**bijlage 1**).

Het cultureel erfgoedbeleidsplan is opgebouwd volgens de vigerende structuur. Deel I bevat een omgevingsanalyse, met beschrijving van het werkingsgebied, zijn verleden, zijn cultureel erfgoed en zijn actoren, het huidige ondersteuningsbeleid en lopende en geplande activiteiten rond het cultureel erfgoed. Deel II is de gegevensanalyse met de relevante conclusies en uitdagingen uit de omgevingsanalyse. Deze worden op hun beurt nader uitgewerkt in de delen III tot V. Deel III beschrijft de missie en visie op de zorg voor en ontsluiting van het cultureel erfgoed. Deel IV bevat de algemene en concrete doelstellingen die 5-art zich met haar cultureel erfgoedbeleid stelt. In deel V worden deze doelstellingen geconcretiseerd in een meerjarenbegroting, een beschrijving van de plaats van het cultureel erfgoedbeleid binnen de 5-art werking en een beschrijving van de toekomstige organisatie.

Om het plan vlot leesbaar te houden is gestreefd naar een goed evenwicht tussen algemeen en gedetailleerd. Gedetailleerde informatie en overzichtslijsten zijn daarom in de bijlagen opgenomen. Waar mogelijk werd ook een hyperlink ingevoegd. Een hyperlink is te herkennen aan de blauwe kleur en onderstreping. Op die manier kan in de digitale versie, met internetverbinding, onmiddellijk naar het document of website worden doorgeklikt (CTRL + klik).

1. PROCES VAN BELEIDSPLANNING

Het cultureel erfgoedbeleidsplan van 5-art is het werk van een grote groep mensen.

1.1. Kerngroep – planningsgroep

Het brede cultureel erfgoedveld is vertegenwoordigd in de **planningsgroep**.

Bij het opzetten van de planningsgroep is getracht zoveel mogelijk sectoren, zowel cultureel erfgoedgebonden als andere, vaardigheden en kennis bijeen te brengen, verspreid over de gemeenten.

De precieze samenstelling van de planningsgroep is te vinden in **bijlage 2**.

De planningsgroep kwam in de loop van het proces acht keer bijeen (5 mei, 23 juni, 7 juli, 15 juli, 3, 15, 17 en 22 september). De planningsgroep formuleerde bemerkingen en suggesties, en plaatste kritische kanttekeningen bij het materiaal dat door de kerngroep was voorbereid.

De **kerngroep**, bestaande uit de vijf cultuurbeleidscoördinatoren, de cultureel erfgoedconsulent van Veurne en de gebiedswerker cultuur, bereidde samen met de cultuurfunctionaris cultureel erfgoedconvenant 5-art de vergaderingen voor. Deze laatste werd in april 2009 aangenomen door 5-art om de opmaak van een cultureel erfgoedbeleidsplan te coördineren.

1.2. Raad van bestuur

De raad van bestuur van 5-art is samengesteld uit de vijf schepenen van cultuur, vijf gemeenteraadsleden uit de oppositie (met raadgevende stem), de cultuurbeleidscoördinatoren van de vijf gemeenten en de erfgoedconsulent van Veurne, een vertegenwoordiger van de bibliotheken en de vijf voorzitters van de culturele raden. De gebiedswerker cultuur is waarnemer. Enkel de schepenen hebben stemrecht.

De kerngroep kreeg op de zitting van de raad van bestuur van 23 april 2009 groen licht om de planningsgroep samen te stellen, inspraakmomenten te organiseren en uit een SWOT-analyse de beleidsuitdagingen te distilleren. Gedurende het hele proces volgde de raad van bestuur de evolutie van het beleidsplan nauw op. De raad van bestuur vergaderde in de loop van 2009 een tiental keer over het cultureel erfgoedconvenant. De cultuurfunctionaris cultureel erfgoedconvenant 5-art bracht aan de raad van bestuur verslag uit van de werkzaamheden van de planningsgroep. Op zijn beurt gaf de raad feedback bij de gerealiseerde en aan te vatten werkzaamheden.

Voorliggend cultureel-erfgoedbeleidsplan werd goedgekeurd op de vergadering van de raad van bestuur van 20 oktober 2009 (**zie bijlage 3**).

1.3. Cultuurraden en gemeenteraad

De verschillende cultuurraden werden actief bij het beleidsplanningsproces betrokken (inspraak). Ze bleven op de hoogte van de stand van zaken via hun voorzitters, die deel uitmaken van de Raad van Bestuur van 5-art. Het cultureel erfgoedbeleidsplan werd op 25 november 2009 op een gemeenschappelijke vergadering in Veurne voor advies aan de cultuurraden voorgelegd.

Hoewel niet noodzakelijk koos de raad van bestuur er voor het cultureel erfgoedbeleidsplan voor te leggen aan de gemeenteraden, om nogmaals het draagvlak van het plan te onderstrepen.

Het advies van de cultuurraden en de gemeenteraadsbeslissingen vindt u in **bijlage 3**.

1.4. Bevraging van het brede cultureel erfgoedveld en ruime publiek

De bevraging van het brede cultureel erfgoedveld en het ruime publiek gebeurde via **twee vragenlijsten** en **vijf praatcafés**, één in elke gemeente.

Bij de **vragenlijsten** voor de cultureel erfgoedactoren is geopteerd om nu (nog) geen omvangrijke bevraging te doen en te werken met open vragen (vanuit het idee dat wie echt met iets zit ermee naar buiten zou komen). Een meer gedetailleerde bevraging van de actoren had meer gedetailleerde informatie kunnen opleveren, maar had (de nu al overbevraagde) actoren ook kunnen doen afhaken. Voor een gedetailleerde bevraging wordt gewacht op de methodologie die de bestaande cultureel erfgoedcellen momenteel i.s.m. FARO uitwerken.

De cultureel erfgoedactoren werden gevraagd naar:

- hun missie en eventuele periodieke cultureel erfgoedpublicaties;
- hun verwachtingen in een cultureel erfgoedcel;
- sterken en zwakten, kansen en bedreigingen van de organisatie inclusief gewenste ondersteuning;
- gepercipieerd regionaal cultureel erfgoed;
- cultureel erfgoedprojecten waarbij ze betrokken waren of die ze gerealiseerd wilden zien.

Het grote publiek werd gevraagd naar:

- verwachtingen in een cultureel erfgoedcel;
- goede raad en suggesties;
- maatschappelijke ontwikkelingen als kansen of bedreigingen
- gepercipieerd regionaal cultureel erfgoed

De vragenlijsten werden met een begeleidende brief verzonden aan de gekende cultureel erfgoedactoren, aan 'bevoorrechte getuigen' (een lijst samengesteld door de planningsgroep), en aan de leden van de planningsgroep. Ze werden ook verdeeld binnen de cultuurraden. Een herinneringsbrief en –email werden enkele weken later verzonden. Op de gemeentelijke websites en via de gemeentelijke infobladen werd gecommuniceerd over het bestaan van de vragenlijsten en de mogelijkheid ze op te vragen of van de website te downloaden.

De vijf **praatcafés**, één in elke gemeente, werden georganiseerd over een periode van twee weken, verspreid over de week (9, 10, 11, 15, 18 en 22 juni). Op die manier is getracht geïnteresseerden zoveel mogelijk kansen tot deelname te geven.

Een uitnodiging voor de praatcafés werd via de gemeenten naar de verenigingen (cultureel erfgoedverenigingen en andere) verspreid.

Uitnodigingen voor het ruime publiek tot deelname aan het praatcafé werden gepubliceerd op de gemeentelijke websites en in de gemeentelijke infobladen. Affiches en flyers die de praatcafés aankondigden werden via de affichecircuits van de gemeenten verspreid.

De deelnemers werden binnen zes thema's verschillende stellingen en dilemma's voorgelegd.

De thema's waren:

- het cultureel erfgoed van de regio, uniek of niet?;
- de stand van zaken van de regionale cultureel erfgoedwerking;
- de werking: vernieuwen of voortbouwen?;
- investeren in vrijwilligers of professionelen?;
- samenwerken en netwerken;
- prioriteiten in de cultureel erfgoedwerking

De bevindingen van voorbije praatcafés werden in volgende praatcafés gebruikt. Vragen werden eventueel aangepast of bijgevoegd. De resultaten van de vijf praatcafés werden in één verslag bijeengebracht, dat op het einde van de consultatieperiode aan de geïnteresseerden werd bezorgd. Met de planningsgroep werd het praatcafé nog eens overgedaan.

Daarnaast voerde de cultuurfunctionaris cultureel erfgoedconvenant ook gesprekken met enkele bevoorrechte getuigen of werd informatie gehaald uit vele formele en informele contacten (mail, telefoon, plaatsbezoek).

Als bijlage: vragenlijst organisaties en individuen, vragen praatcafé (**bijlage 4**)

2. AFSTEMMING ANDERE BELEIDSPLANNEN EN CONSULTATIE ANDERE BRONNEN

Dit cultureel erfgoedbeleidsplan is geen nieuw werkstuk, dat losstaat van al bestaande plannen. Voor de opmaak van het cultureel erfgoedbeleidsplan werden de vijf cultuurbeleidsplannen geconsulteerd, de cultuurnota's van het samenwerkingsverband (beleidsperiode 2005-2007 en 2008-2013) en andere beschikbare beleidsdocumenten of rapporten over het cultureel erfgoed in de regio en Vlaanderen.

De relevante gegevens uit deze documenten zijn meegenomen in dit cultureel erfgoedbeleidsplan, maar niet altijd geëxpliciteerd om het plan voldoende kort en krachtig te houden.

Als bijlage een overzicht van de belangrijkste bronnen (**bijlage 5**), de cultuurnota 5-art 2008-2013 (**bijlage 1**) en uittreksels betreffende cultureel erfgoed uit de cultuurbeleidsplannen (**bijlage 6**).

INHOUDSOPGAVE OMGEVINGSANALYSE

1. HET WERKINGSGBIED	9
1.1. Situering van de regio	9
1.2. Demografie	10
1.3. Economie	11
1.4. Onderwijs	12
1.5. Aangrenzende regio's	13
1.5.1. De rest van de Westhoek	13
1.5.2. Noord-Frankrijk	13
2. EEN SAMENWERKING(SVERBAND) MET EEN VERLEDEN	15
2.1. Een kort overzicht van de geschiedenis van de regio	15
2.1.1. Water als beeldbepalend element	15
2.1.2. 'Voor boer en visser'	15
2.1.3. Een grens- en conflictregio	17
2.2. Een geschiedenis van samenwerken in de regio	17
2.2.1. Algemeen – het ontstaan en de traditie van (streek)samenwerking	17
2.2.2. Samenwerken rond cultuur en cultureel erfgoed in het arrondissement Veurne: Westku(n)st' – 5-art	18
3. ERFGOED EN DE ERFGOEDACTOREN VAN EN IN DE REGIO	19
3.1. Roerend, immaterieel en onroerend erfgoed van en in de regio	19
3.1.1. Erkenning van de uniciteit van het cultureel erfgoed van de regio	20
3.1.2. Water en het maritiem erfgoed	20
3.1.3. Het agrarisch erfgoed	21
3.1.4. Grens- en conflictgebonden erfgoed	21
3.1.5. Het erfgoed van de Wereldoorlogen	22
3.1.6. Het toerismegebonden erfgoed	22
3.1.7. Kunst en kunstcollecties	22
3.2. Actoren in de 5-art regio	23
3.2.1. De provincie als actor: een gebiedswerking voor cultuur	23
3.2.2. Het cultureel samenwerkingsverband 5-art	23
3.2.3. De gemeenten	24
3.2.4. Archieven, bibliotheken en documentatiecentra	24
3.2.5. Musea en bezoekerscentra	26
3.2.6. Erfgoedverenigingen	29
3.2.7. Niet-erfgoedverenigingen	30
3.2.8. Zwerfgoed	30
3.2.9. Andere	31
3.2.10. Vlaamse actoren	32
3.3. Noden, verwachtingen en verzuchtingen	32
3.4. Het huidige ondersteuningsbeleid voor cultureel erfgoed	33
3.4.1. Vanuit de provincie	33
3.4.1.1. Musea	33
3.4.1.2. Erfgoedreglement	33
3.4.1.3. Depotpolitiek provincie	33
3.4.1.4. Archieven	34
3.4.1.5. Beeldbank	34
3.4.2. Vanuit 5-art	34
3.4.3. Vanuit de gemeenten	34
3.5. Lopende en geplande initiatieven rond cultureel erfgoed	35
3.5.1. Vanuit de provincie	35
3.5.1.1. De verhaallijnen van de Westhoek	35
3.5.1.2. Netwerk oorlog en vrede in de Westhoek	35
3.5.1.3. Westhoek streekmuseum	36
3.5.1.4. Erfgoed en het Maritiem Geheugen	36
3.5.2. Vanuit 5-art en de gemeenten	37
4. ALGEMENE TRENDS EN ONTWIKKELINGEN	38

DEEL I: OMGEVINGSANALYSE

1. HET WERKINGSGBIED

1.1. Situering van de regio

5-art is het cultureel samenwerkingsverband van Alveringem, De Panne, Koksijde, Nieuwpoort en Veurne. Deze **5 gemeenten**, samen goed voor **28 deelgemeenten**, vormen samen het arrondissement Veurne, het **meest westelijke arrondissement** van Vlaanderen en België.

De regio is afgebakend door de grens met Frankrijk, de Noordzee en de gedeeltelijk door de IJzer (in Alveringem, en bij de IJzermonding in Nieuwpoort). Het arrondissement vormt samen met het arrondissement Diksmuide wat de **Noordelijke Westhoek** wordt genoemd.

Naast twee stedelijke centra, Veurne en Nieuwpoort, telt het arrondissement nog drie gemeenten: Alveringem, in het hinterland, en De Panne en Koksijde, aan de kust. Veurne heeft vanouds een centrumfunctie: het was een bestuurlijk arrondissement, vormt nog steeds de zetel van een rechtbank en een vestiging van het Ministerie van Financiën, en heeft het ruimste aanbod aan onderwijsinstellingen, naast een ziekenhuis. Ook Nieuwpoort was de zetel van een vrederecht en bezit een ruim schoolaanbod. De middeleeuwse stadskernen van deze steden groeiden pas aan tegen het einde van de 19de eeuw en in de 20ste eeuw. In Veurne gebeurde dit voornamelijk na de Eerste Wereldoorlog, in Nieuwpoort vanaf de jaren 1950. In deze havenstad werd sindsdien ook één van de grootste jachthavens van West-Europa uitgebouwd.

De opkomst van het toerisme heeft grondige veranderingen teweeg gebracht in het uitzicht en het aanvoelen van de regio. Er is een kustzone en een achterland ontstaan.

Langs de bestaande infrastructuur (o.a. de kustweg) manifesteert zich met de *badplaatsen* een stedelijke ontwikkeling, geënt op toerisme en recreatie. Daarachter, meer naar het binnenland, liggen de oorspronkelijke *kerkdorpen* (Adinkerke, Koksijde, Oostduinkerke, Nieuwpoort-stad). Nog verder naar het binnenland liggen, in het geval van Nieuwpoort en Koksijde, polderdorpen (Ramskapelle, Sint-Joris, Wulpen).

Het toerisme heeft er voor gezorgd dat ook deze badplaatsen een sterke functie uitbouwden op o.m. het vlak van cultuur (actief en erkend Cultureel Centrum in Koksijde, eigen programmatie ook in Nieuwpoort en De Panne), en zelf instaan voor heel wat (centrum-)taken. Zo had De Panne al secundair onderwijs en is dit vrij recent ook in Koksijde ingericht. Koksijde is trouwens uitgegroeid tot de grootste van de vijf gemeenten, met zowat dubbel zoveel inwoners als de volgende (vooralsnog Veurne).

Het agrarische achterland vormt de grootste component van het arrondissement. Het heeft zijn landelijk karakter, getypeerd door kleine dorpskernen met verspreide hoevebouw, behouden. Omdat de drie kustgemeenten elk ook een *landelijke deelgemeente* hebben, is de overgang van badplaats naar landelijk gebied vrij vloeiend.

Als (overwegende) plattelandsregio heeft de regio en de Westhoek in het algemeen ook een aantal specifieke kenmerken.

Horizontale en verticale lijnen (kanalen, wegen, spoorweg) **leggen verbindingen langs en binnen de regio en naar de omgeving.** In die verkeersinfrastructuur vertaalt zich ondermeer het belang van de steden Nieuwpoort en Veurne in de voorbij eeuwen (bv. het kanaal Plassendale-Nieuwpoort–Veurne–Duinkerke, dat in Veurne aansluiting geeft op het Lo-kanaal, via Alveringem). De ruimtelijke structuur van de kuststrook wordt gekenmerkt door oude, onderling verbonden dorpskernen gelegen op 2 tot 3 km van zee. Aan zee zelf, in het verlengde van deze oude dorpskernen liggen de badplaatsen, op hun beurt onderling verbonden met de kusttram (125 jaar in

2010) en de Koninklijke Baan (= kustweg), precies ontworpen en deels uitgevoerd als horizontale verbinding. Verticale verbindingen maken de link tussen de badplaatsen en het hinterland (bv. de Zeelaan in Koksijde en De Panne). Kust, hinterland en zuidelijke Westhoek zijn met elkaar verbonden door de N 8 (de weg Ieper-Veurne).

De spoorweg, de enige in het noordwestelijke deel van West-Vlaanderen, verbindt het achterland sinds 1858 rechtstreeks met Brussel. De snelweg E40 werd in jaren 1980-1990 verlengd vanuit Jabbeke (aansluiting Oostende-Brussel) tot de verbinding met Frankrijk.

Wie langs een van die assen de regio binnen komt, ziet meteen het overwegend vlakke landschap. **De regio werd niet voor niets grotendeels op de zee veroverd, wat zijn landschap heeft bepaald.** Door de systematische drooglegging vanuit hoger gelegen gebied ontstond een landelijk, zeer open, laag en vlak cultuurlandschap¹. De overgang van dit vlakke, lage landschap naar de duinen en het strand is erkend als bijzonder en uniek. Bij Alveringem is het landschap vlak tot lichtgolvend naar het zuiden toe (het historische Plateau van Izenberge), en ook meer beboomd dan de poldervlakte. Massieve houtkanten, hagen en (knot)bomenrijen, hielden hier en daar stand. Vandaar ook het gebruik van de naam Houtland. Het zijn overblijfselen van een landschap met *bosschage* dat vroeger algemener was, maar verdween door de Eerste Wereldoorlog.

1.2. Demografie

De vijf steden en gemeenten van het arrondissement Veurne telden begin 2008 59.573 inwoners op een oppervlakte van 275,2 km². Dat maakt de regio tot het **derde dunst bevolkte arrondissement van Vlaanderen** (gemiddeld 216,5 inwoners per km² in 2008 tegenover 445 voor Vlaanderen)².

Er zijn wel **grote verschillen** tussen de kustgemeenten (rond de 400 inwoners per km²), Alveringem (62 inwoners per km²) en Veurne (121,9 inwoners per km²).

Tijdens de zomermaanden stijgt het 'bevolkingsaantal' in de regio exponentieel. Dan verblijven in de kustgemeenten nog eens honderdduizenden mensen. De regio heeft dan ook een belangrijk publiekspotentieel door haar toeristische attractiviteit.

Arrondissement Veurne	Aantal inwoners op 1/1/2008	evolutie in eenheden vs. 2007	Evolutie in % vs. 2007
Alveringem	4.963	+8	+0,16%
De Panne	10.285	+132	+1,30%
Koksijde	21.515	+96	+0,45%
Nieuwpoort	11.062	+122	+1,12%
Veurne	11.748	-84	-0,71%
Totaal 5-art regio	59.573	+274	+0,46%

Het arrondissement Veurne is en blijft het **sterkst groeiende arrondissement** in West-Vlaanderen (hoewel de groei aanzienlijk vertraagde)³.

Terwijl de bevolkingstoename in het verleden vooral te wijten was aan de toename in de kustgemeenten, en de bevolking in Alveringem en Veurne wat afnam, is nu overal een groei waar te nemen. Enkel in Veurne is er tussen 2000 en 2007 nog een stagnatie.

De toename blijft echter voor het grootste deel te danken aan het positieve migratiesaldo in de kustgemeenten. De bevolking stijgt er voornamelijk **door de inwijking van senioren, de zgn. pensioenmigranten**.

¹ Een extreem voorbeeld van georganiseerde incultuurname van de bodem vormden de Moeren, gelegen op de grens van Frankrijk en België, met grote rechthoekige kavels, dijken en rechtlijnige grachtengangen (*Bouwen door de Eeuwen heen*, p. XIV).

² De arrondissementen Diksmuide en Ieper, waarmee het arrondissement Veurne de Westhoek vormt, zijn nog dunner bevolkt. Diksmuide is het dunst bevolkt, met 132,7 inwoners / km² (in 2005) (http://statbel.fgov.be/figures/dsp_nl.asp, 12/08/2009)

³ *West-Vlaanderen sociaaleconomisch 2009 - feiten*, p. 4. in de periode 1971-2000 steeg de bevolking met 19,9 %, tussen 2000 en 2007 met 5,2 %.

Heel wat anderen daarentegen trekken weg uit de 5-art regio of verhuizen binnen de regio. Eerst en vooral is er de tendens van de 'braindrain'. Hoogopgeleide afgestudeerden vinden in de streek geen werk en gaan elders aan de slag. Maar ook het gebrek aan betaalbare woningen en bouwgronden veroorzaakt het verschuiven van bewoners. Bewoners verhuizen daarom van de kust naar het achterland.

Het **aantal buitenlanders** (EU en niet-EU) in de 5-art gemeenten **ligt over het algemeen zeer laag** (in oktober 2007 3,5 % van de totale bevolking). Een kleine meerderheid van hen zijn Fransen. Daarmee volgt de regio het patroon van de Westhoek en de hele provincie West-Vlaanderen.

De regio heeft dan wel weinig inwoners met etnisch-culturele achtergronden, toch is er – in meer of mindere mate – een aanvoelen van 'verschil', van diversiteit. Het is opvallend hoe over de zgn. pensioenmigranten en tweede verblijvers in dezelfde termen wordt gesproken als over mensen die niet uit eigen land afkomstig zijn: "vreemdelingen", "inwijkelingen", "aangespoelden", die de "eigenheid" en de "eigen cultuur" "bedreigen" ⁴.

Aan de Westkust zien we door de inwijking van de eerder vermelde pensioenmigranten in het algemeen een groot aandeel ouderen en een **vergrijzde en steeds verder vergrijzende bevolking**. Niet minder dan drie 5-art gemeenten staan in 2006 binnen de twintig gemeenten met de hoogste gemiddelde leeftijd van België. Koksijde prijkt zelfs helemaal bovenaan met een gemiddelde leeftijd van 47,01 jaar. Ook De Panne en Nieuwpoort staan in de top 10 met hun respectieve gemiddelde leeftijden van 45,67 en 45,08 jaar.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat in er in de 5-art regio **procentueel veel meer 65-plussers** zijn **dan in de meeste andere arrondissementen van Vlaanderen** ⁵.

Aandeel leeftijdscategorie (2005)	0 – 19 jaar	20 – 64 jaar	65 – 95 jaar
Alveringem	26,7 %	54,6 %	18,6 %
De Panne	18,5 %	55,2 %	26,2 %
Koksijde	17,0 %	57,7 %	25,2 %
Nieuwpoort	19,5 %	56,8 %	23,5 %
Veurne	23,8 %	56,6 %	19,5 %
Vlaams Gewest	22,1 %	60,0 %	17,8 %

Een prognose van de Vrije Universiteit Brussel (VUB) over de evolutie van de bevolking tegen 2025, opgemaakt in 2009, verwacht voor de hele kustlijn een stijging van de gemiddelde leeftijd van 46,3 naar 50,8 jaar. Het aantal kinderen aan de kust wordt verwacht tegen 2025 met circa 13 % te dalen, het aantal ouderen wordt verwacht met 40% te stijgen

De drie kustgemeenten worden ook gekarakteriseerd door een **hoog aantal tweede verblijvers**. Dit zijn mensen die een woning bezitten of huren en op vrij permanente basis aan de kust verblijven, maar er niet officieel wonen. Het is een algemene evolutie binnen de gemeentebesturen om deze tweede verblijvers als 'eigen' inwoners te gaan zien.

1.3. Economie

Tot het begin van de twintigste eeuw vormden voornamelijk de landbouw en in veel beperktere mate de visserij de voornaamste bestaansmogelijkheden in het arrondissement. **De regio wordt dan ook nog altijd door het landbouwverleden gekenmerkt.**

⁴ We laten ons er niet over uit of dit ook klopt. De perceptie bij een (groot) deel van de bevolking is er in elk geval, en is in sommige gemeenten ook sterker dan in de andere.

⁵ In 2005 was in Koksijde en De Panne een kwart van de bevolking ouder dan 65. In het hele Vlaamse gewest was dit gemiddeld maar 17,8 %. De grootste bevolkingsgroep blijft hoe dan ook die tussen 20 en 64 jaar. Deze groep vertegenwoordigde in 2005 in de 5-art gemeenten ongeveer 56 % van de totale bevolking, (in het Vlaamse gewest was dit 60 %). Jongeren tot en met 19 jaar vormden toen ongeveer één vijfde van de bevolking.

Het ontstaan van het kusttoerisme bood de kustbewoners toen het economisch minder goed ging nieuwe bestaansmogelijkheden. Het kustgebied ging op die manier een eigen economische structuur vertonen, afwijkend van de rest van het arrondissement.

Van noemenswaardige industrieën was nauwelijks sprake tot begin van de twintigste eeuw. De economie in het arrondissement is daarom vnl. een handels- en dienstensector.

De altijd al beperkte **pendelarbeid** naar Noord-Frankrijk is op heden tot een minimum herleid, door de eigen economische ontwikkeling van het arrondissement. Naast dit type grensarbeid bestond in het verleden ook de **seizoensarbeid** (graan- en bietenoogst) in de uigestreckte landbouwstreken van de meest noordelijke Franse departementen.

Toerisme en recreatie zijn in de 5-art regio een zeer belangrijk gegeven. Het toerisme is voor de inwoners de belangrijkste bron van inkomsten, naast landbouw en nijverheid. **Ook demografisch** heeft het toerisme een belangrijke impact: in de zomermaanden verblijven in de kustgemeenten nog eens honderdduizenden mensen, voor één of meer dagen. De kust neemt in Vlaanderen het grootste aandeel verblijf- en dagtoerisme voor zijn rekening. Nergens in België is het aantal overnachtingen in verhouding tot het aantal inwoners zo hoog (tussen de 100 en 436%). De overgrote meerderheid zijn Belgen. Het aandeel buitenlanders blijft relatief beperkt ⁶. Het toerisme zorgde voor een nieuw type **seizoensarbeid**. Niet meer noodzakelijk over de grens, maar in de eigen streek, gaat men van het achterland "het seizoen doen" aan de kust.

De toeristische aantrekkingskracht van de regio is –opnieuw- tweeledig. De drie kustgemeenten zijn onlosmakelijk met het toerisme verbonden door de aanwezigheid van de zee, de stranden en de natuurgebieden. Maar ze hebben ook cultuur te bieden. Het achterland biedt dan weer andere mogelijkheden. Veurne en Alveringem positioneren zich aanvullend voor all weather-toerisme en hebben eigen troeven. Die liggen in cultuurtoerisme en recreatieve landschappelijke en agrarische waarden. Veurne heeft zijn aantrekkelijk cultuurhistorisch centrum en in Alveringem bloeit het plattelandstoerisme.

Beleidsmatig is een tweedeling gemaakt: de kustgemeenten horen tot de toeristische regio 'kust', met een eigen beleidsplan, de gemeenten Veurne en Alveringem behoren tot de toeristische regio 'Westhoek'. **De samenwerking tussen Westkust en Westhoek blijft evenwel erg belangrijk.** Enerzijds zijn er de belangrijke dagtoeristische stromen vanuit de Westhoek naar Westkust en omgekeerd, anderzijds zijn er heel wat thematische verbindingen ('14-'18, Nieuwpoort als cultuurhistorische stad, Delvaux-Grard). Tenslotte kunnen ook de landelijke deelgemeenten van de kustgemeenten in de Westhoekdynamiek opgenomen worden. Het recent voorgestelde Strategisch Beleidsplan voor Toerisme en Recreatie aan de kust (2009-2014) neemt de band met het hinterland mee als krachtlijn voor haar beleid.

1.4. Onderwijs

De 5-art regio heeft een ruime waaier aan onderwijsvormen en -niveaus. In De Panne, Koksijde, Nieuwpoort en vooral Veurne is er, naast een groot netwerk van basisscholen, ook een degelijk en heel divers aanbod van secundair onderwijs, dat om en bij de 3000 leerlingen telt. In de gemeente Alveringem is er enkel kleuter- en lager onderwijs. De uitstraling van de scholen in de regio is groot. Een gevolg daarvan is een grote mobiliteit en uitwisseling van scholieren tussen de verschillende gemeenten van de streek.

Ook het **volwassenenonderwijs** (bv. Syntra en Vormingplus) is goed op dreef.

Het deeltijds kunstonderwijs heeft in de regio een grote uitstraling. De Westhoekacademie voor beeldende kunsten heeft in Koksijde haar hoofdschool en in Alveringem, De Panne, Nieuwpoort en Veurne filialen. De academie zorgt ervoor dat jonge plastische kunstenaars uit de regio een kans en een degelijke vorming krijgen. De Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans van Veurne

⁶ *Ruimtelijk structuurplan West-Vlaanderen*, p. 143-144 (2002)

heeft, naast de hoofdschool in Veurne, dan weer filialen in Alveringem, De Panne, Koksijde en Nieuwpoort. Beide instellingen staan open voor zowel jongeren als volwassenen. In het verleden toonde het deeltijds kunstonderwijs al bereidwilligheid om over de grenzen te kijken naar projecten met andere velden. De tentoonstelling Open (ge)dicht, waarbij het Atelier Textiele Kunst van de WAK samenwerkte met het Museum voor Sleutel en Slot is hiervan een voorbeeld.

1.5. Aangrenzende regio's

1.5.1. De rest van de Westhoek

De 5-art gemeenten maken deel uit van de Westhoek.

Het begrip 'Westhoek' kreeg officiële status begin jaren 1980. Toen bevestigden de Europese Commissie en de Vlaamse Gemeenschap de Westhoek als ontwikkelingsgebied. Tot de Westhoek worden in die context de arrondissementen Veurne, Diksmuide en Ieper gerekend. Die afbakening wordt evenwel niet altijd gevolgd. Diverse samenwerkingsverbanden hanteren andere grenzen. Zo hoort de Westkust wel tot de provinciale streekwerking rond de Westhoek, maar niet tot het toeristisch product Westhoek.

Samen met het arrondissement Diksmuide vormen de 5-art gemeenten de 'Noordelijke Westhoek'. Deze heeft een minder uitgesproken eenduidig landschappelijk profiel dan de Zuidelijke Westhoek. Voorbij Diksmuide wordt het landschap al wat heuvelachtiger en is het duidelijk meer 'beboomd'.

Zowel in het arrondissement Ieper als het arrondissement Diksmuide zijn culturele samenwerkingsverbanden actief, beiden ook rond cultureel erfgoed. In het arrondissement Ieper is al geruime tijd *CO7* actief, aanvankelijk enkel rond cultuur, sinds 2009 ook als [erfgoedcel](#). In het arrondissement Diksmuide startte in 2008 het samenwerkingsverband *Hout- en Blooteland* rond cultureel erfgoed. De gemeente Kortemark, die in 2007 de overstap maakte naar de projectvereniging [Ginter](#) (rond Brugge, met uitlopers tot de kust), is geen lid. Rond cultuur was in het arrondissement Diksmuide ook *Westblik* actief (cultuur en bibliotheken).

De gemeenten van de Westhoek ontmoeten elkaar (regelmatig) via het Westhoekoverleg, dat op verschillende terreinen werkt.

1.5.2. Noord-Frankrijk

Met Noord-Frankrijk delen de 5-art gemeenten een groot stuk geschiedenis en erfgoed; institutioneel, cultureel en economisch. Ooit vormde de 5-artstreek één geheel met de regio vlak over de grens, dat ook nu nog de Franse Westhoek of Frans-Vlaanderen genoemd wordt. De verwantschap in het landschap en de architectuur is duidelijk te zien. Naar schatting 100.000 Frans-Vlamingen spreken nog 'Vleemsch'. Bronnen voor de geschiedenis van de streek zijn ook te vinden in de Noord-Franse regio. Het erfgoed is er dus sterk verwant. De grens, gevormd na eeuwenlang militair heen en weer schuiven van het gebied tussen Frankrijk en wat veel later België zou worden, wordt niet voor niets 'de schreve' genoemd. Die benaming wijst op het aanvoelen van de grens als een grillige, willekeurig getrokken lijn, die evengoed anders had kunnen liggen.

Toch blijft die 'schreve' een mentale en taalkundige barrière.

Behalve enkele uitzonderingen zijn de **contacten en samenwerking** op vereniging- of organisatieniveau **eerder zeldzaam en weinig tot niet structureel**. Van beide kanten wordt wel samenwerking gezocht, maar die blijft projectmatig. Er zijn veel mogelijkheden, maar anderzijds ook grote bezwaren en hindernissen. Recent lijkt er meer te bewegen.

Onder impuls van de provincie West-Vlaanderen worden wel contacten met de Noord-Franse overheden onderhouden, voornamelijk binnen Europese programma's en hoofdzakelijk op socio-economisch en cultureel gebied. Een voorbeeld. Ter voorbereiding van '100 jaar Eerste Wereldoorlog' werd het Interregproject 'De Grote Oorlog herdacht – Mémoire de la Grande Guerre' opgezet, met de bedoeling een "sterk en symbolisch netwerk uit te bouwen"⁷.

⁷ [Persbericht](#), 23/4/2009

De laatste jaren wordt aan culturele activiteiten ook een Noord-Frans aspect gebreid, bv. bij evenementen als 'Buren bij kunstenaars' en de Open Monumentendag (OMD)⁸. Ook plaatselijke overheden zetten binnen Europees verband soms culturele of sociaal-economische projecten op⁹.

De grensligging en het statuut van 'ontwikkelingsgebied' geven de regio ruime mogelijkheden voor ondersteuning vanuit de hogere overheden. Er zijn subsidiemogelijkheden voor plattelandsontwikkeling, in het kader van de Doelstelling 2 Kustvisserijgebied (Europese Unie), het kustactieplan en de subsidiekanalen voor samenwerking (LEADER, Interreg). Dit valt niet eng te zien rond mogelijkheden inzake cultureel erfgoed. Ook ruimer, bv. via milieu, zijn er mogelijkheden¹⁰. Het Graafschap Kent (Verenigd Koninkrijk) en Zeeuws-Vlaanderen (Nederland) zijn in internationale projecten, samen met Noord-Frankrijk logische mogelijke partners.

De 5-art regio (= het arrondissement Veurne) is een uitgestrekte regio, met lage bevolkingsdichtheid. Bevolkingskernen liggen verspreid in het polderlandschap.

Toerisme en recreatie vormen een voorname bron van inkomsten. De toeristische aantrekkingskracht van vnl. de kust en in mindere mate het achterland zorgt voor een permanent gaan en komen van mensen.

De bevolking aan sich groeit nog steeds sterk aan, vnl. door de permanente inwijking van senioren, de zgn. pensioenmigranten. Hierdoor wordt de bevolking steeds ouder.

De regio heeft dan wel weinig inwoners met diverse etnisch culturele achtergronden, toch is er –in meer of mindere mate– een aanvoelen van 'verschil', van diversiteit.

Het arrondissement maakt deel uit van een ruimere regio, waar rond cultureel erfgoed wordt gewerkt en waarmee of waaruit expertise kan worden gedeeld en gehaald.

De grensligging en het statuut van 'ontwikkelingsgebied' geven de regio ruime mogelijkheden voor ondersteuning rond cultureel erfgoed, vanuit de hogere overheden

⁸ Voor het tweede jaar op rij wilde de provincie in 2009 de Europese dimensie van OMD en de internationale uitstraling van het (eigen) erfgoed benadrukken. Met het Département du Nord werd een gezamenlijke brochure uitgegeven (brochure Open Monumentendag Vlaanderen 2009, p. 87).

⁹ Zo presenteert de Westkust zich momenteel binnen een Europees project als één toeristische regio, samen met de Côte d'Opale ([het Nieuwsblad](#), 28 maart 2009).

¹⁰ Het project 'De Zee van Toen' bestudeerde het ecologische verleden van de Noordzee, en was dus eerder een milieuproject. Toch werd ook aan erfgoedzorg worden gedaan. Om meer te weten te komen over de toestand van de Noordzee in het verleden werden immers vissers geïnterviewd volgens de methode van de mondelinge geschiedenis.

2. EEN SAMENWERKING(SVERBAND) MET EEN VERLEDEN

2.1. Een kort overzicht van de geschiedenis van de regio

2.1.1. Water als beeldbepalend element

Een groot deel van de regio, tot aan de hoger gelegen Zandleemstreek, lag voorheen onder de zee. In verschillende periodes werd het land op de zee gewonnen door het aanleggen van dijken.

De droogleggingen van het gebied en de definitieve kolonisatie van de regio die er het gevolg van was (vanaf de 12de eeuw) **waren het werk van particulieren en drie grote in de streek gelegen kloosters:** Ter Duinen in Koksijde, Sint-Niklaas in Veurne en de augustijnenproosdij van Eversam in Stavele (nu gemeente Alveringem).

Vooraf Ten Duinen zou een rijk cultureel erfgoed nalaten en een stempel op een deel van de regio drukken. Rond de derde abt van Ten Duinen, Idesbald van der Gracht (abt van 1155-1167), ontstond in de loop der eeuwen zelfs een ware **volksdevotie**. Tussen Nieuwpoort en Duinkerke groeide hij uit tot de patroon van de vissers en vrije herenboeren. Uiteindelijk, in 1627, verlieten de monniken de Westhoek en verhuisden naar Brugge, samen met wat restte van hun imposante collectie handschriften en archieven. De abdij zelf verdween onder het zand, om pas drie eeuwen later bij mondjesmaat weer opgegraven te worden.

De inpolderingen vergden naast het opwerpen van dijken ook het graven van afwateringsgrachten en het bouwen van sluizen. Die afwateringsgrachten werden, ten gevolge van de groeiende handelsactiviteit, ook als verkeerswegen gebruikt en soms uitgebreid, zoals het kanaal Veurne-Lo in de 12de eeuw. De meeste bleven tot op vandaag onder hun oude benaming bewaard. Het onderhoud ervan wordt nog altijd verzorgd door de **Noordwatering**, destijds opgericht onder de leiding van de prelaten van Ten Duinen, Sint-Niklaas (Veurne), Eversam (Stavele) en Lo (dat buiten het bestudeerde gebied valt).

De winst van land op het water maakte de bouw van nieuwe havens nodig, ter vervanging van de oude inlandse havens. De nieuwe havensteden moesten het graafschap Vlaanderen ontsluiten en inschakelen in de West-Europese handel, en in het bijzonder in de handel met Engeland. Nieuwpoort was één van deze stichtingen, naast o.a. Grevelingen, Duinkerke en Damme. Nieuwpoort bezit als enige nog de keure van haar oprichting als Vlaamse 'nieuwe stad'. Gelijklopend met de nieuwe haveninfrastructuur werden ook de **kanalen** richting hinterland vernieuwd of aangepast. Zo werd Nieuwpoort niet alleen de voorhaven van de industriestad Ieper, maar ook van steden als Veurne, Diksmuide en Lo (met bijhorende binnenscheepvaart en scheepsherstelplaats(en)).

Het feit dat in de haven van Nieuwpoort de diverse afwateringsgrachten van de polders samenkwamen droeg meteen bij tot een verhoogd strategisch belang van de plaats vanwege de aanwezige sluizen en sassen.

Onderwaterzettingen waren een veel gebruikt wapen tijdens verschillende conflicten doorheen de eeuwen, van de Frans-Spaanse oorlogen tot de Eerste Wereldoorlog.

2.1.2. 'Voor boer en visser'

Landbouw, visvangst en veeteelt vormden eeuwenlang de hoofdactiviteiten in de regio.

De twee bas-reliëfs op het stadhuis van Nieuwpoort –'voor boer en visser'– illustreren dit treffend. De landbouw en in veel beperktere mate de visserij vormden tot in het begin van de 20ste eeuw de voornaamste bronnen van inkomsten.

De landwinning op de zee bepaalde meteen mee het grondgebruik. Aanvankelijk hielden de bewoners schapen op de zoute schorren. Naarmate het ontwateringsproces vorderde leenden de gronden zich ook tot de teelt van runderen. Het duinengebied werd toen hoofdzakelijk als veeweide geëxploiteerd, tot het begin van de 20ste eeuw.

De **landbouw**activiteit verliep zeer voorspoedig in de eerste helft van de 17de eeuw en de tweede helft van de 18de eeuw, toen het in het algemeen in de streek ook goed ging. Naast traditionele landbouw (graan, bieten) dient ook de fruitteelt in de streek rond Veurne vermeld, gelinkt aan 'het Zwaantje' (tussen Bulskamp en Wulveringem (Veurne)), op een kruising van land- en waterwegen. Landbouwarbeiders trokken ook de grens over om mee te helpen met de graan- en bietenoogst in de uitgestrekte landbouwstreken van de meest noordelijke Franse departementen (**seizoensarbeid**). Sommige van deze landbouwarbeiders bleven ook na het seizoen doorwerken in de cichoreiasten en de suikerfabrieken (zogenaamde 'trimards' of landarbeiders die niet meer naar de eigen streek terugkeerden). Vermeldenswaardig zijn ook de Nieuwpoortse stadsboeren.

Vissen gebeurde al in de prehistorie in de uitgestrekte slib- en schorgebieden. Men viste in de rivieren en in de kustwateren, vanop boten en vanop het strand. Een gestructureerde visserij ontstond na het aanleggen van kusthavens in de 11de en 12de eeuw. Een veilige haven, de ontwikkeling van de vissersboot en een betere vishandel leidden tot steeds meer *zeevisserij*. Aanvankelijk haringvisserij, later IJslanvisserij, waarvan Nieuwpoort in de 18de eeuw het belangrijkste centrum was. Modernisatie en schaalvergroting deden de vissers in de dorpen langs de kust uiteindelijk uitwijken naar de grote havens van Nieuwpoort en vooral Oostende. De kustvisserij beoefend vanuit de kustdorpen kwijnde weg en verdween uiteindelijk helemaal.

Altijd was er een link tussen kust en achterland. De gevangen vis, sprout en haring, werden gerookt in rokerijen, zowel aan zee als in het achterland (Alveringem en Veurne). De Veurnse Handboogwijk was bekend voor het roken van en leuren met sprout, koken van garnalen enz. De vissersdorpen aan zee ontstonden ook vanuit het achterland. De Panne, uitgegroeid tot een echt vissersdorp ten noorden van het moederdorp Adinkerke, werd als vissersnederzetting gesticht vanuit Veurne. De Pannese vloot was op een gegeven moment de tweede grootste van de kust. De typische vissersbevolking in de duinen van de kustgemeenten is pas een ontwikkeling uit de 19de eeuw. De **vissers-landbouwers** die naar het duinengebied trokken waren vooral afkomstig uit het Veurnse proletariaat.

Deze 'zandboeren' in de duinen moesten het zien te rooien op de magere zandgronden, en zochten daarom een aanvulling op hun inkomen via veeteelt, strand- en kustvisserij. De boten werden op het nabijgelegen strand aangemeerd. De 'boterboeren' in het achtergelegen poldergebied teelden hun gewassen in de vette polderklei. De suikerbiet was (na 1800) een goede teelt voor die natte, zware polderklei.

Strandvisserij was voor het armere deel van de bevolking, de 'zandboeren', altijd een interessante bijverdienste. De allerarmsten moesten de strandvisserij te voet bedrijven. Vrouwen deden aan strandvisserij als de man van huis was. Wie zich een paard of muilezel kon veroorloven viste te paard. Zo ontstond de *paardenvisserij*, die teruggaat tot de 16de eeuw. Paardenvissers visten langs de kust op garnaal. Wat aan minderwaardige opbrengst uit de netten kwam (zeesterren enz.) werd gebruikt als 'zeevette', meststof op de akkertjes. **Dankzij een gericht cultureel erfgoedbeleid van de voormalige gemeente Oostduinkerke (Koksijde) zijn vandaag alleen nog daar paardenvissers te vinden. Hun waarde als immaterieel erfgoed voor Vlaanderen werd in 2009 erkend.**

De zee leverde dus een welkome aanvulling of afwisseling bij het schrale potje dat de landbouwers in en achter de duinen wisten te oogsten op hun 'duneakkertjes'. De zee stond garant voor het inkomen van een grote groep mensen.

De zee was voor veel vissers echter niet alleen hun broodwinning, maar ook hun graf. Aan het leven op zee waren/zijn daarom ook tal van immateriële aspecten verbonden: het bijgeloof, zeewijdingen, bedevaarten naar Sint-Idesbald (patroon van de vissers), ...

Rond 1900 ontloek het toerisme. Het luidde de definitieve omwenteling in waardoor de kustgemeenten zich steeds duidelijker van de rest van het arrondissement gingen onderscheiden. De kunstenaars ontdekten de nog onontgonnen Westkust het eerst, op zoek naar de puurheid die elders al door de mondaine badgasten verdwenen was. Doorheen de jaren zouden echte kunstenaarskolonies ontstaan. De badgasten kwamen de kunstenaars achterna en ontdekten uiteindelijk ook de Westkust. Aanvankelijk nog (Franstalig) aristocratisch en individueel, werd het

elitair toerisme in de naoorlogse periode helemaal vervangen door het massatoerisme, waarvoor tussen beide wereldoorlogen de grondslag was gelegd.

2.1.3. Een grens- en conflictregio

De huidige grensligging van de 5-art gemeenten, in een 'uithoek' van het land, zorgde en zorgt ervoor dat de streek wordt geassocieerd met alles wat daarbij hoorde en hoort: ver weg, achtergesteld, niet beschaafd, achter, cfr. de met denigrerende bijklank gebruikte term 'bachten de kupe'¹¹.

Er was evenwel ook **een tijd dat de regio in het centrum lag**. Rond de tiende eeuw behoorde de Westhoek immers tot de belangrijkste kerngebieden van de graaf van Vlaanderen. Het gebied kende voor- en tegenspoed, maar de bloeiperiodes lieten hun sporen na. De Westhoek was tot een van de meest cultureel actieve gebieden van Vlaanderen uitgegroeid. In deze intellectuele, culturele omgeving doken erg kritische geesten op, die hun onvrede uitten op het vlak van politiek, economie en religie. Niet toevallig was de regio erg vatbaar voor hervormingsgezinden en startte in deze hoek van Vlaanderen de Beeldenstorm. In 1578 vond in Hoogstad (Alveringem) de eerste hagenpreek van de Geuzen in Veurne-Ambacht plaats. Kerken en kloosters kregen het hard te verduren, kunstvoorwerpen werden geroofd of vernietigd. De **godsdiensttroebelen** zorgden voor een groot verlies aan erfgoed, mensen en middelen. De Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) veranderde de Westhoek decennia in een oorlogsgebied. De slag bij Nieuwpoort op 2 juli 1600 is één van de bekendste gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis. **Die woelige tweede helft van de 16de eeuw is één van de scharniermomenten van de streek.**

In het begin van de 17de eeuw beleeft de regio zijn halve Gouden Eeuw, mede dankzij een massale immigratie, opmerkelijk vaak vanuit Noord-Frankrijk, waaraan omstreeks 1650 een einde kwam. **Hiervan getuigt**, naast opmerkelijke bouwkunst en als veruitwendiging van de katholieke, Spaanse contrareformatie, **nog steeds de jaarlijkse Veurnse Boeteprocessie, erkend als Vlaams immaterieel erfgoed**. De Spaanse Nederlanden werden het strijdtoneel van de **Frans-Spaanse oorlogen**. In opeenvolgende campagnes werd de regio ingenomen en 'bevrijd', weg en weer gesleept tussen Frankrijk en Spanje. Pas in 1713, met de Vrede van Utrecht, werden de grenzen definitief afgebakend.

Het vastleggen van de **grens** belette niet dat hij voor de inwoners een stuk kunstmatig bleef. Men trouwde nog steeds met een meisje 'van over de schreve', of dreef handel met zijn burens over de grens. Illegale handel – waarbij geen invoerrechten werden betaald – was interessant voor die producten die over de grens veel duurder waren (**smokkel**). 'De Hoge Seine' in Beveren-IJzer en het gehucht Fortem (beide in Alveringem) waren beruchte 'blauwers'nesten. Naast tabak waren ook snuifpoeder en drank gegeerde smokkelartikels.

De Eerste Wereldoorlog was voor de Westhoek een tweede scharniermoment. De Zuidelijke Westhoek was een Britse sector, de Noordelijke Westhoek een Belgisch / Franse sector (tot 1917), elk met eigen aanvoer- en verzorgingslijnen. Door de **onderwaterzetting** van de strook tussen de **IJzer** en de spoorwegberm Nieuwpoort-Diksmuide vanuit Nieuwpoort werd de Duitse aanval gestopt. Nieuwpoort, Ramskapelle (Nieuwpoort), Booitshoeke en Avekapelle (Veurne) werden volledig verwoest. De rest van het arrondissement Veurne lag achter het front, in het kleine stukje onbezet België, maar was daarom niet minder betrokken.

De Tweede Wereldoorlog was minder verwoestend, maar ook hier werden sporen nagelaten: de operatie Dynamo, die geallieerden evacueerde, gebeurde deels vanuit De Panne. Na deze begindagen bouwde de Duitse bezetter zijn Atlantikwall, verspreid over de hele kustlijn.

2.2. Een geschiedenis van samenwerken in de regio

2.2.1. Algemeen – het ontstaan en de traditie van (streek)samenwerking

¹¹ Vlaams Parlementsvoorzitter Jan Peumans had het recent nog over "taferelen die men wel verwacht in de gemeenteraad van Bachten de Kupe, maar niet in een stad als Antwerpen" (Radio 1, De Ochtend, 28 september 2009).

Sinds 1996 speelt de **provincie West-Vlaanderen** in op de groeiende samenwerking in de Westhoek door een **streekgericht beleid** te voeren. Dit gedecentraliseerd beleid met eigen medewerkers in de streek brengt lokale besturen en actoren samen en verleent diensten op flexibele wijze.

Terwijl samenwerkingsvormen voorheen historisch groeiden werden vanaf dan ook **structurele vormen van overleg en samenwerking en samenwerkingsverbanden** op het getouw gezet. Voorbeelden zijn de opstart van twee regionale landschappen (West-Vlaamse Heuvels en IJzer en Polder – deze laatste deels binnen het 5-art gebied) en de aanwerving van intergemeentelijke ambtenaren (in de zuidelijke Westhoek).

Vanuit het Streekhuis Esenkasteel in Diksmuide werken provinciale medewerkers met lokale partners stimulansen uit voor toerisme, landbouw, natuur en landschap, huisvesting en cultuur, sociale economie en welzijn. Tegelijk wil het Streekhuis het voortouw nemen voor een geïntegreerd en integraal regiobeleid in de Westhoek¹².

2.2.2. Samenwerken rond cultuur en cultureel erfgoed in het arrondissement Veurne: Westku(n)st' – 5-art

Het arrondissement Veurne werkt sinds 1998 samen rond cultuur. Het gebied bouwt daarmee voort op een traditie en een aangevoelde verbondenheid die al langer teruggaat.

De verbondenheid tussen de kustgemeenten en het hinterland, vnl. op toeristisch vlak, werd al lang voor de opstart van een cultureel samenwerkingsverband aangevoeld. Zo is bijvoorbeeld op een affiche ter promotie van de Boetprocessie 1910 bovenaan een strook gereserveerd voor Koksijde, met zijn strand en paardenvissers.

De toeristische intercommunale '*De Belgische Westkust*' (later '*De Vlaamse Westkust*') die vanaf 1960 het toerisme in de vier, later drie kustgemeenten, en in Veurne wilde stimuleren, kwam dus niet uit de lucht gevallen.

In een tijd dat een cultuurbeleid quasi onbestaande was had deze samenwerking impliciet ook al aandacht voor het 'cultureel erfgoed': de toeristische waarde van het onroerend erfgoed, en de stoeten als publiekstrekker (en als ondersteuning voor de folklore, zoals de Garnaalstoet die ontstond om de garnaalvisserij niet verloren te laten gaan).

Het samenwerkingsverband **5-art**, aanvankelijke Westku(n)st, startte in 1998 toen 'de Vlaamse Westkust' stilaan op zijn einde liep, en breidde de samenwerking uit met Alveringem.

Met het samengaan van de drie kustgemeenten met twee gemeenten uit het hinterland wil 5-art de vele mogelijkheden en kansen van de culturele rijkdom benutten en positief aanwenden om als regio uit te groeien tot een vooraanstaand gebied op het vlak van cultuur in Vlaanderen.

De samenwerking inspireerde ook andere culturele instellingen. Sinds 1999 werken ook de bibliotheken op arrondissementsniveau samen, nadat eerder al drie van de vijf bibliotheken samenwerkten. De SAMWD (Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans), aanvankelijk enkel in Veurne, heeft nu filialen in elk van de vijf gemeenten. Hetzelfde geldt voor de Westhoekacademie, aanvankelijk enkel in Koksijde, nu met filialen in elk van de vijf gemeenten.

Voor het administratieve luik wordt een beroep gedaan op het stads- en gemeentepersoneel van de partners. Daarbij wordt gewerkt met een jaarlijkse beurtrol. Van bij de start is geopteerd voor een voorzichtige, veeleer aftastende aanpak, eerder dan meteen grote overeenkomsten te ondertekenen en zware engagementen aan te gaan.

De samenwerking werd doorheen de jaren meer omvattend en gestructureerd. Naast gezamenlijke promotie wordt nu ook aandacht besteed aan de afstemming van het programma en het uitwerken van een reeks gezamenlijke thematische activiteiten.

Steeds minder ligt de nadruk op de individuele gemeentelijke identiteit of activiteitenprogramma. Men evolueert integendeel naar een intergemeentelijke samenwerking als een eenheid van diverse gemeenten en steden. Deze verandering zit ook vervat in de naamgeving: 'Westku(n)st' werd in 2000

¹² Projectvereniging CO7. **Intentienota voor de aanvraag van een cultureel-erfgoedconvenant 2009-2014**, p. 37-38.

omgedoopt tot '5-art'. Een eigen logo moest de herkenbaarheid nog versterken. Een belangrijke stap hierbij was de organisatie van het samenwerkingsverband als officiële projectvereniging in 2005 (zie statuten als **bijlage 7**).

De provincie West-Vlaanderen stimuleert en ondersteunt via haar streekgericht beleid voluit overleg en samenwerking, ook inzake cultuur en cultureel erfgoed.

5-art is een samenwerkingsverband met een lange geschiedenis. Het wortelt in een traditie en zit vervat in een netwerk van samenwerkingsvormen, op vele vlakken.

3. ERFGOED EN DE ERFGOEDACTOREN VAN EN IN DE REGIO

3.1. Roerend, immaterieel en onroerend erfgoed van en in de regio

Het roerend, immaterieel en onroerend erfgoed van de regio hangt, uiteraard, nauw samen met de geschiedenis van de regio. Mijlpalen in de geschiedenis van de streek leidden tot het ontstaan van nieuw erfgoed, maar evengoed tot het verdwijnen van heel wat ander erfgoed, zowel roerend als onroerend.

Van het (cultureel) erfgoed van de regio is geen allesomvattend overzicht voorhanden. Een deel van het roerend erfgoed bevindt zich ook buiten de regio, verspreid in de loop van de geschiedenis. Soms is de bewaarplaats gekend, soms ook niet.

De rijkdom van het cultureel erfgoed van de regio is al meermaals erkend. Elementen van het cultureel erfgoed van de regio zijn opgenomen op de Inventaris van immaterieel cultureel erfgoed Vlaanderen en de Topstukkenlijst van de Vlaamse Gemeenschap.

Erfgoedactoren en publiek hadden het bij de consultatie moeilijk om regionaal cultureel erfgoed te zien, of het als uniek te bestempelen. Niemand gebruikt één woord om het cultureel erfgoed van de regio te bepalen. Telkens worden omschrijvingen gebruikt. In elke gemeente is die omschrijving anders, gebaseerd op de eigen situatie. Daarboven komen nog enkele 'toppers', die nationale bekendheid genieten. **Maar uiteindelijk zijn alle genoemde erfgoeditems wel onder een aantal clusters onder te brengen, die wel wijzen op de gemeenschappelijkheid van de regio:** landbouw en visserij; water en wat daarbij hoort; visserij; wereldoorlog(en); kunst, kunstenaars; reuzen; middeleeuws erfgoed; erfgoed van de kasselrij Veurne; toerisme, landschappen; bouwkundig erfgoed. Opvallend: de grens, 'de schreve' wordt weinig tot niet genoemd (enkel in Alveringem).

Een deel van het roerend erfgoed bevindt zich buiten de regio. Te denken valt in de eerste plaats aan het cultureel erfgoed van de Duinenabdij, dat mee verhuisde naar Brugge, en daar nu vooral bewaard wordt in het Grootseminarie. Ook het archief van de proosdij, later abdij Eversam in Stavele (Alveringem) wordt daar bewaard. De collectie van het verdwenen Verschaevemuseum (Alveringem) wordt bewaard in het Archief- Documentatie- en Onderzoekscentrum voor het Vlaams Nationalisme (ADV, Antwerpen). Archeologische vondsten (zoals van opgravingen in De Panne in de jaren 1890-1900) bevinden zich in de depots van het Gruuthuusemuseum (Brugge) en het Jubelparkmuseum (Brussel).

Van andere, vroeger gekende collecties, is niet geweten waar ze zich nu bevinden. Een voorbeeld is de collectie van het voormalige particuliere visserijmuseum in De Panne.

Heel wat erfgoed is in de loop der eeuwen verloren gegaan. De Beeldenstorm heeft er bv. voor gezorgd dat weinig religieus roerend erfgoed ouder is dan de late zestiende eeuw. Beide

wereldoorlogen brachten heel wat schade toe. Het archief van de stad Nieuwpoort verdween tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het hele archief van De Panne werd vernietigd in de Tweede Wereldoorlog. **Deze verwickelingen zorgden tegelijk voor een nieuw erfgoed.** Nieuwpoort en de rest van de streek werden heropgebouwd, nu eens historiserend, dan weer modern. Beide wereldoorlogen lieten hun sporen na, op onroerend, roerend en immaterieel gebied (bunkers, kerkhoven, oorlogskunst, liederen, verhalen).

3.1.1. Erkenning van de uniciteit van het cultureel erfgoed van de regio

De rijkdom van het (cultureel) erfgoed van de streek is de afgelopen jaren reeds meerdere malen erkend.

Voorlopig hoogtepunt voor het cultureel erfgoed zijn de **twee elementen van het immaterieel erfgoed van de streek opgenomen op de [Inventaris van immaterieel cultureel erfgoed Vlaanderen](#).**

De *garnaalvissers te paard in Oostduinkerke* en de *Boeteprocessie in Veurne* zijn in 2009 erkend als unieke elementen. Binnen het gemeentebestuur Koksijde en de Sodaliteit van de Gekruisigde Zaligmaker (organisator van de Boeteprocessie) wordt momenteel gewerkt aan een dossier voor opname van deze elementen op de UNESCO-werelderfgoedlijst.

De regio is ook één van de streken waar zowel het Sint-Maartens- als het Sinterklaasfeest voorkomt¹³. Ook deze beide tradities zijn als immaterieel erfgoed erkend door de Vlaamse Gemeenschap.

Begin 2009 werden de 17 grisailleportretten van de abten van de abdij Ten Duinen en de graven van Vlaanderen en het diptiek met het portret van abt Christiaan de Hondt ingeschreven op de **Topstukkenlijst van de Vlaamse Gemeenschap**¹⁴. En er zijn de talrijke beschermingen van onroerend erfgoed in de regio, en de opname van de belforten van Nieuwpoort en Veurne op de lijsten van het UNESCO Werelderfgoed.

De rijkdom van het onroerend erfgoed in de regio is (o.m.) af te leiden uit het aantal beschermde monumenten, landschappen en dorpsgezichten. Te vermelden zijn zeker Veurne en Alveringem. Veurne staat op Vlaams niveau op nr. 12 wat betreft het aantal beschermde monumenten, landschappen en dorps- en stadsgezichten, Alveringem op nr. 43. In de provincie West-Vlaanderen heeft Veurne na Brugge en Kortrijk het meest aantal beschermingen.

3.1.2. Water en het maritiem erfgoed

Heel wat erfgoed heeft rechtstreeks op onrechtstreeks te maken met het **water**: landwinning, waterbeheersing (kanalen, sassen, sluizen), binnenscheepvaart, visserij, de zee (maritiem erfgoed).

Bij **landwinning en waterbeheersing** valt te denken aan anonieme particulieren en de beter bekende abdijen en hun uithoven die de regio –het grensoverschrijdende landschap van de Moeren inbegrepen- ontgonnen met kanalen, sluizen, dijken, afwateringsgrachten en sassen. Sinds de middeleeuwen, en vandaag nog steeds, is de Noordwatering van Veurne het grootste polderbestuur in Vlaanderen. De abdijen investeerden de opbrengsten van hun arbeid in een rijk roerend en onroerend patrimonium. Omvangrijk en welbekend is het cultureel erfgoed van de Abdij Ten Duinen, zelf het eerste in baksteen opgetrokken gebouwencomplex in Vlaanderen. Al deze activiteit heeft zijn sporen nagelaten, niet alleen duidelijk zichtbaar in het landschap, maar ook in documenten, kaarten, afbeeldingen, verhalen, ...

Water beheersen betekent niet enkel water binnen de perken houden, maar ook gecontroleerd laten wegstromen. Onderwaterzettingen vormden een veelgebruikt wapen in menig conflict, waarvan de Eerste Wereldoorlog enkel het meest bekende is.

¹³ Omdat Ieper het Sint Maartensbisdom is, wordt in de Ieperse regio, tot en met Veurne St.-Maarten gevierd. Sinterklaas kwam er later bij, als luxe, en is tevens de patroonheilige van de vissers.

¹⁴ De grisailles worden bewaard in het Grootseminarie Brugge; het diptiek is eigendom van de overheid en wordt bewaard in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen.

De ligging aan **zee** van een deel van de regio is een unieke troef. **Het gegenereerde maritieme erfgoed is buiten de provincie West-Vlaanderen nergens anders te vinden.** Bij maritiem erfgoed kan in de eerste plaats worden gedacht aan de **visserij**. Het Nationaal Visserijmuseum in Oostduinkerke bevat de belangrijkste collectie roerend erfgoed rond de visserij in de regio (en erbuiten). Het vormt dan ook een 'magneet' voor nog aanwezige collecties en krijgt geregeld schenkingen aangeboden. Van het verdwenen particuliere visserijmuseum in De Panne is niet geweten waar de collectie zich bevindt, en of ze verdeeld werd of niet.

Aangelegde havens waren er in het verleden niet, met uitzondering van Nieuwpoort. In de haven vindt men naast haveninfrastructuur als kaaien, aanlegplaatsen, vuurtoren en staketsel ook sporen van vroegere en hedendaagse visverwerking: de vismijn en sprot- en haringrokerijen (ook in Alveringem en Veurne). Van de vroegere visserswoningen zijn her en der nog enkele exemplaren bewaard. Ook de **binnenvaart** liet nog enkele roerende en onroerende sporen na (bv. scheepswerf Veurne).

'Water' vormt logischerwijze ook een belangrijk element in het *immateriële erfgoed* van de regio. Water is terug te vinden in processies, bedevaarten, zeewijdingen, stoeten, verenigingen die het immaterieel erfgoed van de visserij in ere houden, een missverkiezing, volksverhalen en -liederen, bijgeloof, volksfiguren, reuzen, kwelgeesten... Water zit in het mondelinge en orale erfgoed van vissers, visverwerkers, sluiswachters, ... De garnaalvissers te paard van Oostduinkerke vormen van deze lijn de speerpunt.

3.1.3. Het agrarische erfgoed

5-art was eeuwenlang een uitgesproken agrarische regio. Dat landelijke verleden wordt weerspiegeld in het **agrarische erfgoed**, dat roerende, immateriële, onroerende (hoeves) en landschappelijke (velden, weiden, afwateringsgrachten) sporen achterliet. In het Openluchtmuseum Bachten de Kupe (Alveringem), het Ambachtenmuseum 't Krekelhof (Koksijde) en het Bakkerijmuseum (Veurne) vormt het agrarische erfgoed een deelcollectie van de volledige collectie¹⁵. De musea hebben ook aandacht voor de immateriële aspecten van dit erfgoed: hoe werd met die museale voorwerpen gewerkt? In het verleden was ook een landbouwmuseum in Ramskapelle (Nieuwpoort) gevestigd. De collectie ligt nu gestapeld in Eggewaartskapelle (Veurne). Ook de brouwerij De Snoek (verwerking van graan) kan onder agrarisch erfgoed worden ondergebracht.

Het Bakkerijmuseum, het Openluchtmuseum Bachten de Kupe en De Snoek werkten in 2006 als samen rond graan in het project '[De Graanfluisteraars. Boeren. Bakkers en Brouwers](#)' (i.s.m. Centrum voor Agrarische Geschiedenis). Dit evenement bestond uit drie grote onderdelen: een tentoonstelling, de themaroute Graan en een publicatie.

3.1.4. Grens- en conflictgebonden erfgoed

Grenzen lopen niet altijd gelijk. Een grens in de Middeleeuwen was anders dan nu. Elk heeft zijn geschiedenis en erfgoed.

Als hoofdplaats van de **kasselrij** Veurne (later van de gefuseerde stad en kasselrij Veurne) is in Veurne een rijk bouwkundig erfgoed en een rijk archivalisch erfgoed met deze administratieve functie verbonden. In het Landshuis van Veurne wordt ook een 16de -eeuwse collectie gerechtshoorzaken bewaard, verbonden met de gerechtelijke functie van het Landshuis.

Alveringem, nu het kleine broertje, was toen na Veurne de belangrijkste plaats van de kasselrij. De bestuurlijke indeling van de middeleeuwen verdween door de Franse Revolutie. Die van de Franse Revolutie werd vervangen door die van het Koninkrijk der Nederlanden. En in het daaropvolgende Belgische staatsbestel volgden verschillende fusiegolven.

Grenzen zijn niet zelden fel bevochten.

De regio was niet zelden het slagveld voor allerhande conflicten. Die conflictperiodes wisselden af met periodes van bloei. Tijdens één van die bloeiperiodes, in de eerste helft van de 17de eeuw, ontstond de **Boeteprocessie**, als veruitwendiging van de Spaanse contrareformatie.

¹⁵ Bert Woestenborghs. [Veldwerk/Denkwerk. Agrarisch erfgoed in Vlaanderen: stand van zaken en analyse](#). 2005 (eindrapport gelijknamig project door CAG, centrum voor Agrarische Geschiedenis).

Het groeiend militair belang van Nieuwpoort als grensvesting tussen Frankrijk en de Spaanse Nederlanden zorgde voor een uitbreiding en verbetering van de middeleeuwse versterkingen, ook aanwezig in Veurne. Onderwaterzettingen waren een geliefde verdedigingstechniek bij aanvallen.

De **grens**ligging zorgt voor een typisch erfgoed dat hiermee te maken heeft: grenspalen, douanekantoren, smokkelpaden, smokkelverhalen en –liederen, verhalen en getuigenissen van grensarbeiders, ...

3.1.5. Het erfgoed van de Wereldoorlogen

Beide **wereldoorlogen** maakten veel kapot. Door de enorme schade die de Eerste Wereldoorlog aanrichtte in het oosten van het arrondissement is een duidelijke tweedeling te merken. In Nieuwpoort, Sint-Joris, Ramskapelle, Booitshoeke en Avekapelle (het oosten) zijn geen vooroorlogse burgerlijke gebouwen meer. Men vindt er een heropbouwarchitectuur, de ene keer historiserend teruggrijpend naar het verleden, de andere keer modern. Door de ligging achter het front werd ander erfgoed dan weer bewaard: in Brouwerij De Snoek bleef een unicum aan ambachtelijk erfgoed bewaard. In het bezette België verdween dit brouwerijkoper door de Duitse opeisingen. In de Tweede Wereldoorlog werd opnieuw heel wat roerend cultureel erfgoed vernield, bv. het archief van de gemeente De Panne.

De gebeurtenissen leidden ook tot het ontstaan van nieuw erfgoed, roerend, onroerend en immaterieel: monumenten en soldatenkerkhoven (waarvan verscheidene in de regio zijn beschermd als monument), frontkunst, een militair vliegveld voor de regio, ziekenhuizen (bv. l'Océan in De Panne), het Vlaams Fronttoneel in Hoogstade, de Frontbeweging (collectie museum Verschaeve), enz. Aan de Tweede Wereldoorlog herinneren vooral de resten van de Duitse Atlantikwall, die verspreid liggen over de hele kustlijn, en die in de regio vooral in De Panne te vinden zijn (domein Cabour).

3.1.6. Het toerismegebonden erfgoed

Vanaf eind 19de, begin 20ste eeuw drukt het **toerisme** zijn stempel op het beeld en de geschiedenis van (voornamelijk) de kustgemeenten. De uitbouw van de badplaatsen bracht een nieuwe, geheel eigen architectuur met zich mee. Aanvankelijk ging het om hotels en villa's als logiesvormen. Wijken als de Dumontwijk in De Panne en het Quartier Sénégalais in Koksijde zagen toen het levenslicht. In de periode tussen beide wereldoorlogen werd de grondslag gelegd voor het massatoerisme, wat zich uitte in het ontstaan van campings en vakantiehuizen. In de naoorlogse periode werd het aristocratisch toerisme definitief vervangen door het massatoerisme, met de bouw van appartementen.

Dit alles liet niet enkel zijn sporen na in de architectuur van de badsteden, maar ook in foto's, prenten, affiches, kunstcollecties en leeft ongetwijfeld nog verder in tal van herinneringen ¹⁶. Ook het hinterland kent uiteraard toeristische bedrijvigheid. Veurne werd druk bezocht, nog voor het toerisme aan de kust openbloeide. En vandaag is ook het hoevetoerisme een aanvulling op het aanbod.

3.1.7. Kunst en kunstcollecties

Deze hele geschiedenis liet talrijke sporen na, ook in allerlei **kunstcollecties**, die nu nog beheerd worden door gemeentebesturen en particulieren. Het Beleg van Nieuwpoort werd meer dan eens op doek vastgelegd, de religieuze instellingen legden hun rijkdom vast op doeken en in boeken. En net voor de toeristen ontdekten de kunstenaars, eind 19de-begin 20ste eeuw, de "romantische" kust en het "ongeschonden" achterland. Voor 1914 bevolkte een schilderskolonie met o.a. [Louis Thevenet](#) en [Auguste Oleffe](#) Nieuwpoort. [Louis Artan de Saint-Martin](#) leefde zijn laatste jaren in De Panne. Na de komst van [George Grard](#) groeide Sint-Idesbald (Koksijde) uit tot een kunstenaarskolonie. Schilders als [Paul Delvaux](#) en [José Van Gucht](#), beeldhouwers als George Grard en [Jules Lagae](#) woonden en werkten aan de kust en in het achterland, of brachten er de zomermaanden door. De Panne verwierf enkele

¹⁶ Het juninummer 2009 van het kunsttijdschrift *Vlaanderen* was bv. grotendeels gewijd aan de geschiedenis en variatie in de souvenirfotografie aan zee (*Vlaanderen*, nr. 326, jg. 58, juni 2009, pp. 137-171). Het AMSAB voorziet in 2010 de resultaten van een onderzoek rond vakantiekolonies bekend te maken (zie <http://www.vakantiekolonies.be>).

jaren geleden het atelier en de volledige schilderijen- en grafiekcollections van [Louis Van Den Eynde](#)¹⁷. Ook dichters en schrijvers zoals [Willem Elsschot](#), [Felix Timmermans](#) en [Stijn Streuvels](#), en muzikanten hadden er hun stek (de een met meer zin of tegenzin dan de andere...). Het liet allemaal zijn roerende en immateriële sporen na. Het kunstenbeleid in de gemeenten kan nog steeds op deze erfenis bogen.

In grote mate bepalend voor het erfgoed van en typisch voor de regio zijn het water, de grensligging, het landbouw- en visserijverleden, de Eerste Wereldoorlog en andere conflicten en het toerisme

Zie **bijlage 8** voor een overzicht van het roerend, immaterieel en onroerend erfgoed van de regio.

3.2. Actoren in de 5-art regio

In de 5-art regio zijn heel wat actoren rechtstreeks of onrechtstreeks met cultureel erfgoed bezig. De provincie West-Vlaanderen geeft via de gebiedswerking voor cultuur belangrijke impulsen aan het lokale beleid. Gemeenten voeren zelf een beleid en hebben zelf een eigen cultureel erfgoed te beheren. Tal van organisaties, instellingen, verenigingen en particulieren bezitten, beheren en/of ontsluiten cultureel erfgoed. Sommigen hebben erfgoedzorg als hun basisopdracht, anderen zijn zich zelfs niet bewust van het feit dat ze cultureel erfgoed bezitten. Daarnaast bestaat nog een groot aantal actoren dat als partner kan dienen. Daarbij moet ook gedacht worden aan de organisaties op Vlaams niveau.

3.2.1. De provincie als actor: een gebiedswerking voor cultuur

Zoals al eerder gesteld voert de provincie West-Vlaanderen sinds 1996 een streekgericht beleid. De provincie is op die manier een belangrijke speler in de regio geworden (zie 2.2.1.: Algemeen – het ontstaan en de traditie van (streek)samenwerking).

Sinds 2005 is een **gebiedswerker cultuur in de Westhoek** actief. Haar voornaamste taken zijn: coördinatie en ondersteuning van een (geïntegreerd) cultuurbeleid in de Westhoek, het mee ontwikkelen van streekprojecten, de coördinatie van grensoverschrijdende samenwerking met betrekking tot cultuur en cultureel erfgoed, en het voorbereiden van een toekomstgericht cultuurbeleid. Daarnaast detecteert de gebiedswerker in gemeenten mogelijke projecten voor Europese programma's en stemt ze het streekbeleid cultuur in de Westhoek af op andere beleidsdomeinen (toerisme, landschap en cultuur, leefbaarheid, ruimtelijke ordening, ...).

Cultureel erfgoed neemt een belangrijke plaats in binnen de streekwerking voor cultuur.

Er is ingezet op methodiekontwikkeling op het vlak van cultureel erfgoed en ruimtelijk ordening en vergunningenbeleid, met als speerpunten streekelijke architectuur en wederopbouwarchitectuur, dorpsherwaarderingsplannen en herwaarderingsplannen voor kerkhoven. Daarnaast stimuleert de gebiedswerker cultuur de inbedding van cultureel-erfgoedactiviteiten en –sites in **herkenbare verhaallijnen van de Westhoek** (cf. 3.5.1.1.).

De gebiedswerking volgt ook de cultuurhistorische netwerkprojecten Oorlog en Vrede in de Westhoek en Westhoek Streekmuseum nauw op (zie 3.5. Lopende en geplande initiatieven rond cultureel erfgoed).

3.2.2. Het cultureel samenwerkingsverband 5-art

Het cultureel samenwerkingsverband 5-art werkt al meer dan tien jaar aan een overkoepelend beleid rond cultuur.

¹⁷ De verzameling, ongeveer 400 schilderijen en ca. 1000 bladen grafiek heeft voor ongeveer 80% De Panne en de kust als onderwerp. Louis Van Den Eynde maakte nogal wat portretten van vissers, die op zichzelf toch een belangrijke bron zijn (VCM. [Maritiem erfgoed aan de kust](#). Eindrapport studieopdracht provincie West-Vlaanderen, p. 3 (zonder datum))

De **missie van de projectvereniging** luidt als volgt:

5-art wil door overleg en samenwerking tussen de diverse culturele actoren in de regio een culturele meerwaarde creëren, het eigen cultureel imago versterken en is gericht op het afstemmen van het culturele aanbod en de cultuurcommunicatie.

Concreet betekent dit :

- Het culturele aanbod binnen de 3 culturele beleidsdomeinen (erfgoed, sociaal-cultureel werk, kunsten) in de regio afstemmen;
- Culturele ontwikkelingen stimuleren die de mogelijkheden van een afzonderlijke gemeente overstijgen en hiervoor culturele projecten op schaal van de regio ontwikkelen;
- Het bestaande aanbod bekend en toegankelijk maken bij een ruim publiek door een aangepaste cultuurcommunicatie;
- Een cultureel imago opbouwen gebaseerd op het profiel en de kenmerken van de regio en zo werken aan de uitstraling van de streek.

3.2.3. De gemeenten

De gemeentebesturen zijn belangrijke actoren in het geheel. Niet alleen voeren zij een eigen beleid rond cultuur en cultureel erfgoed, ze zijn zelf ook beheerders van cultureel erfgoed.

Verscheidene gemeenten beheren zelf een museum en hun archief, ze hebben een ruim onroerend patrimonium te onderhouden en bouwen voort op de kunstcollecties die in het verleden zijn opgebouwd of die te maken hebben met de geschiedenis van de stad of gemeente (bv. de collectie bronzen gerechtsvoorwerpen uit de 16de eeuw in het Veurnse stadhuis). In hun rol als erfgoedbeheerders zullen de gemeentebesturen ook in volgende paragrafen diepgaander aan bod komen.

De passages met betrekking tot (cultureel) erfgoed uit de cultuurbeleidsplannen van de vijf gemeenten zijn als bijlage toegevoegd (**bijlage 6**).

Via de gemeentebesturen zijn ook links en samenwerkingsvormen mogelijk met andere beleidsdomeinen als jeugd, senioren, ruimtelijke ordening, toerisme.

3.2.4. Archieven, bibliotheken en documentatiecentra

Archieven beheren een belangrijk deel van het roerend cultureel erfgoed van de regio. Te vermelden zijn de gemeentearchieven, OCMW-archieven, kerkfabrieken, polderbesturen en watering en de private archieven. Een overzicht is toegevoegd als bijlage (**bijlage 9**).

In drie van de vijf gemeenten (Koksijde, Nieuwpoort en Veurne) is een gemeentelijke of stedelijke archiefdienst aan het werk. In twee gemeenten van de regio, Alveringem en De Panne, is helemaal geen gemeentelijke archiefwerking (geen personeel vrijgesteld)¹⁸. In De Panne hebben bibliotheek en cultuurdienst plannen om de ontsluiting (inkijken van het materiaal) te organiseren, om verder verlies (diefstal) van stukken tegen te gaan en enige dienstverlening aan te bieden. Het beheer en de volwaardige uitbouw van een archief vergt veel van de relatief kleine gemeenten in de regio.

De invulling van de taken, de organisatie en het personeelsbestand zijn in elk van de gemeenten anders. Het archief van Veurne bestaat het langst en is ongetwijfeld het rijkst (cfr. het kasselrijverleden), maar is daarom nog niet het best uitgebouwd. De stad heeft geen archivaris, wel een erfgoedconsulent, die de diensten archief en cultuur combineert en bijna niet tot zuivere archiefwerking komt. Ook behoort het moderne archief niet tot zijn bevoegdheden.

¹⁸ Het arrondissement Veurne vormt daarmee geen uitzondering op de rest van de Westhoek. Zes van de achttien Westhoekgemeenten hebben geen archief.

De twee halftime-medewerkers in het Nieuwpoortse archief beheren naast het archief ook de schilderijencollectie van de stad. Het Koksijdse archief heeft één voltijds medewerker, die uitsluitend belast is met de archiefwerking.

De archivariissen van de Westhoek, waartoe het arrondissement Veurne behoort, ontmoeten elkaar op onregelmatige tijdstippen op Westhoek Archieven Overleg. De archivaris van Diksmuide is hiervan de trekker. De archivariissen gaan op plaatsbezoek en wisselen expertise uit. Er is geen georganiseerd overleg of beleid op het niveau van het arrondissement Veurne, hoewel sommigen dat wel nodig vinden.

Grote delen van de archieven zitten buiten de gemeenten. Een groot deel van het Rijksarchief Brugge wordt bv. ingenomen door het oud-, kasselrijarchief van Veurne, dat gegevens over de hele strek bevat. Ook van Nieuwpoort zit het archief tot de Tweede Wereldoorlog in het Rijksarchief. Heel wat historisch archief van de gemeente Koksijde is om historische redenen in Veurne (kasselrijhoofdplaats) en ook in het Grootseminarie Brugge, binnen het archief van de Duinenabdij dat zich daar bevindt.

Een terugkeer van de oude archieven zou het materiaal gemakkelijk beschikbaar maken voor onderzoek, maar brengt erg zware (financiële) lasten met zich mee.

'Vriendenkringen' staan – in meer of mindere mate – elk van de gemeentelijke archieven bij in zijn werking. In Koksijde gaat het om een door de gemeente opgerichte commissie, met ambtenaren en lokale geschied- en heemkundigen. In Veurne breidde de oorspronkelijke vriendenkring (de Vrienden van het Veurns Archief) zijn aandacht en werkingsgebied uit richting voordrachten en uitstappen. In Nieuwpoort is de 'vriendenkring' een erfgoedvereniging die nu ook samenwerkt met het archief (De Vrienden van het Patrimonium). De laatste twee verzorgen een eigen publicatie.

De regionale afdeling van de [Vereniging voor Familiekunde](#) bouwde in de loop der jaren een documentatiecentrum uit rond genealogie (rouwbriefen, geboorteprentjes). Waar dit in de gemeentebesturen niet kan gebeuren door gebrek aan mensen of middelen voerde het VVF **digitaliseringprojecten** uit rond bidprentjes, rouwberichten en de akten van de burgerlijke stand, zoals in Veurne en Alveringem. De vereniging slaagde er bovendien in om voor dit werk 'nieuwe vrijwilligers' aan te trekken, mensen die niet noodzakelijk lid waren. Zij konden van thuis uit, wanneer zij dat wilden, aan het project meehelpen.

De twee heemkundige kringen in de regio (cfr. infra) hebben ruime documentaire collecties. De Regionale Heemkring Bachten de Kupe beheert daarnaast de **heemkundige bibliotheek Bachten de Kupe Karel Berquin** (niet vrij toegankelijk). Deze bibliotheek, gevestigd in een huis van Berquin in Nieuwpoort, bevat de boeken van de Nieuwpoortse heemkundige Karel Berquin met kunst, letterkunde en geschiedenis, boeken over de twee wereldoorlogen, boeken over de gemeenten, jaargangen van Het Wekelijks Nieuws, de Zeewacht en het dagblad Nieuwsblad 1940-1945. In en nabij het Openluchtmuseum (Alveringem) beheert de vzw Regionale Heemkunde Bachten de Kupe (de beheerder van het Openluchtmuseum) ook de **Heemkundige Bibliotheek Bachten de Kupe Jaak Verstappen** en de **Heemkundige Bibliotheek Bachten de Kupe Marcel Messiaen**. De eerste is de bibliotheek van Jaak Verstappen, volkskundige uit Antwerpen die in Alveringem kwam wonen en naar wie een prijs voor volkskunde in de gemeente werd genoemd. De bibliotheek Marcel Messiaen bevat het archief van het museum, de bibliotheek, persknipsels, prentjes, medailles, doodsbriefen, bierviltjes en andere verzamelingen van het museum.

Het **Belgian Air Force Press Clippings** is een particulier initiatief dat alles verzamelt dat in de pers verschijnt over de Belgische militaire luchtvaart (in Koksijde is een legerbasis gevestigd, waar de bekende Seakings hun standplaats hebben). De resultaten worden in een lopende bibliografie gegoten, waarvan tot heden één deel verscheen. De clippings staan ter beschikking voor onderzoek.

Aansluitend mag vermeld worden dat een aantal stedelijke of gemeentelijke **bibliotheken** actief een historisch fonds over de eigen stad of gemeente uitbouwt. In Veurne, waar de bibliotheek dateert van halfweg de 19de eeuw, leidde dit tot een belangrijke collectie 'Furnensia'. De latere openbare bibliotheken van Nieuwpoort en Koksijde beschouwen dit recenter als hun taken. Een belangrijke

collectie oude drukken is door de Veurnse bibliotheek overigens overgedragen aan het stadsarchief, waar de toegankelijkheid evenwel nog steeds niet aangepakt is.

3.2.5. Musea en bezoekerscentra

Musea: 17 Bezoekerscentra: 5 Vriendenkringen: 2

Behalve (voorlopig) Nieuwpoort heeft elke gemeente in de regio één of meer **museale instellingen**. Ze hebben een internationale (Delvaux), regionale en lokale uitstraling. Samen belichten ze diverse aspecten van de streekgeschiedenis. Bij de musea rekenen we ook het Kasteel Beauvoorde, dat in feite een opengesteld monument met een belangrijke erfgoedcollectie is, beheerd door Erfgoed Vlaanderen.

Zie overzicht als bijlage (**bijlage 9**).

De meeste musea hebben een duidelijke link met de regio en haar geschiedenis of met de thema's die ook doorheen dit beleidsplan terug komen: water, grens, landbouw en visserij, kunstenaars.

De meerderheid van de musea werkt rond het thema **ambachten of nijverheden**.

Het [Nationaal Visserijmuseum](#) in Oostduinkerke geeft een overzicht van het verleden en heden van de Vlaamse zeevisserij in al zijn aspecten. Uniek is de grote collectie schilderijen van kunstschilders die omstreeks 1900 te Oostduinkerke hebben gewerkt. Het Visserijmuseum is op dit moment ook de belangrijkste vertegenwoordiger van het thema 'water'.

Het [Bakkerijmuseum 'Walter Plaetinck'](#) (Veurne) richt zich op het erfgoed in en rond 'het bakken' en de bakkerij en aanverwante sectoren.

Het [Pijpenmuseum](#) (Alveringem) herbergt een verzameling kleipijpen en documenten die de geschiedenis van de stenen pijp in beeld brengt vanaf de verspreiding in Europa begin 17de eeuw tot de tweede helft van de 20ste eeuw. De aanwezigheid van een pijpenmuseum hier is geen toeval: in Roesbrugge, samen één geheel met Beveren-Kalsijde (en deelgemeente van Alveringem) was vroeger een bloeiende tabak-, snuif- en pijpennijverheid. Het museum wil dan ook een zo goed mogelijk beeld en overzicht geven van de kleipijp- en de tabak verwerkende nijverheid op de Beveren-Kalsijde en vooral met betrekking tot de Westhoek. In 't Rohardushof kan men nog met originele vormen uit de 19de eeuw en typisch gereedschap de kleipijp zien maken. Met pijp en tabak is meteen ook de link gelegd naar het thema smokkel (**de grens**) (goedkoper in Vlaanderen dan Frankrijk).

Het [museum van de Dorst](#) (Alveringem) is in feite een opengestelde, beschermde brouwerij (winnaar van de Vlaamse monumentenprijs 1996¹⁹), gebouwd volgens het authentieke cascadesysteem. In de aanloop naar de herdenking van de Eerste Wereldoorlog 1914-1918 onderzoekt het sinds een paar jaar het aspect **dorst aan het front**. De tijdelijke tentoonstelling '[Goeëd ènoeg voe de soldaat'n!?](#)' in 2009 geeft een eerste stand van het lopende onderzoek.

Het [openluchtmuseum Bachten de Kupe](#) (Alveringem) wordt vaak als landbouwmuseum gecatalogeerd, maar is het niet. Het is een volkskundig en heemkundig museum, met aandacht voor de nijverheden in een 'boerendorp' uit het verleden. Het is het tweede openluchtmuseum van Vlaanderen, naast Bokrijk.

Museum Florishof en Museum 't Krekelhof zijn twee heemmusea binnen de gemeente Koksijde. Het *museum Florishof* illustreert het dorps- en volksleven anno 1900, met een authentiek vissershuisje, een kapel, herberg, winkel en school. Het [Museum 't Krekelhof](#) is "een bizar ambachtenmuseum en rariteitenkabinet in de meest strikte zin van het woord". Het museum brengt in 19 thema's en aanverwante beroepen een hulde aan de vroegere keuterboer.

Het [Museum voor Sleutel en Slot](#), op de grens tussen Koksijde en Nieuwpoort bevindt zich in de oude kistenmakerij van Litto NV, de grootste Belgische slotenproducent. Hedendaagse preventieproducten en de geschiedenis van 3000 jaar sleutel en slot uit de collectie van verzamelaar Raf Declercq worden er samen gepresenteerd.

¹⁹ In 2007 kwam de winnaar van de Vlaamse Monumentenprijs opnieuw uit de regio. Toen won het boothotel de Normandier, in Koksijde. In 2008 was de restauratie van villa L'Escale in De Panne de West-Vlaamse laureaat.

Twee **kunstmusea** bouwen verder op een kunstenaar die actief was in de kunstenaarskolonie St.-Idesbald (Koksijde). Het [Delvauxmuseum](#) biedt een overzicht van leven en werk van Paul Delvaux in St.-Idesbald, het [Museum George Grard](#) doet hetzelfde voor zijn vriend Grard in Alveringem.

[Ten Duinen 1138](#) werkt rond het universele thema religie / godsdienst, gefocust op de Orde van Cîteaux in het algemeen, met speciale aandacht voor de Cisterciënzers van de Lage Landen en de monniken van de Duinenabdij – de Duinheren – in het bijzonder, op en nabij de site van de Ten Duinenabdij (Koksijde).

Een link met kunst en het maritieme, het water is er in het [Cultuurhuis De Scharbiellie](#) (De Panne). Dat herbergt een permanente tentoonstelling **Oceanische kunst** uit de collectie van erenotaris Paul Simpelaere. Het betreft **een voor Europa unieke verzameling** op zowel wetenschappelijk, cultuurhistorisch, antropologisch, etnisch als educatief vlak.

Daarnaast zijn nog enkele andere musea actief, die minder duidelijk onder een thema zijn onder te brengen. Het [kasteel Beauvoorde](#) toont hoe een oudheidkundige (in casu Arthur Merghelynck) omgaat met een museaal patrimonium/cultureel erfgoed in de 19de eeuw. In het [Archeologisch Aardewerkmuseum](#) kan de bezoeker de evolutie volgen van het aardewerk, van de eerste bekende nederzettingen tot het einde van de 19de eeuw.

Het *Curiosamuseum Nollée*, rond heraldiek en folklore, verschaft met zijn verzameling inzicht in de materiële cultuur van Veurne-Ambacht. Het [Nostalqisch Media Museum](#) in De Panne ten slotte is een privé-initiatief van enkele verzamelaars, en toont hun collectie oude media (radio's, filmprojectoren, tv's).

Drie musea zijn erkend door de Vlaamse Gemeenschap: twee op regionaal niveau (het Abdijmuseum Ten Duinen 1138 en het Bakkerijmuseum); één op basisniveau (Museum George Grard)²⁰. Het Openluchtmuseum Bachten de Kupe diende in 2009 een dossier in voor het behalen van een kwaliteitslabel als museum. Ook het Nationaal Visserijmuseum werkt aan zo een dossier. De andere musea worstelen vaak met problemen zoals een tekort aan personeel, een beperkte openstelling, het al dan niet ontbreken van eigen expertise enz.

Het beheer van deze musea is erg divers. Gemeenten beheren één of meerdere musea/museale collecties. Andere zijn in handen van een vereniging van vrijwilligers (bv. vzw Westhoekmonumenten voor het Museum De Snoek) of een stichting (bv. stichting George Grard en Stichting Paul Delvaux). Nog andere collecties worden beheerd door hun eigenaar/een particulier, zoals het museum Florishof of het Curiosamuseum Nollée.

Het Museum Bachten de Kupe werd voor de periode 2005-2014 in concessie genomen door de bvba [Envinvatar](#). Die gaf de dagelijkse werking door aan de [Vrienden van Bachten de Kupe](#) (geen vriendenvereniging, wel een vzw die ook elders in de Westhoek projecten ontwikkelt). De Vrienden van Bachten de Kupe concentreren zich op de publiekswerking, terwijl de eigenaar van het museum (de vzw Heemkundige musea Bachten de Kupe) de inhoudelijke werking blijft verzorgen.

De twee gemeentelijke musea van Koksijde hebben elk een **vriendenvereniging**, die het museum bijstaat in zijn werking. Het Bakkerijmuseum (Veurne) start in haar huidige beleidsperiode (2009-2014) een vriendenkring op, om haar vrijwilligerswerking te ondersteunen.

Binnen de 17 musea zijn toch een relatief groot aantal professionelen actief. Dit komt vnl. door de (Koksijdse) gemeentelijke musea, de erkende musea en het kasteel Beauvoorde waar beheerder Erfgoed Vlaanderen personeel tewerkstelt²¹. Maar ook bij de musea die gerund worden door vzw's en stichtingen is soms personeel (bv. 6 DAC-personeelsleden in het Museum Bachten de Kupe). Naast personeel voor de traditionele museale taken omvat dit bestand ook en in meerderheid werklieden, poetspersoneel e.a.

De kleinere musea moeten het meestal zonder beroepskrachten stellen. Die musea worden gerund door vrijwilligers, of door de eigenaar open gehouden.

²⁰ In West-Vlaanderen zijn vijf erkende musea op regionaal niveau en vier op basisniveau (naast vier met landelijke indeling). De 5-art regio vertegenwoordigt hier dus een belangrijk aandeel in.

²¹ Het Abdijmuseum Ten Duinen had in 2007 22 fte personeelsleden in dienst (inclusief tijdelijke contracten), het bakkerijmuseum 8,5 fte, het Visserijmuseum 9 fte, het Museum George Grard 2,5 fte.

De regionaal erkende musea hebben als taak regionale 'verantwoordelijkheid' op te nemen en hun **expertise** te delen. Het Abdijmuseum Ter Duinen 1138 wil dit doen door in te zetten op een thematisch archeologisch depot (kaderend in de depotpolitiek van de provincie), beschikbaar voor de regio. Het Bakkerijmuseum focust op het verspreiden van hun knowhow inzake expertise, samenwerking met scholen en op vrijwilligerswerking.

Ook andere musea hebben hun expertise. Het Nationaal Visserijmuseum in Oostduinkerke is omwille van zijn expertise betrokken bij diverse nationale en internationale projecten. Het Museum Grard evolueert, vertrekkend van het oeuvre van Grard, naar een educatief centrum voor beeldhouwkunst (bronsgieterij).

Het verdelen van expertise gebeurt o.m. via de museumbibliotheken. Naast een bibliotheek in het Delvauxmuseum zijn er bibliotheken in het Nationaal Visserijmuseum, het Abdijmuseum Ten Duinen 1138 en het Museum George Grard. De bibliotheek van het Abdijmuseum is vandaag één van de volledigste m.b.t. de geschiedenis van de Orde van Cîteaux in Vlaanderen en wordt jaarlijks met nieuwe titels aangevuld. De bibliotheek van het Visserijmuseum is een vakbibliotheek waarin de geschiedenis van de visserij in de ruimste zin van het woord bewaard wordt. De diverse afdelingen in de bibliotheek getuigen hiervan²². De museumbibliotheek George Grard bevat alle boeken en catalogi ooit over het leven en werk van Grard verschenen. Door personeelstekort blijven de openingsuren beperkt. De bibliotheek en het documentatiecentrum van het Bakkerijmuseum zijn op heden enkel toegankelijk en raadpleegbaar voor internen. Aan de ontsluiting wordt gewerkt.

Momenteel beperkt de samenwerking zich vooral tot publiekswerking en communicatie.

Drie musea behoren tot het Westhoek Streekmuseum (cfr. infra). De regionale musea ontmoeten elkaar via de collega-groep publiekswerking, uitgaande van het provinciebestuur. Het besef van de noodzaak aan een ruimere samenwerking en de wil om samen te werken zijn evenwel aanwezig, ook bij niet-professionele musea.

In de loop van de voorbije jaren zijn een aantal musea verdwenen. Van één museum is de toekomst onzeker²³. Maar er staan ook nieuwe musea op stapel.

Nieuwpoort heeft vergevorderde plannen om nabij het Koning Albert I-monument een interactief centrum te bouwen over de onderwaterzetting tijdens de Eerste Wereldoorlog. Dit zou normaliter opengaan in 2014. Het Landshuis van *Veurne* krijgt een museaal-toeristische herbestemming. De inkomstruimten worden daarnaast tot een volwaardig toeristisch bezoekerscentrum uitgebouwd. Ook zijn er plannen om de toren van de Sint-Niklaaskerk toegankelijk te maken en er een bescheiden expositieruimte inzake religieus patrimonium in onder te brengen. In *De Panne* wordt gewerkt aan de uitbouw van Villa Le Chalutier als museum (over schilder en graficus [Louis Van den Eynde](#), zijn oeuvre en atelierwoning), als introductie- en vertrekpunt voor erfgoedwandelingen in de Dumontwijk en als locatie voor kleine evenementen. In de Cabourduinen wordt door het Comité Museum WO II Cabour Adinkerke (een privé-initiatief) gewerkt aan een nieuw oorlogs- en vredesmuseum, dat de herinnering aan beide wereldoorlogen levend wil houden. Het comité bewaart o.m. de oorlogscollectie van Robert Moeyaert rond de Tweede Wereldoorlog, aangekocht door het gemeentebestuur.

In *Koksijde* staan drie nieuwe projecten op stapel. De visserswoning Nys-Vermote wordt ingericht als erfgoedmuseum. Een eerste verhaallijn moet tonen hoe Koksijde evolueerde van vissersdorp naar toeristische bestemming. In de tweede verhaallijn vertelt de stripfiguur Jommeke²⁴ het verhaal van de familie Nys-Vermote eind 19de-begin 20ste eeuw. In de uithoeve Ten Bogaerde plant het gemeentebestuur een museum over de Eerste Wereldoorlog, en wordt de aangekochte boekbinderscollectie van Hugo Dawyndt ondergebracht.

'Bezoekerscentra' bestaan in verschillende vormen en maten. Het is een vlag die vele ladingen dekt. Ze hebben een informatieve opstelling, geïllustreerd met een beperkte selectie objecten. Ze zijn in de

²² De afdelingen zijn: scheepvaartgeschiedenis, visserijgeschiedenis, zeevisserijtechnieken, visverwerking, biologie, fauna en flora, scheepsbouw, boeken over één scheepstype, modelbouw, kustplaatsen en havens, folklore & bijgeloof, maritieme woordenboeken.

²³ Het beschermd monument Constructiewerkhuis Valère Verhaeghe – Verstraete (De Panne) werd in 2009 verkocht. Het is vooralsnog onduidelijk wat de nieuwe eigenaar met het monument, dat door de vorige eigenaar was opengesteld als museum, van plan is.

²⁴ Jef Nys, geestelijke vader van Jommeke, was familie en verbleef als kind enige tijd in de visserswoning.

eerste plaats gericht op het aanbieden van een introductie op het landschap en (cultureel) erfgoed. Het natuureducatief centrum De Nachtegaal (De Panne) is ontstaan uit het natuurwetenschappelijke luik dat vroeger aanwezig was in de Duinenabdij (voor de overname door de gemeente). Het verstrekt informatie over de kustmilieu zee, strand en duinen. Het bezoekerscentrum de Otter (Diksmuide) biedt informatie over de polders (waartoe Alveringem en Veurne behoren). Het bezoekerscentrum De Doornpanne (Koksijde) vertelt het verhaal van de waterwinning in de streek. Het bezoekerscentrum dat aansluit op het Abdijmuseum Ten Duinen 1138 vormt dan weer een springplank naar andere lokale bezienswaardigheden zoals de nabijgelegen Zuid-Abdijmolen, het voormalig uithof Abdijhoeve Ten Bogaerde en het vissershuisje Nys-Vermote. In het bezoekerscentrum dat aansluit bij het Nationaal Visserijmuseum wordt de hedendaagse visserij voorgesteld op Vlaams en Europees niveau, en op wereldschaal. Door middel van een wandvullende satellietfoto worden de visserijrelicten interactief ontsloten en krijgt de bezoeker via nieuwe technieken toegang tot diverse sites over het Vlaamse visserijverleden.

3.2.6. Erfgoedverenigingen

Erfgoedverenigingen: 13
 waarvan heemkundige kringen: 2, waarvan 1 regionaal
 verenigingen rond immaterieel erfgoed: 3
 Vereniging voor Familiekunde: 1
 vereniging voor levende geschiedenis: 1
 verenigingen rond rollend, rijdend, varen erfgoed: 2
 verenigingen rond onroerend erfgoed: 4 (waarvan 1 rond maritieme archeologie)

In de regio zijn 13 erfgoedverenigingen actief. Met erfgoedverenigingen worden verenigingen bedoeld die (cultureel) erfgoed als basisopdracht of kernactiviteit hebben. Voor de volledige lijst: **zie bijlage 9**.

Stricto sensu zijn in de regio (slechts) **twee heemkundige kringen** actief.

De Regionale Heemkring Bachten de Kupe (met zetel in het Regionaal Openluchtmuseum Bachten de Kupe) ontstond midden jaren zestig, leverde een aantal decennia verdienstelijk werk, maar heeft het nu moeilijk, als gevolg van een **verminderd ledenaantal, vergrijzing en gebrek aan instroom van nieuwe vrijwilligers**.

De heemkring Ramscappelle aan den Yzer is jonger en richt zich heel specifiek op de geschiedenis van de deelgemeente Ramskapelle (Nieuwpoort) en de geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog.

De heemkundige kringen beheren in hoofdzaak **documentaire collecties en archiefmateriaal** over de lokale geschiedenis. De Regionale Heemkring beheert de 'heemkundige bibliotheek Bachten de Kupe Karel Berquin'. Dit is het/een huis van de Nieuwpoortse heemkundige Karel Berquin, dat na zijn overlijden geschonken werd aan de heemkring. In dat huis bevindt zich zijn bibliotheek met werken over kunst, letterkunde en geschiedenis, de twee wereldoorlogen, de gemeenten, jaargangen van het Wekelijks Nieuws, De Zeewacht en het dagblad Het Nieuwsblad 1940-1945.

De moeilijker situatie van de eens zo bloeiende en overheersende regionale heemkring zorgt ervoor dat **een onmiddellijk en evident aanspreekpunt** -wat heemkringen zijn als het gaat over de eigen geschiedenis- **ontbreekt voor de overgrote meerderheid van de gemeenten**. Willens nillens hebben zich alternatieven gevormd en wordt getracht het ontbreken van een heemkring in eigen gemeente te ondervangen. In de regio zijn dan ook een aantal verenigingen en tijdschriften te vinden die zich ook met heemkunde inlaten. Oorspronkelijke ledenbladen groeiden op die manier uit tot 'heemkundige' tijdschriften. Verenigingen met een oorspronkelijk beperkter opzet groeiden naar heemkundige verenigingen. Voorbeelden zijn de Vrienden van het Veurns Archief of de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde (afdeling Westkust), die expliciet de heemkunde en de studie van de lokale geschiedenis als doelstellingen inschreef, vanuit een gevoel dat zoiets in de eigen gemeente (Koksijde) ontbrak.

Het ontbreken van een (sterke) heemkring in elke gemeente, waar men heen kan met een interesse of een initiatief, **zorgt ervoor dat zich rond elke interessesfeer mensen verzamelen, waardoor eilanden ontstaan**. Zo worden de weinige nog aanwezige krachten verdeeld.

3.2.7. Niet-erfgoedverenigingen

Heel wat 'cultureel erfgoed' van de streek leeft nu nog altijd door. Tradities, gebruiken, eigen aan de streek worden bewust of onbewust nog altijd door verenigingen in stand gehouden. Te denken valt bv. aan de paardenvissers, de Sodaliteit (organisator Boeteprocessie Veurne), de zeilwagenclubs, schutterijen. **Hun kernopdracht is niet 'zorgen voor het cultureel erfgoed', zij 'zijn' het cultureel erfgoed, zij vertegenwoordigen het.**

Sommige verenigingen of organisaties beseffen heel goed welk erfgoed zij in stand houden, en treden ook actief op ter bescherming van hun cultureel erfgoed. Zo zijn de paardenvissers actieve trekkers voor de bescherming van de garnalvisserij te paard als UNESCO-werelderfgoed. Idem voor wat betreft de Boeteprocessie. De Sodaliteit van de Gekruisigde Zaligmaker, die de processie organiseert, is an sich geen erfgoedvereniging, maar ziet het belang van haar processie in en 'evolueert naar' een organisatie die haar cultureel erfgoed zo professioneel mogelijk beheert en erkenning als UNESCO-werelderfgoed nastreeft.

Anderen worden zich slechts met mondjesmaat bewust van de 'waarde' van wat zij beheren, bv. naar aanleiding van een aankomend jubileum, of wanneer zij gevraagd worden hun materiaal voor een tentoonstelling beschikbaar te stellen.

Zij zijn allemaal belangrijke partners in het succesvol behouden van het regiospecifieke cultureel erfgoed en mogen dus niet vergeten of genegeerd worden.

In **bijlage 9** is getracht een zo volledig mogelijke lijst samen te stellen van dit soort verenigingen en organisaties.

3.2.8. Zwerfgoed

Zwerfgoed is dat cultureel erfgoed dat is ondergebracht buiten de instellingen of organisaties die erfgoedzorg als hun basistaak hebben. Het wordt (al dan niet) beheerd door organisaties, verenigingen en particulieren.

Te denken valt aan het cultureel erfgoed dat beheerd wordt door kerkfabrieken (roerend en archieven), OCMW-archieven, de verenigingsarchieven en particuliere collecties. Typierend en vermeldenswaardig voor de regio zijn de archieven van polderbesturen en wateringën. Polderbesturen zijn de oudste openbare besturen. Ze staan in voor het onderhoud en beheer van de onbevaarbare waterlopen. Ze staan zelf in voor het beheer van hun archief. In de regio zijn drie polderbesturen actief, die samen de volledige oppervlakte van de regio omspannen. De polder Noordwatering is daarvan de belangrijkste, en beheert het grootste gebied in Vlaanderen. Een deel van het archief van de Noordwatering is ondergebracht in het stadsarchief Veurne.

Particulieren hebben een belangrijk aandeel in het behoud, beheer en de ontsluiting van cultureel erfgoed. In de loop van het beleidsplanningstraject zijn gekende particuliere collecties in kaart gebracht, maar ook nieuwe ontdekt en is nagedacht over waar nog collecties zouden kunnen zitten. Voorbeelden van particuliere collecties zijn de postkaartenverzamelaars, twee particulieren die een archief aanlegden en informatie verzamelen over de volksliederen en –muziek van de streek, een draaiorgelbouwer en de vermoedelijk nog aanwezige collecties van persfotografen. Recent werden door verschillende gemeentebesturen enkele particuliere collecties aangekocht. Deze krijgen hun plaats in bestaande of nieuwe musea. De gemeente Koksijde kocht de boekbinderijcollectie van verzamelaar en boekbinder Hugo Dawyndt. De gemeente De Panne kocht de privé-collectie Robert Moeyaert over de Tweede Wereldoorlog. Die collectie wordt geïntegreerd in een op te richten museum over oorlog en vrede op het domein Cabour.

De toekomst van dit zwerfgoed is niet altijd verzekerd. Niet iedereen is of wordt zich bewust van de waarde of het belang van de beheerde materialen. Verenigingsarchieven worden niet altijd goed beheerd, particuliere collecties verdwijnen bij een sterfgeval wegens zogezegd 'niet waardevol'. Bovendien is het aanvoelen toch dat, ondanks de huidige kennis van bewaarplaatsen en collecties zwerfgoed, nog een groot deel van het aanwezige cultureel erfgoed 'verborgen' zit en niet gekend is. **De kennis over deze collecties, het sensibiliseren van hun beheerders en op die manier het behoud van deze collecties zijn belangrijke aandachtspunten voor de toekomst.**

3.2.9. Andere

Naast de al genoemde actoren zijn nog een heel aantal verenigingen en organisaties actief die op één of andere manier, in meer of mindere mate partners kunnen zijn in het erfgoedbeleid.

Toeristische diensten promoten de streek en spelen daarbij het cultureel erfgoed in meer of mindere mate uit.

Het cultureel erfgoed komt ook in regionale toeristische beleidsplannen aan bod. Het [Strategisch Beleidsplan Toerisme en Recreatie Westhoek](#) wil de Westhoek (in dit geval: Veurne en Alveringem) promoten als een "authenticke belevenisregio met een eigentijdse traditie". Belangrijke elementen voor die belevenisregio zijn o.a. authenticiteit met respect voor tradities (gerechten, taal, volkmuziek enz.) en 'echtheid – beklijving' (Wereldoorlog I, kunst enz.).

Eind 2009 werd het nieuwe [Strategisch Beleidsplan Toerisme en Recreatie Kust](#) (2009-2014) voorgesteld. De aandachtspunten inzake erfgoed ten opzichte van het vorige plan bleven bewaard: het belevingsgericht inrichten van bestaande attracties en musea, goed ontsloten bouwkundig erfgoed (binnen krachtlijn 2: boeiende en geanimeerde badplaatsen), de kust als boeiend netwerk van bezienswaardigheden (krachtlijn 3: de kust als een netwerk). Voor het eerst wordt de link met het achterland gelegd (krachtlijn 4: een kust in relatie tot een aantrekkelijk hinterland)

Wandelen en fietsen zijn zowel aan de kust als in de Westhoek de belangrijkste ontspanningsvormen. Het lijkt dan ook evident hierop in te spelen, wat op heden ook al gebeurt (zie bv. ontwikkelen van erfgoedwandelingen en fietsroutes met link naar cultureel erfgoed). Het is ook de wens van het provinciaal overheidsbedrijf Westtoer om in te zetten op nieuwe wandelroutes en een kwalitatief aanbod van erfgoedwandelingen uit te werken.

Gidsen concentreren zich op de ontsluiting van het (cultureel) erfgoed.

Naast twee particuliere initiatieven ([Rent a Guide](#) en [Newport Events](#)) bestaat sinds 45 jaar een regionale afdeling van de Provinciale West-Vlaamse Gidsenkring. Van meet af aan heeft die kring een werking ontplooid, waarbij gidsen gevormd werden om toeristen met de troeven van de regio in contact te brengen. Hiertoe behoorde in eerste instantie steeds het roerend en het onroerend erfgoed. Veel informatie over de streek en het erfgoed is daardoor terug te vinden in het tijdschrift van de vereniging. De laatste gidsencursus werd georganiseerd volgens de strengere vereisten voor de erkenning in een hechte samenwerking met de gemeentebesturen (toeristische diensten) van de regio. Daarnaast hebben diverse museale instellingen eigen gidsencursussen georganiseerd voor het ontsluiten van het specifieke erfgoed (Abdijmuseum Ten Duinen 1138, Visserijmuseum, Bakkerijmuseum, Kasteel Beauvoorde...). Vaak behelsde die opleiding verscheidene thematische cycli. Een groot deel van deze gidsen is overigens zelf van buiten de regio afkomstig.

Het spreekt voor zich dat de aldus opgeleide gidsen belangrijke actoren zijn voor de ontsluiting van het cultureel erfgoed van de streek en de musea naar het brede publiek toe. Het is al even duidelijk dat de gidsen in hoofdzaak vrijwilligers zijn, die voor het cultureel erfgoed een meer dan gewone interesse hebben. Een aantal van hen heeft zich trouwens ook geëngageerd in de al vermelde vriendenkringen of heemkundige kringen.

Vermelden we nog de vzw Opbouwwerk IJzerstreek, lokale kranten en krantjes, websites van deelgemeenten of gehuchten.

Een bijzonder verschijnsel zijn diverse **particuliere ontsluitingsinitiatieven** via websites, blogs, wiki's en dergelijke meer, waar informatie samenkomt, ontsloten wordt en (soms) bediscussieerd. Zie bv. <http://www.zone-nieuwpoort.be/>, <http://sint-ioris-aan-de-ijzer.blogspot.com/>, de wiki-pagina geschiedenis op [De Bliedemaeker](#), [De Pannetheka](#), die zoveel mogelijk informatie over de geschiedenis van De Panne wil samenbrengen.

3.2.10. Vlaamse actoren

Naast lokale en provinciale actoren is een aantal Vlaamse spelers sterk bepalend, structurerend en ondersteunend voor het erfgoedveld in de 5-art regio, en bij uitbreiding ook in de rest van Vlaanderen. Het gaat zowel om administraties van de Vlaamse Overheid (zoals het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed en het Agentschap Kunsten en Erfgoed) als om steunpunten en expertisecentra. Tot die laatste behoren ondermeer FARO (Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed), Forum voor erfgoedverenigingen vzw (het vroegere VCM, Vlaamse Contactcommissie Monumentenzorg), Volkskunde Vlaanderen, het CRCKC (Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur), het CAG (Centrum voor Agrarische Geschiedenis), Heemkunde Vlaanderen, Tapis Plein en andere.

3.3. Noden, verwachtingen en verzuchtingen ²⁵

De cultureel-erfgoedactoren en het grote publiek stellen hoge verwachtingen in een mogelijk erfgoedconvenant, zo bleek uit de bevraging.

Een erfgoedconvenant moet leiden tot meer aandacht voor alle aspecten van de cultureel erfgoedwerking en vooral tot het behoud van het cultureel erfgoed. Van de cultureel erfgoedcel worden ondersteuning en advies, sensibilisering, coördinatie en stimulansen verwacht. Verder verwachten actoren en grote publiek dat het convenant oog heeft voor hiaten in de huidige (publieks)werking en haar rol speelt inzake netwerking en samenwerking.

De jeugd is voor erfgoedactoren en ruim publiek de belangrijkste doelgroep

Het preventief of proactief **behoud van het cultureel erfgoed** is een heel belangrijk aandachtspunt voor actoren en bevolking. Weten wat er allemaal is, is voor velen de sleutel en basisvereiste. Maar ook publiekswerking wordt erg belangrijk gevonden: wat aanwezig is, moet beter bekend (gemaakt) worden.

Erfgoedactoren en publiek verwachten dat een erfgoedcel het grote publiek, lokale overheden maar ook kleinere erfgoedinstellingen en collectiebeheerders **sensibiliseert** om aandacht te ontwikkelen voor het cultureel erfgoed, goed behoud en beheer en om ev. zelf de handen uit de mouwen te gaan steken.

Vooral de **jeugd** is voor velen een belangrijke doelgroep. De jongeren zijn de toekomst. Zij moeten later de verenigingen overnemen, en de zorg voor het cultureel erfgoed overnemen.

Verenigingen hebben het over het algemeen niet gemakkelijk. Diverse verenigingen of musea die cultureel erfgoed in ere trachten te houden moesten de voorbije jaren hun werking stopzetten bij gebrek aan leden, een gebrekkige opvolging, gebrek aan bezoekers. Andere hebben het om dezelfde redenen moeilijk. **Vooral de 'nieuwe' vzw-wetgeving is een hinderpaal.** Feitelijke verenigingen kunnen soms moeilijk aan deze wetgeving voldoen of zien de overstap als niet haalbaar. Deze problematiek is echter niet beperkt tot cultureel-erfgoedverenigingen.

Naast deze ondersteuning in de algemene werking denken de erfgoedverenigingen aan **ondersteuning en advies** door te voorzien in een uitleendienst, ondersteuning in de publiekswerking, ondersteuning naar de beleidsvoerders, het delen van expertise en het verstrekken van informatie inzake subsidiemogelijkheden. De erfgoedcel moet daarbij het aanspreekpunt zijn. Ook

²⁵ Op basis van respons op vragenlijsten, gesprekken in praatcafés en andere input.

inzake vrijwilligerswerking kunnen de erfgoedactoren steun gebruiken. Ze willen dat het vrijwilligerswerk professionaliseert, en dat nieuwe mensen worden aangetrokken.

Van een erfgoedcel wordt verwacht dat **stimulansen** uitgaan voor de cultureel erfgoedwerking. Erfgoedactoren en publiek willen dat een erfgoedcel de coördinatie van activiteiten verzorgt, stimuleert om samen te werken en te netwerken, en kennis en informatie deelt.

Een erfgoedcel moet in dit alles een **actieve rol** spelen, of de **coördinatie** op zich nemen, zonder evenwel aan vrijwilligers op te dringen wat moet gebeuren, initiatieven op te sloppen of boven de hoofden te werken.

Een erfgoedcel moet samenwerking en netwerking coördineren, samenwerking bevorderen door te bemiddelen, door contacten te stimuleren.

3.4. Het huidige ondersteuningsbeleid voor cultureel erfgoed

3.4.1. Vanuit de provincie

3.4.1.1. Musea

De Provincie voert al jaren een ondersteuningsbeleid voor musea. Aanvankelijk met subsidiemogelijkheden, vanaf 1998 aangevuld met advies, begeleiding en ondersteuning via een **provinciale museumconsulent**. Het laatste decennium werd de begeleiding van musea ook uitgebreid met een bescheiden vormingsaanbod, zowel cursussen als informatiesessies²⁶.

3.4.1.2. Erfgoedreglement

De provincie West-Vlaanderen ondersteunt al vele jaren lang de erfgoedsector via een hele reeks subsidiereglementen. Voor de sector was het niet altijd even duidelijk wie welke subsidie kon aanvragen. Bovendien was de tijd rijp voor enkele vernieuwingen, o.m. omwille van het nieuwe Cultureel-Erfgoeddecreet op Vlaams niveau.

Vanaf 2010 gaat de provincie daarom met een **nieuw Erfgoedreglement** van start. Dat koepelreglement vervangt bijna alle vroegere subsidiereglementen. Het Erfgoedreglement omvat vier soorten subsidies (meerjarige convenantsubsidies, jaarlijkse werkingssubsidies, projectsubsidies en investeringssubsidies). Erfgoed wordt hierbij heel breed geïnterpreteerd. Zowel onroerend (monumenten, archeologie, ...), roerend (museale collecties, archieven, ...) als immaterieel (geschiedenis, heemkunde, volkskunde, ...) erfgoed komen in aanmerking.

3.4.1.3. Depotpolitiek provincie

De provincie West-Vlaanderen heeft ervoor gekozen om in de ontwikkeling van haar eigen provinciaal erfgoedbeleid in te zetten op de uitbouw van een regionaal beleid inzake [erfgoeddepots](#).

De provincie stelt zichzelf tot taak een interactieve netwerkstructuur uit te bouwen en te begeleiden, verder bouwend op de aanbevelingen uit het depotonderzoek²⁷ dat de provincie liet uitvoeren. Twee depotconsulenten coördineren vanaf 2010 een gefaseerde aanpak om de verschillende spelers samen te brengen, prioriteiten af te bakenen en mee te zoeken naar haalbare oplossingen. Daarnaast kunnen selectief middelen worden ingezet om regionale initiatieven vanuit bestaande erfgoedinstellingen te stimuleren, indien deze aan de behoeften binnen het netwerk

²⁶ *Erfgoed: een legaat uit het verleden met relevantie voor de toekomst* (rede door Paul Breyne, Gouverneur van West-Vlaanderen uitgesproken in de provincieraad van 6 oktober 2009), p. 8-9.

²⁷ Iris Steen, Patrick Van den Nieuwenhof. [Naar een regionaal erfgoeddepotbeleid in de provincie West-Vlaanderen. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het provinciebestuur van West-Vlaanderen](#). Onuitgegeven studie, juni 2008, pp. 204.

tegemoetkomen²⁸. Zo is het Abdijmuseum Ten Duinen 1138 kandidaat voor de ontwikkeling van een depot voor archaeologica.

In dat netwerk worden de culturele samenwerkingsverbanden als uitstekende partners gezien.

De actoren in de samenwerkingsverbanden kennen elkaar al en sommige hebben een erfgoedwerking (erfgoedcellen in Brugge, CO7, Terf en Kortrijk). Deze structuren zijn aanknopingspunten voor en partners in een aanstaand regionaal depotbeleid. Er is al overleg en samenwerking, die uitgebreid kan worden naar behoud en beheer van erfgoed.

In welke mate de projectverenigingen een rol op zich gaan nemen en welke die rol kan zijn, moet nog met elk van hen overlegd worden²⁹.

3.4.1.4. Archieven

Gemeenten kunnen een beroep doen op een provinciale subsidie om bij de opstart van een archiefdienst een deel van de loon- en werkingskosten voor een archivaris te betalen.

De gemeente Koksijde en de stad Nieuwpoort deden of doen een beroep op deze subsidie.

De provincie geeft via het Provinciaal Archief ook ondersteuning via het West-Vlaams Archievenoverleg (WAP)

3.4.1.5. Beeldbank

De provincie biedt vanuit de Provinciale Bibliotheek alle gemeenten de gratis mogelijkheid in te stappen in de [provinciale beeldbank](#). Deze beeldbank ontsluit in de eerste plaats de foto- en prentencollectie van de Provinciale Bibliotheek, maar kan dus ook gebruikt worden om gedigitaliseerde foto's en prentbriefkaarten bewaard in de gemeenten te ontsluiten.

3.4.2. Vanuit 5-art

Vandaag beperkt het ondersteuningsbeleid voor de cultureel erfgoedactoren op het niveau van het samenwerkingsverband zich tot een *promotionele ondersteuning*. In de jaarlijkse programmabrochure van 5-art is naast cultuur ook plaats voor het cultureel erfgoed. Lezingen, erfgoed- en dialectwandelingen, andere evenementen worden aangekondigd, tijdelijke erfgoedtentoonstellingen zijn opgenomen in de rubriek tentoonstellingen en er is een aparte rubriek '5-art musea en bibliotheken' (sinds 2009) waar de musea zichzelf en hun jaarprogramma kunnen voorstellen (informatie, tijdelijke tentoonstellingen, speciale activiteiten).

3.4.3. Vanuit de gemeenten

In de individuele gemeenten wordt geen onderscheid gemaakt tussen culturele erfgoedactoren en andere verenigingen. De culturele erfgoedactoren genieten van dezelfde ondersteuning als andere socio-culturele verenigingen. Die ondersteuning is **logistiek, infrastructureel, personeel en/of financieel**³⁰. Erfgoedverenigingen kunnen een beroep doen op de gemeentelijke diensten zoals technische dienst, cultuurdienst, gemeentelijke uitleendienst, of op de communicatiekanalen van het gemeentebestuur. Sommige erfgoedverenigingen hebben van hun gemeente een lokaal ter beschikking gekregen (zoals de Vereniging voor Familiekunde in de gemeente Koksijde).

Iedere gemeente heeft een regeling voor het toekennen van *werkingssubsidies*, waarvoor ook de cultureel-erfgoedverenigingen in aanmerking komen. Koksijde, Nieuwpoort en Veurne verlenen ook *projectsubsidies*. Behalve in Alveringem genieten verenigingen van een gunstarief voor de huur van gemeentelijke infrastructuur en zijn er subsidies voor extra inspanningen inzake samenwerkingsverbanden.

Ter ondersteuning van het socio-culturele leven wordt in Koksijde, Nieuwpoort en Veurne op geregelde tijdstippen een cultuur- en/of vrijetijdsmarkt georganiseerd. Daar kan de bevolking de plaatselijke verenigingen en hun aanbod leren kennen.

²⁸ Presentatie Lieven Lamote over depotpolitiek provincie, 03/09/2009, Poperinge.

²⁹ Iris Steen en Patrick van den Nieuwenhof. [Erfgoeddepotbeleid in de provincie West-Vlaanderen](#). Juni 2008, p. 146.

³⁰ Bron: [www.cijferboek.be](#)

Alle vijf gemeenten hebben een **cultuurbeleidscoördinator** en eventueel een uitgebouwde cultuurdienst ter ondersteuning van de verenigingen. In Koksijde is die cultuurdienst het sterkst uitgebouwd en is één persoon met taken van cultureel erfgoed belast (organisatie Erfgoeddag, Open Monumentendag, opvolgen restauratiedossiers, beheren patrimonium), daarin bijgestaan door de andere medewerkers. In de andere 5-art gemeenten zijn op de cultuurdiensten geen personeelsleden specifiek met cultureel erfgoed belast zodat de taken onder het aanwezige personeel verdeeld worden.

3.5. Lopende en geplande initiatieven rond cultureel erfgoed

3.5.1. Vanuit de provincie

3.5.1.1. De verhaallijnen van de Westhoek

De gebiedswerking cultuur stelde eind 2009 de verhaallijnen van de Westhoek voor. Bedoeling is het **ontwikkelen van een omvattend kader** (historisch-geografisch), als basis voor een **erfgoed(onthaal)netwerk** voor de Westhoek.

Vanuit een **analyse** van de fysisch-geografische gegevens en het cultuurhistorisch erfgoed werd gezocht naar thema's die de **identiteit** van de Westhoek **versterken** en die de potentie bezitten om deze identiteit naar de toekomst verder **duurzaam** te ontwikkelen en te communiceren. Tevens werd onderzocht hoe ervoor gezorgd kan worden dat deze profilering gedragen wordt door de bewoners en de verschillende partners en actoren (op het vlak van cultureel erfgoed, toerisme, natuur en landbouw) die met ontsluiting van de Westhoek bezig zijn.

Het onderzoek naar de 'verhaallijnen van de Westhoek' had het verruimen van het huidige profiel van de Westhoek als doel. Naast het sterk overheersende thema van de Eerste Wereldoorlog wil de provincie ook andere identiteitsbepalende aspecten voor de regio aanreiken, zoals het rijke rurale erfgoed, de grens of de bloeitijd in de 17de eeuw.

Die identiteitsbepalende aspecten werden uiteindelijk samengebracht in drie grote thema's: de **Eerste Wereldoorlog, landschap met water als blauwe draad** (waarin ook het rijke rurale erfgoed en de bloeitijd in de 17de eeuw zitten vervat) en de **grens**.

Voor de eerste twee thema's bestaat al een specifieke overleggroep (resp. het Netwerk Oorlog en Vrede en de bestaande overleggroep landschap op Westhoek-niveau), voor het laatste thema (de grens) dient nog een overleggroep opgericht. De culturele projectverenigingen / erfgoedcellen worden daarin belangrijke partners).

Het omschreven kader kan nu ingezet worden voor nieuwe ontsluitingsinitiatieven, zowel gericht op de lokale bevolking als de toerist³¹.

Bij de afwerking van dit cultureel-erfgoedbeleidsplan zat de studie over de verhaallijnen van de Westhoek nog in een informatieronde.

3.5.1.2. Netwerk oorlog en vrede in de Westhoek

De provincie West-Vlaanderen startte dit platform in 2002 met als doel alle inspanningen voor de bewaring en beleving van het Eerste Wereldoorlog-erfgoed in de Westhoek te coördineren, te stimuleren en te begeleiden. In de praktijk betekent dit dat de vele spelers op het veld (musea, beheerders van sites, gemeentebesturen, het agentschap R-O Vlaanderen – onroerend erfgoed, het Regionaal Landschap, toeristische diensten) rond de tafel te zitten om tot een gemeenschappelijke visie en aanpak van de deeltaken te komen.

³¹ E-mail Katrien Hindryckx, gebiedswerker cultuur, 23/06/2009; *Erfgoed: een legaat uit het verleden met relevantie voor de toekomst* (rede door Paul Breyne, Gouverneur van West-Vlaanderen uitgesproken in de provincieraad van 6 oktober 2009), p. 38.

Alle gemeenten van de 5-art regio (en de Westhoek) vallen binnen de werking van het project. Voor Nieuwpoort zetelen twee vertegenwoordigers in de stuurgroep. Een belangrijke opdracht is het organiseren van een gezamenlijke herdenking van de Eerste Wereldoorlog in 2014-2018.³²

3.5.1.3. Westhoek streekmuseum

Het project 'Westhoek Streekmuseum' ging in 2004 van start ter ondersteuning van kleinere musea in de Westhoek rond het gezamenlijke thema 'ambachten en streekeigenheid'.

De drie musea die oorspronkelijk het netwerk vormden liggen allen in de 5-art regio: het Openluchtmuseum Bachten de Kupe in Izenberge, het Bakkerijmuseum in Veurne en het Mout- en Brouwhuis De Snoek in Alveringem. Het openluchtmuseum stapte later uit de samenwerking, omwille van de steeds groter wordende financiële inbreng die gevraagd werd.

Momenteel zijn 7 musea lid van het Westhoek Streekmuseum. Voor de 5-art regio kwam het kasteel Beauvoorde (Wulveringem-Veurne) erbij. Verder zijn nog lid: de Oude Kaasmakerij in Passendale, het Fransmanmuseum in Koekelare, het Nationaal Hopmuseum in Poperinge en het Nationaal Tabaksmuseum in Wervik.

Bedoeling van het netwerk is enerzijds samenwerking **op vlak van communicatie**, anderzijds samenwerking op vlak van **museumwerking**.

Vanaf 2010 wordt het Westhoek Streekmuseum een grensoverschrijdend project. Het gaat dan een intensieve samenwerking aan met diverse streekeigen musea in Frans-Vlaanderen / de Franse Westhoek. Zo verruimt de focus naar het cultureel erfgoed van de hele Westhoek. Voor de periode 2010-2013 zal het netwerk Westhoek Streekmuseum zich samen met de Franse musea zich concentreren op een drietal acties: communicatie, professioneel beheer en grensoverschrijdende evenementen. De op elkaar afgestemde communicatie zou moeten leiden tot een betere bekendheid van de musea bij het publiek. Via het netwerk zou ook het collectiebeheer van de verschillende musea verder geprofessionaliseerd moeten worden. Tot slot zullen de musea aan beide kanten van de grens gemeenschappelijke evenementen organiseren³³.

Het Westhoek Streekmuseum wil zich inbedden in een ruimer te creëren netwerk van erfgoedonthaalpunten en actoren in de Westhoek. Westhoek Streekmuseum neemt dan ook zelf het voortouw om een concept voor een ruimer onthaalnetwerk van onthaalpunten te creëren in de Westhoek, op basis van de historische verhaallijnen van de streek (cfr. infra) en gelinkt aan cultureel erfgoed en landschap.

3.5.1.4. Erfgoed en het Maritiem Geheugen

De provincie ontwikkelt momenteel een grootschalig Europees project opgezet rond maritiem erfgoed. Als enige kustprovincie heeft West-Vlaanderen met haar maritiem verleden immers een unieke troef.

Het project, opgezet vanuit een integrale en geïntegreerde invalshoek, zal focussen op toegankelijkheid (fysiek bereikbaar maken), presentatie (actuele en aantrekkelijke duiding geven bij erfgoed) en publiekswerving (nieuwsgierigheid van de bevolking prikkelen om maritiem erfgoed te ontdekken).

Alle partners zullen leren werken met de methodiek van de 'mondelinge geschiedenis' en hoe ze met die getuigenissen (immateriële erfgoed) het globaal maritiem erfgoed meer kunnen doen spreken³⁴.

³² De beleidsnota van het netwerk en de structuur is te vinden op <http://www.wo1.be/ned/oorlogenvrede/Beleidsplan2008-2013.pdf>

³³ Telefoongesprek Lieven Lamote, verantwoordelijke Westhoek Streekmuseum, 11/08/2009; *Erfgoed: een legaat uit het verleden met relevantie voor de toekomst* (rede door Paul Breyne, Gouverneur van West-Vlaanderen uitgesproken in de provincieraad van 6 oktober 2009), p. 27-28.

³⁴ *Erfgoed: een legaat uit het verleden met relevantie voor de toekomst* (rede door Paul Breyne, Gouverneur van West-Vlaanderen uitgesproken in de provincieraad van 6 oktober 2009), p. 28-30.

Samengevat:

Vanuit de provinciale gebiedswerking cultuur voor de Westhoek worden heel wat initiatieven ontwikkeld die ook hun invloed hebben op de erfgoedwerking in de 5-art regio.

Te denken valt o.m. aan:

- het Netwerk Oorlog en Vrede in de Westhoek
- Westhoek Streekmuseum
- de verhaallijnen van de Westhoek
- depotpolitiek provincie
- het project Erfgoed en Maritiem Geheugen

3.5.2. Vanuit 5-art en de gemeenten

Een belangrijk motief voor de cultureel erfgoedwerking is de socio-economische return in de vorm van toerisme. Het politiek draagvlak was daarom in het verleden vooral groot voor ontsluiting en publieksactiviteiten. Behoud- en beheerstaken waren in het verleden wat minder populair. Op dat vlak is evenwel nu overal een inhaalbeweging vast te stellen.

De aandacht voor cultureel erfgoed *op het niveau van het samenwerkingsverband* bleef de voorbije jaren beperkt tot **publieksactiviteiten** (communicatie en tentoonstellingsprojecten). 5-art probeert jaarlijks voor Erfgoeddag of Week van de Smaak en Open Monumentendag een overkoepelend project op poten te zetten, hetzij een gemeenschappelijk parcours, hetzij een tentoonstelling of activiteit.

Cultureel erfgoed kreeg al in het verleden aandacht, maar aandacht voor het cultureel erfgoed werd in de 5-art cultuurnota voor de nieuwe legislatuur (2008-2013) expliciet ingeschreven (strategische doelstelling 2: het cultureel erfgoed bepaalt mee de eigenheid en het karakter van de regio). In dat kader past dit erfgoedbeleidsplan, ter voorbereiding van een erfgoedcel, en het opmaken van een dossier voor het aanstellen van een beheersarcheoloog.

De aandacht voor cultureel erfgoed op het regionale niveau is gegroeid vanuit de gemeenten. Onder impuls van de cultuurbeleidsplannen worden in alle gemeenten initiatieven genomen in verband met het aanwezige cultureel erfgoed. Gemeenten spelen met het idee om te werken rond het immaterieel erfgoed van de gemeente (bv. registratie mondelinge geschiedenis visserij in De Panne en Nieuwpoort).

Sommige gemeenten (Alveringem en Nieuwpoort) staan in de huidige beleidsperiode nog maar aan het begin. Andere, zoals Koksijde, dat als eerste in de regio een cultuurbeleidsplan indiende, focussen al langer op cultureel erfgoed. In Koksijde was er de herwaardering van de twee gemeentelijke musea en de aandacht voor het bouwkundig erfgoed.

De trage of latere start hoeft geen nadeel te zijn. Terwijl vroeger beleid eerder ad hoc gebeurde, en het bestaande beleid nu gefundeerd of verdiept moet worden, kunnen andere gemeenten zich thans baseren op vroegere ervaringen en meteen opteren voor een integraal en geïntegreerd beleid.

Ook dit besef heeft geleid tot de wens het beleid gemeenschappelijk aan te pakken.

In de cultuurbeleidsplannen vallen op: aandacht voor de taken naast publiekswerking (inventarisatie, behoud en beheer, onderzoek), cultureel erfgoed als factor in het bepalen van een identiteit en de wens te komen tot een integraal en geïntegreerd erfgoedbeleid (groeierende aandacht voor immaterieel erfgoed).

Als bijlage is een overzicht opgenomen van de diverse acties die door de gemeenten rond cultureel erfgoed worden ondernomen (**bijlage 10**).

4. ALGEMENE TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Een aantal algemene trends en ontwikkelingen binnen de maatschappij, onafhankelijk van de 5-art regio, zullen ook hun weerslag hebben op het erfgoedbeleidsplan en de erfgoedwerking van de regio.

Zo heeft het **kerntakendebat** ertoe bijgedragen dat bevoegdheden inzake cultuur en cultureel erfgoed veel minder centraal worden geregeld. Het cultuur- en cultureel erfgoedbeleid wordt nu bepaald door het bestuursniveau dat daarvoor het best geschikt is. Lokale besturen krijgen en nemen verantwoordelijkheid op het lokale niveau. Op die manier kan het cultureel-erfgoedbeleid van de gemeente of regio in het lokale of regionale cultuurbeleid ingeschreven worden.

Participatie, gemeenschapsvorming en interculturaliteit zijn een steeds belangrijker gegeven, dat aandacht krijgt in decreten en actieplannen (participatiedecreet, 1-euro subsidie cultuurbeleidsplanning 2008-2012 voor gemeenschapsvorming, Actieplan Interculturaliseren). Specifiek voor het cultureel erfgoed vonden belangrijke visieontwikkelingen plaats. In Vlaanderen was dat het geval met het nieuwe Erfgoeddecreet, op Europees niveau was er de Faro-conventie (2005), op wereldvlak de UNESCO-conventie betreffende de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed. De Faro-conventie lanceerde het begrip 'erfgoedgemeenschap', en benadrukt het belang van het middenveld bij het tot stand komen van een maatschappelijk draagvlak.

Sinds de Top van Lissabon (2000) en het voornemen om van de Europese Unie de meest competitieve en dynamische op kennis gebaseerde samenleving van de wereld te maken is er een verhoogde **aandacht voor levenslang en levensbreed leren** ³⁵.

Een digitale revolutie zorgt ervoor dat toepassingen steeds uitgebreider en interessanter worden én functioneren binnen een netwerk, waar dialoog mogelijk is en iedereen kan meewerken aan een bepaald doel (**web 2.0**). Toepassingen als Flickr, Picasa, RouteYou, MapYourRide enz. bieden goedkope, gemakkelijk beschikbaar en veelvuldig geconsulteerde mogelijkheden voor ontsluiting en bewaring. De informatisering en bijgaande nieuwste ICT-toepassingen bieden mogelijkheden voor innovatie.

De toepassingen van informatie- en communicatietechnologie voor het cultureel erfgoed worden meer algemeen aangeduid met de term **e-erfgoed**. ICT-processen worden steeds meer en gemakkelijker gebruikt, niet alleen voor het ontsluiten, maar ook voor het aanmaken, delen en uitwisselen van digitale of gedigitaliseerde objecten en bronnen.

Na, maar ook tijdens de actieve loopbaan beschikt de bevolking over steeds meer vrije tijd. Mensen kunnen na hun loopbaan steeds langer actief blijven en willen die tijd ook zinvol invullen (ontstaan van medioren), bv. als vrijwilliger.

De 'ontzuiling' of individualisering heeft er toe geleid dat mensen zich nog wel willen inzetten als vrijwilligers, maar zich minder vlug of niet meer binden aan één welbepaalde organisatie of vereniging. Zo is een **'nieuwe vrijwilliger'** ontstaan, met nieuwe wensen, die ook nieuwe uitdagingen stelt voor de organisatie waarvoor hij werkt³⁶. De informatisering biedt ook hier mogelijkheden voor nieuwe vormen van vrijwilligerswerk.

De **vergrijzing** biedt ook hier mogelijkheden. Vitale medioren en senioren zijn een belangrijke pool van vrijwilligers. Nu al vormen zij de drijvende kracht van steeds meer organisaties.

Een recent fenomeen is de **krediet- of economische crisis**. Het is vooralsnog onduidelijk wat de precieze effecten zullen zijn. Besparingen vanuit de overheid zijn ondertussen aangekondigd. Ook voor wat de vrijetijdsbesteding van de bevolking betreft lijkt de crisis zijn impact te hebben. De abonnementsverkoop voor culturele voorstellingen verliep in de regio bv. aanmerkelijk trager. Anderzijds schreven de kranten dat de verkoop van voetbalabbonnementen steeg...

³⁵ Levenslang leren wordt gedefinieerd als: iedere leeractiviteit ondernomen gedurende het leven met het doel kennis, vaardigheden en competenties te verbeteren met een persoonlijk, burgerlijk, sociaal of arbeidsgerelateerd perspectief. Levensbreed leren is ieder leren, formeel, niet-formeel of informeel.

³⁶ Zie daarvoor Fons Dierickx. Vrijwilligerswerk. Een nieuwe aanpak in: *FARO. Tijdschrift over cultureel erfgoed*, nr. 2 (maart 2009), pp. 40-45.

DEEL II. GEGEVENSANALYSE

Op basis van de omgevingsanalyse werden via de SWOT-methode de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen voor een toekomstige erfgoedwerking opgelijst. Hieruit werden volgende gemotiveerde conclusies getrokken, die op hun beurt naar beleidsuitdagingen werden vertaald. Deze beleidsuitdagingen lopen als een rode draad door het hele erfgoedbeleid en de doelstellingen.

SWOT-tabel als bijlage (p. 44).

1. GEMOTIVEERDE CONCLUSIES SWOT

1.1. Algemeen

De specifieke identiteit van de 5-art regio is een grote sterkte. De alomtegenwoordigheid van het water en een daarmee verbonden erfgoed maakt de regio uniek. In kust en achterland zijn nog traditionele, historisch 'leesbare' landschappen en open ruimte te vinden.

De gemeentebesturen hebben een **sterke en lange traditie van samenwerken**, en zitten samen in een netwerk op Westhoekniveau. De vernieuwde dynamiek in het cultuurbeleid zorgt voor nieuwe impulsen.

Er is een **grote gemeenschappelijkheid, al is die soms (nog) onvoldoende duidelijk** bij een eerste oogopslag.

Aan het regionale identiteitsgevoel worden grote uitdagingen gesteld door verschillende soorten eilanden. Die komen voort uit (vrij recente) gebeurtenissen (fusies, ontwikkeling toerisme) of demografische en geografische kenmerken van de regio (dunbevolkt; migratie naar en in de regio; opdeling badplaatsen, kerkdorpen, polderdorpen). Daardoor lopen doorheen de regio diverse '**grenzen**' of **breuklijnen**, of worden dergelijke breuklijnen aangevoeld. Structuren dragen soms bij tot die onduidelijkheid. Kust en achterland zijn bv. ingedeeld bij twee verschillende toeristische regio's.

De gemeenschappelijkheid van de regio wordt ook elders erkend en gezien, bv. in toerismebeleidsplannen of in de 'verhaallijnen van de Westhoek'. Dit biedt kansen om partnerschappen uit te bouwen. Evenwel moet opgelet dat een mercantiele visie (vanuit toerisme, om meer toeristen naar de streek te trekken), niet leidt tot verstarring, waarbij clichés op een streek worden geplakt en voorbij wordt gegaan aan de diversiteit (bv. het gebruik van termen als 'authentiek'). Erfgoed wordt op die manier een product, zonder randjes.

Er is een **grote kennis en expertise aanwezig**, zowel bij de verenigingen (thematisch, en inzake de geschiedenis van de regio) als in de professionele sector (twee musea met regionale erkenning, één met basiserkenning).

Cultureel erfgoed leeft in de regio. Er zijn heel wat verenigingen, organisaties, instellingen en particulieren actief rond cultureel erfgoed in de regio. Die verenigingen, organisaties, particulieren, ... zijn enthousiast en hebben honger naar kennis. **De bewustwording en interesse groeit**, door de tijdsgeest, maar ook de opmaak van dit beleidsplan en de communicatie errond heeft de aandacht voor cultureel erfgoed gestimuleerd.

Er blijft nog een **groot onontgonnen potentieel**, aan collecties, aan verenigingen en personen die een ruime werking willen uitbouwen, aan vrijwilligers (vooral medioren en senioren), aan partners met gelijklopende visie. Het toerisme geeft het cultureel erfgoed ook een belangrijk publiekspotentieel.

De **vergrijzing** van de regio is, naast een probleem voor de regio, vooral ook een kans. Medioren en senioren vormen (naast anderen) een groeiend publiek voor de vrijetijdssector, maar kunnen ook in de erfgoedwerking ingeschakeld worden. Al zullen zij, net zoals andere vrijwilligers, in de toekomst een andere benadering vereisen gezien **vrijwilligers** er vaker voor kiezen om projectmatig te werken i.p.v. een langdurig engagement aan te gaan.

De **hogere overheden** (provinciaal, Europees, Vlaams) **bieden talrijke mogelijkheden en manieren van ondersteuning** die even zoveel kansen aan een erfgoedwerking bieden. Subsidies zijn mogelijk via ondermeer maatregelen voor plattelandsontwikkeling (o.m. op te richten plattelandsfonds op Vlaams niveau), doelstelling 2 kustvisserijgebied, het kustactieplan en subsidiekanalen voor samenwerking (LEADER, Interreg). Verder zijn er nog de gebiedsgerichte werking en andere initiatieven van de provincie West-Vlaanderen, het erfgoeddecreet en het decreet lokaal cultuurbeleid (met extra subsidies voor gemeenschapsvorming).

De onzekere financiële toekomst door de **economische crisis** stelt de erfgoedwerking voor grote uitdagingen.

1.2. Het cultureel erfgoed

De regio heeft een rijk en veelzijdig erfgoed met enkele sterke troeven en uithangborden, als getuigenissen van een gedeeld verleden. Dat gedeelde verleden is samen te brengen rond enkele thema's. Dit werkt publieksverruimend, biedt kansen voor het benadrukken van de gemeenschappelijkheid en voor de ontsluiting van het culturele erfgoed.

De rijkdom van het cultureel erfgoed van de streek is al herhaaldelijk erkend. Twee elementen van het immaterieel erfgoed zijn opgenomen op de Inventaris immaterieel erfgoed Vlaanderen, drie musea hebben een 'erkenning' van de Vlaamse overheid. Een rijk bodemarchief getuigt van het verre en nabije verleden. De regio telt weleer steden met een rijke geschiedenis, bijna wereldgeschiedenis, waarvan de belforten zijn opgenomen op de lijst van het UNESCO-werelderfgoed. Die gedeelde geschiedenis geeft mogelijkheid tot gemeenschappelijke thema's en tot het hanteren van enkele grote kapstukken. Het verleden wordt in meer of mindere mate ook met een ruimere omgeving gedeeld, wat kansen biedt.

Dat rijke erfgoed en zijn bewaarders zijn niet volledig gekend en (h)erkend

Er is niet geweten wat er allemaal al is (de eigen collecties zijn onvoldoende gekend) en wat er allemaal nog is (er zijn nog tal van 'onbekende' collecties). De informatie over wat er allemaal nog is zit verspreid. Soms is geweten dat het er nog is, maar is nog niet 'bewaard' of 'opgetekend', bv. immaterieel erfgoed dat zal verdwijnen met de dood van degenen die het beleefden.

De evidente erfgoedactoren in de 5-art regio zijn bij de opmaak van het erfgoedbeleidsplan goed in kaart gebracht. Daarnaast bestaat nog heel wat 'zwerfgoed'. Een globaal overzicht daarvan bestaat nog niet (instellingen weten wel dat er nog heel wat collecties bestaan, en kennen ze ook, maar kunnen geen overzicht geven).

De aandacht voor het erfgoed is ook ongelijkmatig verspreid. De meeste musea focussen op de 19de en 20ste eeuw, waardoor waardevolle aspecten onderbelicht blijven. Sommige thema's van de regio zijn nu onderbelicht. De focus in het beleid lag tot op heden vnl. op het onroerend erfgoed en archeologie blijft een ondergeschoven kind.

Ontwikkelingen en expertise in de eigen en aangrenzende regio's kunnen gebruikt worden om regionaal in te zetten. De bestaande en groeiende erfgoeddynamiek in aangrenzende regio's als Noord-Frankrijk en de rest van de Westhoek biedt kansen om samen projecten te ontwikkelen op ruimere schaal, maar met een lokale verankering.

1.3. Cultureel-erfgoedactoren

Erfgoed leeft, maar **het erfgoedveld is versnipperd**. Door de afwezigheid van heemkringen in de meeste gemeenten is de kennis verdeeld over 'eilanden' en ontbreken sterke en evidente gesprekspartners. Tussen de 'eilanden' bestaan evenwel nog verbindingen: in de verenigingen zitten vaak dezelfde mensen, ook in bestuursfuncties. Dit is tegelijk een sterkte en een zwakte: netwerking en samenwerking is gemakkelijker als mensen in verscheidene verenigingen zitten. Maar als anderszins zo een pilaar wegvalt, valt in heel wat verenigingen een pilaar weg.

Ondanks de persoonlijke verbindingen tussen verenigingen zijn **samenwerken en netwerken geen evidentie**. Netwerking blijft vooral informeel. Heeft men geen informele link, dan is er ook geen netwerk. Daardoor worden evidente netwerken niet gezien, kansen niet genomen en wordt het warme

water herhaaldelijk opnieuw uitgevonden. Er wordt gewacht om samen te werken tot men noden voelt, maar door gebrek aan netwerken worden de noden niet of te laat aanvoeld. Daardoor moeten branden worden geblust, in plaats dat ze voorkomen worden.

Het is een sterkte dat er ook verenigingen zijn die erfgoedzorg niet als basisopdracht hebben, maar die zich toch meer en meer bewust worden van het potentieel van cultureel erfgoed, en maatregelen willen nemen voor het behoud ervan. Anderzijds gaat nog altijd veel erfgoed verloren omdat men zich onvoldoende bewust is van de waarde ervan óf omdat men het niet goed beheerd heeft.

Het **museumlandschap** heeft enkele sterke troeven. De aanwezigheid van twee regionaal erkende en één basiserkend museum wijzen toch op een (vrij) grote mate van professionaliteit. Dat ook andere bezig zijn met een erkenningsaanvraag wijst erop dat de musea professioneel willen werken. Toch is er nog veel werk. Het aantal erkende musea mag niet doen vergeten dat er ook nog heel wat kleine(re) musea zijn, die het vaak moeilijk hebben en die ondersteuning kunnen gebruiken. De samenwerking die op verschillende niveaus al bestaat beperkt zich momenteel tot publiekswerking en communicatie. Maar er wordt beseft dat ruimere samenwerking nodig zal zijn, en de wil om samen te werken is er.

Samen belichten de musea diverse aspecten van de streek. Ze hebben daarin expertise opgebouwd. Enkele thema's vallen evenwel in het water of zijn op dit moment minder sterk uitgebouwd. Nieuwe initiatieven zijn gepland die deze leemtes deels opvullen.

De erkende en professioneel uitgebouwde musea lijken in elk geval belangrijke partners te worden, o.m. vanwege hun expertise op verschillende vlakken.

Met de archieven is het over het algemeen minder goed gesteld. Er is professionele ondersteuning en netwerking (vanuit de provincie en op Westhoekniveau), maar twee gemeenten zijn op heden helemaal niet betrokken, wegens geen archiefdienst.

Wie de waarde van het cultureel erfgoed onderkent kan in veel gevallen geen gedegen werking rond de basisfuncties (inventarisatie, behoud en beheer, onderzoek, ontsluiting) **verzekeren**. Goed behoud en beheer overstijgen de draagkracht van de meerderheid van de organisaties én van kleinere/sommige gemeenten. Goede opslagplaatsen, adequate infrastructuur, gespecialiseerd personeel en voldoende middelen zijn geen evidentie.

Erfgoedzorg heeft of kent op heden slechts eens beperkte / moeilijke integratie. Steeds dient terug gevallen op dezelfde kring vrijwilligers. Jongeren worden moeilijk bereikt, al erkent iedereen de jeugd als een belangrijke, zo niet de belangrijkste doelgroep.

Raakvlakken in de visie op het cultureel erfgoed of cultuur in de regio in andere domeinen als toerisme, jeugd of in de door de provincie opgemaakte streekgeschiedenis (verhaallijnen van de Westhoek) bieden kansen om vanuit verschillende hoeken en instellingen de doelstellingen te realiseren.

2. BELEIDSUITDAGINGEN

Uit het voorgaande kunnen de volgende beleidsuitdagingen worden geformuleerd, die als een rode draad door het hele erfgoedbeleid en de doelstellingen lopen.

1) Potentieel naar boven halen/verhogen participatie

Het wordt zaak het grote aanwezige potentieel ook daadwerkelijk in te zetten.

Het publiek kan niet enkel toeschouwer zijn. Om voor het cultureel erfgoed te zorgen moet het publiek ook een participant, een deelnemer worden. Hij consumeert niet passief, maar kijkt, verkennt, interpreteert, participeert. Daarvoor is ruimte nodig voor eigen interpretatie van het publiek.

Jonge mensen aanspreken is een specifieke uitdaging.

Om de bevolking te mobiliseren dienen de thema's, visie en de uitwerking van het cultureel erfgoedbeleid ook aan te sluiten bij hedendaagse problematieken en toekomstvisies.

2) Meer samenwerking en netwerking bewerkstelligen

De versnippering maakt dat krachten nu al te zeer verdeeld zijn. Samenwerking is een probaat middel om de krachten te verenigen en een alternatief voor dalende middelen te bieden. Daarom zal er meer en 'diepgaander' samengewerkt moeten worden. Niet uitsluitend meer rond communicatie en promotie, maar ook rond andere aspecten. Meer samenwerking moet een middel zijn om het bestaande potentieel te achterhalen, te ontginnen en uit te bouwen.

3) Inventarisatie van collecties, kennis en actoren, lokaal en nationaal

Het rijke erfgoed van de regio is niet volledig gekend. Maar ook van de bestaande expertise is een onvolledig beeld, of zijn actoren onvoldoende op de hoogte. Het is daarom zaak te proberen een beter en vollediger zicht te krijgen op het aanwezige erfgoed, de expertise en de actoren:

Daarom is er nood aan een permanente inventarisatie van:

- collecties (niet alleen wat erin zit, maar welke er zijn en waar)
- kennis (weten wie met wat bezig is, welke kennis er al is en waar al die informatie zit)
- actoren (verenigingen, individuen, 'eilandjes van kennis' op internet, en hun relaties)

Op basis daarvan zal in een volgende fase gekomen worden tot een diepgaander erfgoedbeleid.

4) Verloren gaan van cultureel erfgoed beletten

Vandaag moeten brandjes nog te vaak geblust worden in plaats van ze te voorkomen.

Het wordt de uitdaging proactief te gaan werken, en mensen te sensibiliseren zodat het cultureel erfgoed op voorhand gered is of minstens eerst kan geëvalueerd worden alvorens het te vernietigen. Die sensibilisatie is velerlei: van bevolking, verenigingen, particuliere verzamelaars, niet-erfgoedbeheerders.

5) Ondersteuning van de erfgoedactoren

Degenen die nu al cultureel erfgoed beheren kunnen daarbij hulp en ondersteuning gebruiken. Uitdagingen liggen in het *professionaliseren en faciliteren van de erfgoedwerking* maar ook ondersteuning in de *structurele en dagelijkse werking*. Problemen in werking of leefbaarheid van erfgoedverenigingen dienen gedetecteerd en zo nodig gestuurd

6) Aandacht voor erfgoed dat onderbelicht is en het in de mate van het mogelijke en waar het past naar voor brengen

Een *inhaalbeweging* is nodig voor vergeten erfgoed of erfgoed waar tot nu onvoldoende aandacht aan besteed werd, maar waar nu beleid wordt rond ontwikkeld, bv.:

- het *immaterieel erfgoed*, gezien het ontbreken daarvan op dit moment, het dreigende verdwijnen van dit erfgoed en de kansen en mogelijkheden geboden door een erfgoedconvenant, door de Unesco-conventie over immaterieel erfgoed en door de opname van twee elementen immaterieel erfgoed op lijst immaterieel erfgoed Vlaanderen;
- het rijk *archeologisch erfgoed* ;
- *erfgoed van middeleeuwen en nieuwe tijden*, toen de regio (ook) een bloei beleefde.

7) Werken aan gevoel van gemeenschappelijkheid

Het is de uitdaging de aanwezige gemeenschappelijkheid in de regio opnieuw duidelijker naar voor te brengen, met respect voor de diversiteit binnen de regio en de eigenheid van de verschillende (deel)gemeenten (cf. eenheid en verscheidenheid).

Het cultureel-erfgoedconvenant kan bruggen slaan tussen de verschillende eilanden, en zo zijn steentje bijdragen aan het versterken van het gemeenschapsgevoel, in de regio en de verschillende gemeenten.

Bij dit alles wordt het de uitdaging in te spelen op de initiatieven van en mogelijkheden geboden door andere niveaus (provincie, gebiedsgerichte werking, Europa, conventie immaterieel erfgoed) **en andere beleidsdomeinen** om erfgoed verder te ontsluiten en te ontwikkelen.

STERKTES: wat is er goed? 1. Veelzijdig en rijk erfgoed met enkele sterke troeven en uithangborden 2. Specifieke identiteit van de regio 3. Sterke / lange traditie van samenwerken (tussen gemeentebesturen), vervat in een netwerk 4. Erfgoed leeft (5.) Vernieuwde dynamiek in cultuurbeleid (6.) Aanwezige kennis en expertise	KANSEN: wat kan nog komen? 1. Groot onontgonnen potentieel 2. Toenemende bewustwording en interesse 3. Ruime mogelijkheden voor ondersteuning rond erfgoed vanuit de hogere overheden (provinciaal, Vlaams, Europees) 4. Bestaande en groeiende erfgoeddynamiek in rest Westhoek en Noord-Frankrijk (5.) Ontwikkelingen in technologie (6.) Gelijklopende visie in verschillende beleidsdomeinen en –niveaus (7) Belangrijk publieksbereik, ondanks / door de uitzonderlijke ligging (8) Toenemende professionalisering erfgoedveld
ZWAKTES: wat loopt er minder goed? 1. Versnippering van het erfgoedveld 2. Cultureel erfgoed wordt niet als dusdanig (h)erkend door publiek, verenigingen, actoren 3. Wie waarde erfgoed onderkent kan in veel gevallen geen gedegen werking rond basisfuncties verzekeren 4. Beperkte/moeilijke maatschappelijke integratie /beperkt draagvlak 5. Samenwerken en netwerken zijn geen evidentie (6.) aandacht voor erfgoed ongelijkmatig gespreid (7) druk toerisme	BEDREIGINGEN: wat ligt buiten de mogelijkheden? 1. financiële crisis/onzekere tijden 2. draagkracht gemeenten/tekort aan middelen 3. druk toerisme

DEEL III: MISSIE EN VISIE

Vanuit de zorg voor het cultureel erfgoed focust het cultureel erfgoedconvenant in de 5-art regio - Alveringem, De Panne, Koksijde, Nieuwpoort, Veurne- op de ontmoeting tussen mensen en tussen cultureel erfgoedactoren, op participeren, het vormen van gemeenschap(pen), het versterken van de identiteit en het nuanceren van het beeld van de regio, vertrekkend vanuit 'eb en vloed, hoogtij en laagtij, eenheid en verscheidenheid'

5-art wil het karakter van de regio onder drie noemers samenvatten: **eb en vloed, hoogtij en laagtij, eenheid en verscheidenheid.**

Het gaat daarbij om het cultureel erfgoed, maar ook om de regio an sich.

Eb en vloed doet denken aan water. Water heeft de regio gevormd. De regio werd gewonnen op het de zee, en het water heeft zijn geschiedenis mee bepaald. Daarom focust 5-art in zijn cultureel erfgoedwerking op water, en op de link tussen cultureel erfgoed en water in zijn diverse aspecten (van de zee, over waterbeheersing en binnenscheepvaart tot 'het verhaal van de dorst').

Hoogtij en laagtij verwijst naar de golfbewegingen die de regio en de verhalen van de regio kenmerken. Perioden van bloei en verval volg(d)en elkaar op. Op momenten vormde de regio het centrum, of stond ze in het centrum van de aandacht (bv. in de middeleeuwen, en tijdens conflicten), nu ligt de regio in de marge, aan de grens. Bij golven ontvolkte de streek, om daarna terug 'vol' te lopen. Hoogtij en laagtij, de eb en vloed slaan ook op de 'golven' die de streek overspoelden en plat sloegen: de Beeldenstorm en vele andere conflicten, waarvan de Eerste Wereldoorlog de bekendste is.

Opvallend is verder de dualiteit die in de regio gepercipieerd wordt. Aan en achter het front, de Veurnse vlakte vs. zee en duinen, kust en achterland, landbouwers en vissers, de clichés over de regio in positieve en negatieve zin, 'aangespoelden' en anderen... Daarom gaat het ook over **eenheid en verscheidenheid.**

Het gaat om grenzen en dé grens. Dé grens, die decennia verschoof, opkwam en terugtrok, tot hij definitief werd vastgelegd. Maar ook nadien nog werd en wordt de grens overgestoken, in golven en in druppels: smokkel, migratie, seizoensarbeid. Doorheen de regio lopen evenwel nog andere 'grenzen'. In de regio liggen verschillende soorten eilanden die grote uitdagingen aan het regionale identiteitsgevoel stellen. Kleine dorpskernen liggen als eilanden in de uitgestrekte vlakte. Binnen eenzelfde stad of gemeente zijn eilanden ontstaan: het centrum versus de deelgemeenten, polderdorpen versus 'moederdorp' of kerkdorp, moederdorpen versus badplaatsen. Ook mensen vormen eilanden: 'aangespoelden' versus oorspronkelijke inwoners. De grenzen van die eilanden zijn ook taalgebonden / talig: in Alveringem en De Panne en Koksijde is een Franstalige druk, die ook oprukt naar Nieuwpoort.

Hiermee en hierrond wil 5-art met het cultureel erfgoedconvenant aan de slag.

Voor wat betreft het cultureel erfgoed nemen we de provinciale verhaallijnen mee en verfijnen ze, vullen ze lokaal in, volgens onze eigen specificiteit.

De mens heeft steeds getracht het water te beheersen met sluizen en dijken, te begrenzen in kanalen en grachten. Het convenant wil de **grenzen doorbreken** en het water vrij zijn weg laten zoeken: het convenant werkt over de grenzen van sectoren (onderwijs, toerisme, cultuur...) en regio's, binnen de historische Westhoek (vnl. CO7, Hout & Blooteland en eventueel/in mindere mate Noord-Frankrijk) en internationaal (Kent, Zeeuws-Vlaanderen). Het convenant doet dat evenwel beheerst: 5-art is zich bewust van de historische band met Frans-Vlaanderen, en de raakvlakken met Kent en Zeeuws-Vlaanderen, maar ook van de bijkomende uitdagingen en hindernissen. Initiatieven met en vanuit Noord-Frankrijk of andere internationale regio's worden verwelkomd, maar in deze beleidsperiode niet actief nagestreefd.

Gelukkig zijn er voor de cultureel erfgoedcel bakens, havens, aanlegplaatsen. De gebiedswerking cultuur ondersteunt cultuurbeleid in de regio en er is de aanwezige expertise binnen en buiten de regio. Twee regionaal erkende musea hebben als taak hun expertise in te zetten voor de regio, maar ook elders zitten kernen van expertise. Buiten de regio denkt 5-art aan CO7 en Hout- & Blooteland als bevoorrechte partner.

De aandacht voor cultureel erfgoed is niet vrijblijvend.

5-art bekijkt het cultureel erfgoed in zijn samenhang en context, heeft aandacht voor de hedendaagse relevantie en actueel belang, wil inspelen op wat gaande is en peilen naar het waarom, wil inspiratie geven bij nieuwe ontwikkelingen maar ook vragen oproepen en vooronderstellingen in vraag stellen. Is het wel zo anders? Hoe terecht wordt de dualiteit aanvoeld en hoe liggen de verhoudingen? Het gaat 5-art dus niet alleen om het cultureel erfgoed, maar ook om de regio an sich.

Op die manier wil 5-art iets bereiken via het cultureel erfgoed en het convenant. Ze wil grenzen doen vervagen en afstanden tussen eilanden verkleinen. Ze wil bijdragen aan gemeenschapsvorming, aan een ruimere participatie, aan een duidelijk gevoel van identiteit en het nuanceren van het beeld van en in de regio, aan trots en begrip van de regio.

DEEL IV: ALGEMENE EN CONCRETE DOELSTELLINGEN

Algemene doelstelling 1:

Cultureel-erfgoedactoren werken samen over grenzen heen rond de uitbouw van samenwerkingsverbanden en/of netwerken

CD 1.1: cultureel-erfgoedactoren ontmoeten elkaar en leren elkaar kennen

Kennismaking komt voor samenwerking: zonder te weten waar een ander mee bezig is of zelfs zonder te weten dat de ander bestaat komt men niet tot samenwerken.

Permanente werking.

De cultureel erfgoedcel organiseert tweemaal per jaar een ontmoetingsmoment, waar gelegenheid is om andere cultureel erfgoedactoren en aanpalende sectoren te leren kennen (zie Deel V., 3. Organisatie, algemene vergadering). In de tweede jaarhelft van 2011 valt dit samen met een ontmoetingsmoment tussen actoren en bevolking (zie CD 3.2). Mogelijk wordt hieraan ook de lancering van de huisstijl van de cultureel erfgoedcel gekoppeld, die de gemeenschappelijkheid van de regio in de verf zet (CD 4.2). Alles samen een feest van het cultureel erfgoed, waar cultureel erfgoed, cultureel erfgoedactoren en het de gemeenschappelijke identiteit van de regio centraal staan.

Acties (niet limitatief):

- opzetten van ontmoetingsmomenten voor actoren (cfr. bestaande verenigingsdagen en cultuur- en vrijetijdsmarkt, maar dan specifiek en regionaal georganiseerd);
- communicatie van vragen, informatie erfgoedactoren via bv. nieuwsbrief, regionaal krantje, website (intranet), ...;
- (onderzoek naar wens en mogelijkheid) concrete, fysieke ontmoetingsplaats ('erfgoedhuis');
- ...

Indicatoren:

- aantal opgezette contactmomenten en waardering van deze contactmomenten;
- het aantal projecten dat met de hulp van verscheidene partners / erfgoedactoren is uitgewerkt;
- het aantal doorverwijzingen van de cultureel erfgoedcel;
- aantal verspreide nieuwsbrieven;
- onderzoek;
- ...

CD 1.2: de cultureel erfgoedcel kent, maakt gebruik van, verspreidt, en bouwt verder op de expertise aanwezig in de (ruime) regio, ten behoeve van de cultureel-erfgoedactoren

De 5-art regio of de cultureel erfgoedcel hoeft het warm water niet telkens uit te vinden. Heel wat expertise is al aanwezig in en buiten de regio en kan door de cultureel erfgoedcel of andere actoren gebruikt worden. Buiten de regio wordt eerst en vooral gedacht aan de cultureel erfgoedcel CO7 en ev. Hout- en Blooteland, waarmee aan initiatieven op Westhoek-niveau gewerkt kan worden.

Bedoeld wordt o.m.: expertise van regionale musea; VVF rond werken met vrijwilligers, digitalisering; expertise van CO7 inzake vrijwilligers, beeldbank, Geheugen van Ieper (later Historische kranten) en eventueel aanwezige expertise in Noord-Frankrijk.

Permanente werking, ondermeer via de contactmomenten.

In 2011 ligt de nadruk op het leren kennen en het aftoetsen van mogelijkheden. De mogelijkheden en wenselijkheid wordt nagegaan om in te stappen in bestaande publieksinitiatieven met regionale weerklink of beperktere initiatieven uit te breiden naar de volledige regio.

In de periode 2012-2014 wordt gewerkt aan verspreiding, gebruik maken van en het ontwikkelen van nieuwe expertise. Projecten worden financieel ondersteund, op basis reglement ontwikkeld in 2011 (zie ook CD 1.3., 3.2.).

Acties (niet limitatief):

- registreren van aanwezige expertise;
- onderzoek naar mogelijkheid rond gemeenschappelijke projecten over ruim werkingsgebied, maar met lokale antennes zoals samenwerking rond Westhoek Verbeeldt, rond historische kranten, gemeenschappelijk depot, streekarchief, ...;
- expertisedeling;
- aftoetsen van mogelijkheden;
- actief participeren aan vergaderingen erfgoedcellen;
- financiële ondersteuning van projecten die nieuwe expertise willen ontwikkelen;
- ...

Indicatoren:

- bestaan contactmomenten rond gemeenschappelijke projecten over ruim werkingsgebied;
- al dan niet realiseren projecten over ruim werkingsgebied;
- aantal acties en initiatieven rond expertisedeling;
- aantal bijgewoonde vergaderingen erfgoedcellen;
- bestaan en functioneren reglement voor financiële stimuli projecten;
- aantal aanvragen tot financiële ondersteuning voor projecten die nieuwe expertise willen ontwikkelen;
- ...

CD 1.3: cultureel-erfgoedactoren werken innovatieve projecten uit, over de regiobepalende thema's van de 5-art regio, om de aanwezige kennis te delen en nieuwe kennis te ontwikkelen, in interactie met andere sectoren

De cultureel erfgoedcel brengt actief actoren en sectoren samen, zoekt mee naar mogelijkheden en ondersteunt waar wenselijk. De cultureel erfgoedcel maakt de drempel voor samenwerking lager en is hiervan trekker. De cultureel erfgoedcel stimuleert, inspireert, optimaliseert.

De cultureel erfgoedcel coördineert jaarlijks terugkerende activiteiten, zoals Erfgoeddag.

In 2011 wordt een reglement ontwikkeld om volgens objectieve criteria financiële stimuli te geven aan projecten die nieuwe expertise willen ontwikkelen. Vanaf 2012 worden projecten financieel ondersteund (zie ook CD 1.2., 3.2). In 2012 en 2014 trekt de cultureel erfgoedcel een groter project, met als doel actoren en sectoren samen te brengen (zie ook CD 1.1.)

Acties (niet limitatief):

- gezamenlijke organisatie en coördinatie, zoals Erfgoeddag;
- grotere projecten;
- financiële ondersteuning van projecten die grenzen aftasten of willen verleggen;
- ...

Indicatoren:

- gezamenlijke organisatie als Erfgoeddag
- aantal projecten die sectoren samenbrengen rond erfgoed van de regio
- waardering voor deze projecten
- aantal projecten die voortvloeien uit deze door de erfgoedcel getrokken projecten
- ...

Algemene doelstelling 2:
Het convenant werkt een proactief beleid uit om het cultureel erfgoed van de regio te bewaren

Voorkomen is beter dan genezen. Daarom wordt opgetreden voor zich problemen voordoen en worden problemen voorkomen.

De verschillende concrete doelstellingen vormen even zoveel 'stappen' of niveaus van complexiteit in de realisatie van dit doel.

CD 2.1: het cultureel erfgoed en zijn bewaarders zijn in kaart gebracht

Kennis maakt macht. Daarom bouwt de cultureel erfgoedcel op het overzicht dat tijdens het planningsproces werd opgemaakt. Via projecten gaat de cultureel erfgoedcel steeds weer op zoek naar nieuwe, onbekende collecties en bekijkt hoe ze er aan toe zijn. Publiekswerking en cultureel erfgoedbeheer gaan bij deze hand in hand. Dit kan desgevallend leiden concrete maatregelen en acties om deze collecties te bewaren

Permanente werking, kaderend in publiekswerking.

Die inventarisatie gebeurt actief lokaal, maar ook passief op nationaal niveau.

Acties (niet limitatief):

- cultureel erfgoedvrijwilligers voor het opsporen van collecties;
- passieve prospectie gehele cultureel erfgoedveld;
- opzetten van projecten met publiekswerking die inventarisatie op het oog hebben;
- opzetten en bijhouden databanken van collecties, hun bewaartoestand en actoren, zodat de cultureel erfgoedcel weet wat er is en wat de toestand is (op basis inventarisatiefiche in opmaak door steunpunt Faro i.s.m. bestaande cultureel erfgoedcellen);
- ...

Indicatoren:

- aantal gecontacteerde organisaties, verenigingen, instellingen en individuen;
- aantal reacties (positief en negatief);
- aantal gemelde collecties;
- ...

CD 2.2: organisaties, overheden en bevolking worden gesensibiliseerd, met als aandachtspunt de typische thema's van de regio

Permanente werking

Via ontmoetingen horen cultureel erfgoedactoren van de problemen waar anderen mee geconfronteerd worden. Ze vernemen ook de ev. gevonden oplossingen. Zo kunnen actoren op tijd hun voorzorgen nemen of hoeven het warm water niet uit te vinden (zie ook CD 1.1: cultureel erfgoedactoren ontmoeten elkaar en leren elkaar kennen)

Verenigingen zijn zich bewust dat wat ze in handen hebben waardevol is/kan zijn voor de eigen vereniging en voor hun (ruime) omgeving. Ook het ruime publiek wordt zich bewust van de mogelijke waarde en relevantie van wat ze bezitten zodat ze het 'oud papier' dat ze op zolder vinden niet met de vuilniswagen meegeven.

Bevolking en overheden worden blijvend attent gemaakt op de waarde van het verleden, het cultureel erfgoed voor het heden.

Zo wil 5-art het draagvlak voor cultureel erfgoedzorg vergroten.

Acties (niet limitatief):

- aandacht besteden aan vergeten en verwaarloosd cultureel erfgoed, thema's die nog niet zijn uitgediept en passen binnen de overkoepelende aandacht voor eb en vloed, hoogtij en laagtij, eenheid en verscheidenheid;

- cultureel erfgoedvrijwilligers: burgers die de cultureel erfgoedboodschap verkondigen onder de ruime bevolking en zijn vele monden, ogen en oren ten voordele van het cultureel erfgoed (zij sporen collecties op, horen van problemen en maken de mogelijkheden bekend);
- cultureel erfgoedzorg in kijker zetten;
- opzetten ontmoetingsmomenten actoren;
- ...

Indicatoren:

- aantal acties genomen rond sensibilisering;
- aantal cultureel erfgoedvrijwilligers + aantal contactmomenten met erfgoedvrijwilligers;
- ...

CD 2.3: de deskundigheid inzake kwalitatief behoud en beheer is verhoogd

Actoren willen vaak wel voor het hun toevertrouwde cultureel erfgoed zorgen, maar beschikken daarvoor niet om de juiste expertise of zijn zich niet bewust van de diversiteit van hun taak.

Permanente werking

In het eerste jaar van de werking (2011) worden de wensen en noden afgetoetst (zie ook ontmoetingsmoment actoren CD 1.1.). Om in te spelen op de noden wordt in de daaropvolgende jaren een gepast vormingsaanbod aangeboden.

Acties (niet limitatief):

- organisatie van opleidingen, studiedagen, ...;
- onderzoek in (private) musea en (private) collecties rond calamiteitenplanning en aanbieden ondersteuningsbeleid;
- opvolgen provinciaal beleid inzake depotwerking;
- delen van expertise / geven van advies;
- ...

Indicatoren

- aantal acties georganiseerd rond behoud en beheer (opleiding, advies, informatieverstrekking en -deling);
- aantal maatregelen genomen door cultureel erfgoedbewaarders voor beter behoud en beheer, onder impuls cultureel erfgoedcel;
- aantal vormingsactiviteiten door cultureel erfgoedbewaarders bijgewoond;
- aantal contactmomenten inzake depotwerking en opvolging;
- resultaten depotbeleid;
- resultaten calamiteitenplanning;
- ...

CD 2.4: de cultureel erfgoedcel ontwikkelt een strategie om het cultureel erfgoed, in al zijn facetten, te vrijwaren

Vandaag gebeurt cultureel erfgoedzorg vooral in een lokaal perspectief en komen bepaalde aspecten van het cultureel erfgoed meer aan bod dan andere. De cultureel erfgoedcel wil hieraan werken, en de lokale culturele erfgoedzorg inschakelen in een regionaal perspectief. Zo komt er aandacht voor het hele plaatje, krijgen alle aspecten van het cultureel erfgoed de nodige aandacht en worden mensen en middelen op de juiste plaatsen ingezet.

Tijdens de eerste twee jaar worden de situatie en de noden goed in kaart gebracht.

In de laatste twee jaar ontwikkelt de erfgoedcel op basis van deze bevindingen een strategie.

Acties (niet limitatief):

- uitwerken van een 'deponerings'beleid i.s.m. archieven en musea;
- acties en overleg i.s.m. bestaande cultureel erfgoedcellen of verwante regio's (als CO7 en Hout- en Blooteland);

- werken rond relatie verzamelaars–overheden / klimaat van vertrouwen scheppen / vastleggen van objectieve parameters en afspraken over deponeren;
- cultureel erfgoedcel als contactpunt / gesprekspartner naar provincie i.v.m. provinciaal depotbeleid;
- acties / beleid rond twee elementen van immaterieel erfgoed van Vlaanderen, i.s.m. indieners;
- ...

Indicatoren

- strategie om cultureel erfgoed te vrijwaren is opgemaakt;
- aantal acties genomen op basis ingezamelde informatie;
- overlegmomenten bestaande cultureel erfgoedcellen en initiatieven in verwante regio's;
- ...

Algemene doelstelling 3:

Cultureel erfgoedactoren worden ondersteund en hebben, net als het ruime publiek, een ankerplaats in de regio

De cultureel erfgoedcel wil een haven en een baken zijn voor cultureel erfgoedorganisaties. Het convenant wordt met en voor hen uitgevoerd. De cultureel erfgoedcel ondersteunt de bewaarders van het cultureel erfgoed, met inbegrip van de musea erkend op basisniveau, maar wil ook informeren, inspireren, stimuleren, optimaliseren. De cultureel erfgoedcel vormt de schakel tussen het veld, het lokale niveau en hogere overheden. Ze verspreidt informatie, van boven naar onder en van onder naar boven. Ze treedt op als tussenpersoon tussen professionele en niet-professionele sector, tussen gemeentebesturen en het veld.

CD 3.1: de cultureel erfgoedcel heeft zich ontwikkeld tot het aanspreekpunt voor cultureel erfgoed in de regio

Vandaag bestaat het gevoel dat in gemeenten een aanspreekpunt ontbreekt. Ook de gemeenten zelf hebben het gevoel tekort te schieten in hun kennis om afdoende op alle vragen te kunnen antwoorden.

Deze aanspreekfunctie beperkt zich niet tot cultureel-erfgoedactoren. De cultureel erfgoedcel staat open voor alle vragen van iedereen over (cultureel) erfgoed, en probeert een antwoord te bieden of door te verwijzen.

Permanente werking

In de periode 2011-2012 zal nog meer dan in de volgende jaren grote aandacht moeten uitgaan naar netwerking, contacten leggen en het bekend maken van de erfgoedcel.

Acties (niet limitatief):

- expertise doorgeven;
- doorverwijsfunctie;
- verdelen van informatie, van boven naar beneden, van veld naar publiek;
- onderzoeken en beantwoorden van elke vraag om ondersteuning;
- uitbouw vakbibliotheek ter beschikking;
- ...

Indicatoren:

- aantal adviesvragen, -verleningen en doorverwijzingen;
- aantal consultaties vakbibliotheek;
- ...

CD 3.2: de cultureel erfgoedcel is een aanspreekpunt voor logistieke, promotionele, professionele en financiële ondersteuning

Permanente werking

Projectmatige werking: zie actieplannen

Tijdens het eerste beleidsjaar (2011) worden hiertoe de nodige aanzetten gegeven, die in de daaropvolgende jaren worden uitgewerkt. Een reglement wordt ontwikkeld om volgens objectieve criteria financiële stimuli te geven aan projecten die nieuwe expertise willen ontwikkelen. Vanaf 2012 worden projecten financieel ondersteund (zie ook CD 1.2., 1.3.).

De behoeften en het aanbod aan materiële voorzieningen (scanners, laptop, tentoonstellingspanelen, digitale camera, ...) worden in 2011 in kaart gebracht. In 2012-2014 worden de lacunes opgevuld / de uitleendienst uitgewerkt.

In 2011 voert de cultureel erfgoedcel een onderzoek naar de wenselijkheid en mogelijkheid van een 'erfgoedhuis' als uitvalsbasis voor erfgoedorganisaties. Indien gewenst en mogelijk wordt dit 'erfgoedhuis' in 2012-2014 uitgebouwd.

2^e helft 2011: ontmoetingsmoment erfgoedactoren en ruime bevolking.

Acties (niet limitatief):

- ondersteuning van het museum / musea erkend op basisniveau (kwaliteitslabel);
- cultureel erfgoedcel onderzoekt de mogelijkheden om 'de nieuwe vrijwilliger' in te zetten voor cultureel erfgoedzorg en –ontsluiting, voortbouwend op de expertise van het VVF ('cultureel erfgoedvrijwilligers');
- financiële ondersteuning van projecten die grenzen aftasten of willen verleggen (subsidiereglement);
- ontwikkelen van een aantal regionale communicatiekanalen voor verspreiding informatie;
- (onderzoek naar wens en mogelijkheid) van een centraal 'erfgoedhuis' als uitvalsbasis voor cultureel erfgoedorganisaties (ter beschikking stellen vergaderlokalen, ruimte voor tentoonstellingen, ...);

- ...

Logistiek:

- via uitleendienst ter beschikking stellen van materialen voor inventarisatie en ontsluiting (scanner, laptop, digitale camera, tentoonstellingskasten, ...);

- ...

Promotioneel (promotie van publieksactiviteiten en organisaties)

- ondersteuning naar communicatie en promotie;
- opzetten van ontmoetingsmoment tussen actoren en bevolking (cf. bestaande verenigingsdagen en cultuur- en vrijetijdsmarkt, maar dan specifiek en regionaal georganiseerd);

- ...

Professionele ondersteuning:

- bijstaan van actoren bij subsidieaanvragen, het schrijven van projecten en andere aanvragen (opname lijst immaterieel erfgoed, erkenningaanvraag, ...);
- detecteren van problemen in de werking en leefbaarheid van de cultureel erfgoedverenigingen en zo nodig bijsturen;

- ...

Doorheen dit alles zit financiële projectondersteuning verweven

Indicatoren:

- stijging aantal informatievragen aan cultureel erfgoedcel;
- aantal ontwikkelde communicatiekanalen, aantal keer gebruikt, aantal edities, aantal abonnees;
- aantal verspreide berichten aan cultureel erfgoedactoren;
- aantal aanvragen tot ondersteuning;
- ...

Algemene doelstelling 4:

Het convenant heeft door het versterken en nuanceren van het beeld van de regio bijgedragen tot het gemeenschapsgevoel van de 5-art regio

Doorheen de regio lopen diverse 'grenzen' en liggen verschillende soorten eilanden die grote uitdagingen aan het regionale identiteitsgevoel stellen.

5-art wil de eilanden dichterbij elkaar brengen en aandacht hebben voor het hele plaatje, voor de hele archipel.

CD 4.1: het brede publiek participeert zowel actief als passief aan cultureel erfgoed en vormt samen met de andere actoren de brede erfgoedgemeenschap 5-art

Actief verantwoordelijkheid opnemen voor cultureel erfgoed staat centraal in de Faro-conventie. Dit leidt tot de vorming van erfgoedgemeenschappen. Daarom zal de cultureel erfgoedcel de bevolking stimuleren en kansen bieden om zich actief in te zetten voor het cultureel erfgoed, waar en wanneer zij dat willen.

Actieve en passieve deelname aan cultureel erfgoedzorg en –evenementen dragen bij tot gemeenschapsvorming, een bredere sensibilisatie en zo tot behoud van het cultureel erfgoed.

Permanente werking

In 2011 worden cultureel erfgoedvrijwilligers gezocht en zo nodig opgeleid (verder in 2012-2014).

De cultureel erfgoedcel coördineert jaarlijks terugkerende publieksactiviteiten, zoals Erfgoeddag.

Acties (niet limitatief):

- actief werken aan, aanvullen of bijwerken bestaand aanbod aan wandelingen en fietstochten, met aandacht voor roerende en immateriële aspecten (gebruik nieuwe media) en thema's van de regio;
- opzetten vrijwilligerswerking;
- ruime publiekswerking;
- ...

Indicatoren:

- aantal mensen dat zich actief inzet voor cultureel erfgoed, onder begeleiding en sturing cultureel erfgoedcel;
- aantal publieksmomenten;
- aantal bezoekers / deelnemers;
- ...

CD 4.2:

Het convenant heeft de identiteit van de regio versterkt uitgaande van de specifieke elementen van de regio

Wat mensen met elkaar gemeen hebben, doorheen de regio, wordt nu soms onvoldoende gevoeld. De cultureel erfgoedcel haalt die gemeenschappelijkheid naar boven, door in te spelen op de specifieke elementen van de hele regio, zonder nuance uit het oog te verliezen.

5-art wil aandacht hebben voor het hele plaatje, voor de hele archipel én de verschillende eilanden die er zijn dichterbij elkaar brengen. Het convenant besteedt daarom ook aandacht aan de wijken, kleine dorpen, polderdorpen, en niet enkel aan het centrum.

*4.2.1. door het uitwerken van een **identiteit voor de cultureel erfgoedcel***

De identiteit en specificiteit van de regio komt best naar voor in het hele beeld van de cultureel erfgoedcel.

De huidige naam, 5-art, is niet meteen herkenbaar. De vlag dekt de lading niet meer helemaal (cfr. – art) en het gemeenschappelijke van de regio (behalve een verwijzing naar het aantal gemeenten) komt er niet in voor. Er is ook onduidelijkheid over hoe de naam dient uitgesproken (vijf-art / five-art).

Een goede naam voor de cultureel erfgoedcel kan er al toe bijdragen dat de bevolking duidelijker de band tussen de gemeenten ziet.

Deze oefening naar een naam wordt met een breed publiek gedaan, zodat er gedragenheid voor de nieuwe naam en bijhorende huisstijl is (eerste helft 2011). De lancering van naam en logo gebeuren in de tweede jaarhelft, op het grote ontmoetingsmoment waar actoren en bevolking elkaar ontmoeten (1 keer tijdens beleidsperiode) (zie ook CD 1.1.).

*4.2.2. door het uitwerken van projecten en initiatieven **rond de thema's van de regio** (cfr. eb en vloed, hoogtij en laagtij, eenheid en verscheidenheid)*

*4.2.3. door het uitwerken van projecten en initiatieven rond de eigen geschiedenis en het eigen cultureel erfgoed **van deelgemeenten en wijken***

Trots en respect voor de eigenheid van de deelgemeenten is op zijn plaats. De cultureel erfgoedcel verbindt mensen rond hun gemeenschappelijk cultureel erfgoed. Maar deze trots op de eigenheid mag geen aanleiding zijn voor kerktorenmentaliteit. De cultureel erfgoedcel let er daarom op dat er ook aandacht is voor het ruimere (geografische) verhaal.

Mogelijke partners hierbij zijn de lokale, bestaande initiatieven als dorpsraden, wijkkranten, websites van deelgemeenten, Opbouwwerk IJzerstreek ...

Permanente werking.

Projectmatige werking: zie jaarlijkse actieplannen

Jaarlijkse aandacht in kader organisatie terugkerende activiteiten als Erfgoeddag.

In 2012 en 2014 trekt de cultureel erfgoedcel een groter project.

Acties (niet limitatief):

- ondersteunen en stimuleren van acties (activiteiten, tentoonstellingen, boeken) die het cultureel erfgoed en de geschiedenis van de regio als geheel benaderen;
- bedenken van een naam en ontwikkelen van een logo, dat de specificiteit en gemeenschappelijke van de regio benadrukt;
- grotere projecten;
- ontmoetingsmoment actoren-bevolking;
- ...

Indicatoren:

- bestaan van een reglement rond mogelijkheden voor ondersteuning;
- al dan niet bestaan van een logo en identificerende naam voor cultureel erfgoedcel;
- communicatie rond cultureel erfgoedcel;
- aantal projecten/acties over thema's van de regio;
- aantal projecten/acties over deelgemeenten;
- ...

CD 4.3: het convenant heeft het aanwezige cultureel erfgoed een actuele betekenis gegeven, voor allen die wonen of komen en gaan in de regio

5-art bekijkt het cultureel erfgoed in zijn samenhang en context, heeft aandacht voor de hedendaagse relevantie en het actueel belang, wil inspelen op wat gaande is en peilen naar het waarom, wil inspiratie geven bij nieuwe ontwikkelingen maar ook vragen oproepen en vooronderstellingen in vraag stellen. Is het wel zo anders? Hoe terecht wordt de dualiteit gevoeld en hoe zit de verhouding? Door enerzijds te nuanceren en elders te versterken wil 5-art werken aan een genuanceerd en sterk beeld van de regio.

Wat kan het bestaande cultureel erfgoed betekenen voor de huidige samenleving? Hoe kan men bv. kanalen op een hedendaagse manier onder de aandacht brengen? Hoe past het verhaal van een dorp in nieuwe ontwikkelingen (bv. dorpskernvernieuwingen, dorpsuitbreidingen etc.), wat betekenen grenzen nog in een tijd van 'ontgrenzing' (bv. door het tot stand komen van een Europese Unie).

Permanente werking.

Acties (niet limitatief):

- inpikken op actuele thema's;
- aandacht voor relatie heden, verleden, toekomst in (publieksgerichte) activiteiten;
- aandacht voor 'stem' bevolking;
- aandacht voor divers publiek in regio (bewoners, tweede verblijvers, toeristen, nieuwkomers...)
- ...

Indicatoren:

- aantal acties waarin relatie heden, verleden, toekomst wordt gelegd;
- aantal acties waarbij een breder perspectief wordt gehanteerd;
- aantal acties gericht op een specifiek publiek;
- ...

DEEL V: MIDDELEN EN ORGANISATIE

1. MIDDELEN

Het uitwerken van de doelstellingen brengt uitgaven met zich mee. Indien een erfgoedconvenant wordt afgesloten met de Vlaamse Gemeenschap, dan kan 5-art hiervoor naast eigen middelen beroep doen op een subsidie vanuit de Vlaamse Gemeenschap. De meerjarenbegroting gaat dieper in op de manier waarop 5-art denkt deze middelen te besteden.

Deze meerjarenbegroting is evenwel **indicatief**. Zo goed mogelijk is getracht op de verschillende kosten een bedrag te bepalen, gebaseerd op ervaringen uit het verleden. Een detail van de begroting is te vinden in de tabel op pagina 60.

1.1. Inkomsten

inkomsten	2011	2012	2013	2014
(1) Subsidie Vlaamse overheid	212500	212500	212500	212500
(2) Inbreng gemeenten	66000	66000	66000	66000
uit activiteiten / andere	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
TOTAAL	278500	278500	278500	278500

1. In de begroting is uitgegaan van het **minimale** bedrag dat de *Vlaamse Gemeenschap* inbrengt voor een erfgoedconvenant met een samenwerkingsverband met minimum 20.000 en maximum 100.000 inwoners, nl. 200.000 euro.

Daarbij komt extra een enveloppe van 12.500 euro voor ondersteuning van het op dit moment enige erkend museum op basisniveau in de regio.

2. De *gemeenten* handhaven de inbreng van 1,1 euro op basis van hun inwonersaantal waar zij al in het kader van de opmaak van het cultureel erfgoedbeleidsplan toe overgingen. Gebaseerd op bevolkingsaantallen zoals gekend op 1/1/2009.

Naast deze financiële inbreng doen de gemeenten nog een inbreng in natura, via bv. de inzet van cultuurambtenaren en erfgoedprofessionals (archivarissen, conservators musea), ter beschikking stellen van gemeentelijke infrastructuur (bv. vergaderzalen)

1.2. Uitgaven

Uitgaven	2011	2012	2013	2014
(1) Personeelskost	113500	118225	122975	125025
(2) Organisatiekosten	56500	22275	23525	21975
(3) Ondersteuningsbeleid	17500	44500	44500	43500
(4) Inhoudelijke werking	91000	93500	87500	88000
TOTAAL	278500	278500	278500	278500

1. Personeelskost:

De personeelskost is gebaseerd op de kost van 2 personeelsleden, 1 personeelslid niveau A, 1 personeelslid niveau B.

De kost is gebaseerd op personeelsleden met het statuut van contractueel ambtenaar, tot 10 jaar anciënniteit bij aanwerving, met maaltijdcheques, alle patronale lasten, net zoals de eindejaarstoelage en vakantiegeld. Hierbij worden de systemen van de gemeente Koksijde gebruikt.

2. Organisatiekosten

De organisatiekosten zijn kosten voor het functioneren van de cultureel erfgoedcel.

Deze kosten worden gedragen vanuit de eigen ingebrachte middelen.

Twee grote uitgavenposten in de organisatiekosten zijn de *overheadkosten* en kosten voor de *uitrusting*.

Onder *overheadkosten* dient begrepen het bedrag dat 5-art jaarlijks betaalt aan de gemeente Koksijde, voor het huisvesten van de cultureel erfgoedcel en wat ermee samenhangt. Het bedrag, 3.500 euro per personeelslid, is wat de gemeente Koksijde jaarlijks ook aanreken aan andere samenwerkingsverbanden waarvoor zij de huisvesting voorziet.

Over de invulling van de overheadkosten zijn op heden geen concrete afspraken gemaakt, maar naar analogie met afspraken binnen andere samenwerkingsverbanden valt te denken aan:

- huisvesting
- internet (netwerk + abonnementskosten)
- server of back-upvoorziening
- 1 vaste telefoon (incl. telefoonkosten)
- klein bureaumateriaal
- nutsvoorzieningen (water, gas, elektriciteit...)
- schoonmaak
- frankering post (behalve grote, specifiek projectgebonden kosten)
- IT-ondersteuning

In het eerste jaar van de werking is veel geld voorzien om de *uitrusting* van de cultureel erfgoedcel uit te bouwen. Immers is nog niet exact gekend wat allemaal voorhanden zal zijn op de locatie van de cultureel erfgoedcel (zie Deel V, 1.3 Locatie).

Onder uitrusting zijn ondergebracht: inrichting van bureau ruimtes en vergaderruimte (totaal 21.500, gebaseerd op de prijzen bij inrichting nieuw gemeentehuis Koksijde), een goed fototoestel voor de cultureel erfgoedcel (1000 euro), telefoontoestellen (vast en mobiel), twee computers en één laptop (2700 euro) en de huur en onderhoud van een combinatie printer-copier-scanner-fax (à 2500 euro per jaar), afgerond tot 28.000 euro. In de periode 2012-2014 gaat het om de huur en onderhoud van een combinatie printer-copier-scanner-fax, ev. bijkomende kosten (reparaties, vervangingen) en kosten voor mobile telefonie.

Afhankelijk van de afspraken of invulling van de nieuwe locatie kan dit erg verschillen. Mogelijk kan achtergebleven kantoormeubilair van de huidige gebruikers worden gebruikt, en een printer-copier-scanner-fax worden gedeeld (overheadkosten). De vrijgekomen middelen kunnen dan elders gebruikt worden.

In de organisatiekosten zit ook een belangrijk luik *communicatie*. Het betreft hier niet de publiciteit rond projecten (als affiches, flyers) als wel de communicatiemiddelen van de cultureel erfgoedcel. Te denken valt aan de ontwikkeling van een huisstijl (met publiekswedstrijd voor de naam van de cultureel erfgoedcel), ontwerp, ontwikkeling en onderhoud website en zaken als drukwerk (briefpapier, adreskaartjes, onthaalmappen, enveloppen). De promotie rond het inhoudelijke werk van de cultureel erfgoedcel of cultureel erfgoedactoren zit vervat onder *drukwerk* bij de inhoudelijke werking.

De andere kosten zijn eigen aan de werking van de cultureel erfgoedcel.

In de *vrijwilligersvergoedingen* zijn naast de eigenlijke vergoedingen ook eventuele onkosten en transportkosten opgenomen.

3. Ondersteuningsbeleid

Onder het ondersteuningsbeleid zijn expliciet opgezette, financiële acties opgenomen. De subsidiëring van het erkende museum op basisniveau is decretaal vastgelegd. Uiteraard zijn ook tal van andere acties, die niet onder het ondersteuningsbeleid zijn opgenomen, bedoeld ter ondersteuning. Zij zitten evenwel verweven doorheen de personele inzet en de projectwerking.

Voor de *uitleendienst* is in de opstartfase (2011) uitgegaan van opnameapparatuur mondeling cultureel erfgoed (3400 euro), 1 laptop, twee fototoestellen, een scanner, 5 gewone bandopnemers en een videocamera, in totaal goed voor ongeveer 5.000 euro.

Subsidiëring: financiële impulsen, projectsubsidies op basis van reglementen die in 2011 worden opgemaakt

4. Inhoudelijke werking

Bij de kosten van de inhoudelijke werking is uitgegaan van de mogelijke acties die in de doelstellingen opgenoemd worden. Hierbij is getracht een zo correct mogelijk bedrag op de actie te plakken om een idee van de begroting te krijgen.

De concrete uitwerking van de strategische en operationele doelstellingen gebeurt in de jaarlijkse actieplannen.

Erelonen: zijn kosten voor uitbesteed werk. Daaronder zijn ook kosten voor vorming van cultureel erfgoedactoren en vrijwilligers begrepen.

Drukwerk: promotie rond het inhoudelijke werk van de cultureel erfgoedcel of cultureel erfgoedactoren.

Ontmoetingsmomenten

Jaarlijks tweemaal tussen actoren. In 2011 valt een ontmoetingsmoment tussen actoren samen met een ontmoetingsmoment tussen bevolking en actoren. Dat wordt tijdens de beleidsperiode één keer georganiseerd, vandaar het ruimere bedrag voorzien in 2011.

Eigen projecten

Kosten voor door de cultureel erfgoedcel opgezette en/of getrokken grensoverschrijdende projecten, projecten rond wijken, een groter project, databanken, vergeten en verwaarloosd cultureel erfgoed, wandelingen etc.

Door de voorziene accenten tijdens de beleidsperiode schommelen de bedragen. Het uitwerken van wandelingen en fietstochten rond thema's van de regio start in 2012 en heeft een eindresultaat in 2013, 2014. De belangrijkste uitgaven worden dan ook op het einde van de beleidsperiode voorzien. In 2012 en 2014 is een groter project voorzien (in 2014 mogelijk rond Wereldoorlog I).

Grensoverschrijdende projecten en projecten rond wijken lopen doorheen de werking.

De *vakbibliotheek* is zowel bestemd voor de cultureel erfgoedcel als de cultureel erfgoedactoren, die deze vakbibliotheek ook kunnen raadplegen. Na opstart in het eerste jaar wordt verwacht in de daaropvolgende jaren een kleiner budget voor nodig te hebben.

Met de post *andere* laten we wat financiële beleidsruimte om extra acties te ondernemen of in te spelen op opportuniteiten.

inkomsten	2011	2012	2013	2014
subsidie Vlaamse overheid	212500	212500	212500	212500
inbreng gemeenten	66000	66000	66000	66000
uit activiteiten / andere	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
TOTAAL	278500	278500	278500	278500

uitgaven	2011	2012	2013	2014
personeelskost	113500	118225	122975	125025
organisatiekosten	57500	23275	24525	22975
accountant + neerleggen jaarrekening	2000	2000	2000	2000
evaluatie convenant + opmaak nieuw plan			1250	
lidgelden	500	500	500	500
vervoerskosten	2500	2500	2500	2500
verzekeringen	1250	1250	1250	1250
vorming personeel	1000	1000	1000	1000
vrijwilligersvergoedingen	4000	4000	4000	4000
uitrusting	28000	3275	3275	3275
<i>overheadkosten</i>	<i>7000</i>	<i>7000</i>	<i>7000</i>	<i>7000</i>
<i>communicatie</i>	<i>11250</i>	<i>1750</i>	<i>1750</i>	<i>1450</i>
ontwikkelen huisstijl (ontwerpen + wedstrijd)	1500	0	0	0
ontwerp + ontwikkelen website	7000	0	0	0
onderhoud website (hosting etc)	1250	1250	1250	1250
drukwerk	1500	500	500	200
ondersteuningsbeleid	17500	44500	44500	43500
ondersteuning erkende musea basisniveau	12500	12500	12500	12500
uitleendienst	5000	2000	2000	1000
subsidiering	0	30000	30000	30000
inhoudelijke werking	90000	92500	86500	87000
erelonen	9000	11000	12500	12000
receptie- en representatiekosten	9500	9500	9500	9500
specifieke, projectgebonden port- en printkosten	7000	7000	7000	7000
drukwerk	15000	15000	15000	15000
ontmoetingsmomenten	13000	3000	3000	3000
huur materialen	3000	3000	3000	3000
eigen projecten	12000	17000	17500	20500
gezamenlijke organisatie als Erfgoeddag	8000	8000	8000	8000
vakbibliotheek	1000	500	500	500
gespecialiseerde software	2500	500	500	500
andere	10000	18000	10000	8000
TOTAAL	278500	278500	278500	278500
rest	0	0	0	0

2. ORGANISATIE

Voor de uitvoering van het cultureel erfgoedconvenant kan gerekend worden op een cultureel erfgoedcel, die de geformuleerde doelstellingen vorm geeft in samenspraak en samenwerking met het cultureel erfgoedveld, andere actoren en de gemeentebesturen.

De werking rond het cultureel erfgoedconvenant dient ingeschoven in de bestaande structuur, gezien 5-art al een actieve werking rond cultuur ontplooit.

2.1. Situering van de cultureel erfgoedcel binnen 5-art

5-art is al meer dan tien jaar actief als samenwerkingsverband (eerst nog onder de naam Westku(n)st). Tot vandaag werkt 5-art steeds met een roterend secretariaat voor zijn cultuurwerking. Het zijn de cultuurdiensten die om beurt het secretariaat waarnemen. De gemeente of stad waar het secretariaat gehuisvest is, treedt ook op als voorzitter. In 2009 was dit, tot 5 december, de stad Veurne. Vanaf 5 december 2009 tot eind 2010 is de stad Nieuwpoort secretariaatsgemeente. Er was dus tot heden geen extra personeel in dienst voor wat betreft het cultuurluik. In 2009 kwam wel een cultuurfunctionaris cultureel erfgoedbeleidsplan in dienst, met standplaats in Koksijde. Deze persoon stond in voor de coördinatie van de opmaak en het uitschrijven van het cultureel erfgoedbeleidsplan.

In 2010 volgt een cultuurfunctionaris erfgoed binnen 5-art het verdere beslissingsproces op, staat in voor de organisatie van evenementen als Erfgoeddag, Open Monumentendag en Week van de Smaak, en steunt de secretariaatsgemeente in zijn secretariaatswerk.

De ondertekening van een cultureel erfgoedconvenant en de oprichting van een cultureel erfgoedcel zal voor het eerst leiden tot de oprichting van een aparte dienst, een tweede pijler binnen de algemene werking van 5-art.

Voor wat betreft het cultuurluik blijft de organisatie raad van bestuur en adviesgroep behouden. De raad van bestuur zet de lijnen uit en een adviesgroep, met daarin de cultuurmedewerkers en bibliothecarissen van de regio, heeft beleidsvoorbereidende taken.

Voor de inspraak- en beslissingsorganen binnen de pijler cultureel erfgoed, zie 3.2.

De cultureel erfgoedcel wordt een aparte dienst, met (minimum) twee personeelsleden. Ze zorgt voor de voorbereiding en uitvoering van het cultureel erfgoedbeleid zoals door de raad van bestuur van 5-art beslist. Het personeel van de cultureel erfgoedcel rapporteert en legt verantwoording af aan de raad van bestuur van 5-art. Voor beslissingen op korte termijn (bv. vorming voor personeel) kunnen de voorzitter en de secretaris als aanspreekpunt fungeren. Het financieel beheer van de cultureel erfgoedcel zal gescheiden gebeuren van dat van de pijler cultuur.

De cultureel erfgoedcel staat uiteraard niet los van de cultuurwerking. Afstemming tussen het regionale cultuurbeleid en het regionaal cultureel-erfgoedbeleid is een evidentie en gebeurt door regelmatig overleg met de cultuurbeleidscoördinatoren en de Veurnse erfgoedconsulent.

2.2. Inspraak- en beslissingsorganen in kader cultureel erfgoedconvenant

Om inspraak mogelijk te maken voorziet 5-art volgende organisatie, volgens de bottum-up benadering: cultureel erfgoedcel, werkgroepen, algemene vergadering, stuurgroep en Raad van Bestuur.

Cultureel erfgoedcel

zie 2.1. Situering van de cultureel erfgoedcel binnen 5-art.

Algemene vergadering

Toegankelijk voor alle geïnteresseerden uit het werkveld. 2 x per jaar.

Klankbordfunctie t.a.v. beleid: cultureel erfgoedcel maakt het beleid en de toekomstplannen aan de sector bekend. Cultureel erfgoedveld kan op zijn beurt ideeën, noden en verwachtingen op tafel gooien. Mogelijk telkens over één thema, om het ontmoetingsmoment een inhoudelijke meerwaarde te geven. Fungeert als ontmoetingsplaats voor actoren waar overdwars informatie wordt uitgewisseld en nieuwe samenwerkingsverbanden kunnen groeien.

Cfr. ontmoetingsmomenten actoren uit het beleidsplan (CD 1.1: erfgoedactoren ontmoeten elkaar en leren elkaar kennen).

Stuurgroep

De stuurgroep staat de cultureel erfgoedcel inhoudelijk bij in visievorming en beleidsvoorbereiding. De stuurgroep behandelt de overkoepelende werking en algemene visie. Bewaking van het grotere traject en uitwerking van visie op het geheel staan centraal.

De stuurgroep bestaat uit de cultureel erfgoedcel, de/een (vertegenwoordiging van de) cultuurambtenaren, vertegenwoordigers van de aangrenzende sectoren, professionele en niet-professionele vertegenwoordigers van het cultureel erfgoedveld, secretaris 5-art, vertegenwoordigers van de raad van bestuur 5-art en de gebiedswerker cultuur van de provincie West-Vlaanderen.

De stuurgroep heeft geen beslissingsmacht. Ze werkt louter beleidsvoorbereidend.

Raad van bestuur

De raad van bestuur is de huidige raad van bestuur van 5-art, die dus de cultuurwerking en de cultureel-erfgoedwerking overkoepelt. Ze bestaat uit politieke en ambtelijke vertegenwoordigers en heeft beslissingsbevoegdheid. De raad van bestuur beslist ondermeer, op advies van de cultureel erfgoedcel, over het toekennen van subsidies in het kader van de ontwikkelde reglementen ter ondersteuning en stimulering van nieuwe of vernieuwende initiatieven.

Voor beslissingen op korte termijn (bv. vorming voor personeel) kunnen voorzitter en secretaris als aanspreekpunt fungeren. Zij verantwoorden zich voor de beslissingen op de volgende raad van bestuur.

Naast deze organen worden naar aanleiding van concrete projecten of specifieke thema's **ad hoc werkgroepen** opgezet. Ze begeleiden een specifiek project of thema en zijn samengesteld uit specialisten terzake.

2.3. Locatie

5-art werkt steeds met een roterend secretariaat voor zijn cultuurwerking. Het zijn de cultuurdiensten die om beurt het secretariaat waarnemen. Er is dus geen vaste locatie van waaruit 5-art werkt of extra personeel dat dient gehuisvest. Voor de cultureel erfgoedcel, waar twee personeelsleden voltijds in dienst komen, moet dus naar een locatie op zoek gegaan worden.

Het gemeentebestuur van Koksijde is bereid daarvoor het oud-gemeentehuis van Oostduinkerke ter beschikking te stellen.

Het oud-gemeentehuis, een ontwerp van Arthur Degeyter, is centraal gelegen, op het kruispunt van een horizontale en verticale verbinding in de streek. Het vormt een duidelijk landmark langs de weg, in de gemeente en in de regio.

Het gebruik van het oude gemeentehuis als uitvalsbasis voor de cultureel erfgoedcel past binnen een volledige filosofie. Wanneer het gebouw na verhuus van de huidige gebruikers geen functie meer zal hebben, wil het gemeentebestuur van Koksijde het een cultureel erfgoedfunctie geven (een 'erfgoedhuis', inspelend op de nabijheid van het Nationaal Visserijmuseum dat achter het oud gemeentehuis ligt). Indien gewenst kan het gebouw ook functioneren als erfgoedhuis voor de ruime regio (zie actie onder concrete doelstelling 3.2: (onderzoek naar wens en mogelijkheid) van een centraal 'erfgoedhuis' als uitvalsbasis voor cultureel erfgoedorganisaties).

Het oud-gemeentehuis wordt verwacht beschikbaar te zijn eind 2011/begin 2012. Tot dan zou de cultureel erfgoedcel vanuit een andere locatie moeten werken. Dit wordt nader bekeken in 2010.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Cultuurnota 5-art 2008-2013

Bijlage 2: Samenstelling planningsgroep cultureel erfgoedbeleidsplan 5-art

Bijlage 3: Goedkeuring raad van bestuur 5-art, adviezen cultuurraden, gemeenteraadsbeslissingen

Bijlage 4: Bevraging

Bijlage 5: Bronnen (selectie)

Bijlage 6: Uittreksels cultuurbeleidsplannen van de vijf gemeenten met betrekking tot cultureel erfgoed

Bijlage 7: Statuten cultureel samenwerkingsverband 5-art

Bijlage 8: Overzicht van het roerend, immaterieel en onroerend erfgoed

Bijlage 9: Erfgoedzorgers in de 5-art regio

Bijlage 10: Acties door gemeenten rond cultureel erfgoed ondernomen

Cultuurnota 2008-2013

**Projectvereniging 5-art
Alveringem, De Panne, Koksijde,
Nieuwpoort en Veurne**

Inhoudstafel

Woord vooraf	3
I. Situatieschets van de 5-art regio	4
I. 1. Geografie en demografie	4
I. 2. Economie en onderwijs, toerisme en recreatie	7
II. 5-art: het cultuurbeleid en het culturele veld	8
II. 1. 5-art: een historische schets en de huidige werking	8
II. 2. Het culturele veld	13
II. 3. De doelgroep	15
III. Visie	16
IV. Missie	18
V. Strategische en operationele doelstellingen en geplande acties	19
VI. Financiële en personele middelen	26
VI. 1. Begroting 2008	26
VI. 2. Personeel	26
VIII. Bijlagen	28

Woord vooraf

De culturele samenwerking tussen de gemeenten Alveringem, De Panne, Koksijde, Nieuwpoort en Veurne, die beter gekend is onder de naam 5-art beleefde een fabuleus 2007. Niet alleen vierde de samenwerking haar tweede lustrum – de eerste culturele stapjes werden namelijk al gezet in het jaar 1998. In 2007 beslisten de deelnemende steden en gemeenten ook om met de projectvereniging die in 2005 opgericht werd, verder te gaan voor de periode 2008-2013.

In 2005 werd er voor geopteerd om van de feitelijke vereniging 5-art een projectvereniging te maken met een eigen structuur. 5-art baseerde zich hiervoor op het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking. Het voornaamste bestuursorgaan van de projectvereniging werd op dat moment de Raad van Bestuur, waarin naast de schepenen van Cultuur van de deelnemende gemeenten ook uit iedere gemeente een vertegenwoordiger van de raadsleden zetelt, verkozen op een lijst waarvan geen enkele verkozene deel uitmaakt van het College van Burgemeester en Schepenen of aangesteld is als voorzitter van het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn. De link met het veld bleef bestaan door de adviesgroep, samengesteld uit de schepenen van Cultuur en de cultuurambtenaren.

De recente beslissing om de projectvereniging verder te zetten voor de periode 2008-2013 was niet geheel vrijblijvend, maar had een aantal consequenties. De keuze bracht met zich mee dat er een cultuurnota diende opgemaakt te worden voor de volgende zes jaar. Het resultaat ligt nu voor u.

De komende jaren zal er verder gewerkt worden aan de bestending en de verdere groei van de huidige werking. Daarbij blijven de gezamenlijke promotie, het uitwerken van gemeenschappelijke initiatieven en het uitwerken van eigen, lokale initiatieven binnen het gemeenschappelijk thema prioritair. Ook de bibliotheken gaan verder op de ingeslagen weg. De uitdaging voor de toekomst ligt er echter in het culturele aanbod en de cultuurcommunicatie nog beter op elkaar af te stemmen.

We wensen u alvast heel veel leesplezier en hopen op een verdere goede samenwerking met de Vlaamse Gemeenschap!

Martine Rabaey
Scheper voor Cultuur van Alveringem

Serge Van Damme
Scheper voor Cultuur van De Panne

Jan Loones
Scheper voor Cultuur van Koksijde

Geert Vanden Broucke
Scheper voor Cultuur van Nieuwpoort

Robert Van Praet
Scheper voor Cultuur van Veurne

I. Situatieschets van de 5-art regio ³⁷

I. 1. Geografie en demografie

De gemeenten De Panne en Koksijde en de stad Nieuwpoort zijn drie van de tien Vlaamse kustgemeenten. Zij vormen samen de Westkust. De stad Veurne en de gemeente Alveringem bevinden zich achter de kustlijn. De steden en gemeenten behoren tot de Westhoek. De Westhoek heeft in Vlaanderen een vrij excentrische ligging, maar op Europees vlak een vrij centrale. De Westhoek grenst aan Noord-Frankrijk.

De vijf steden en gemeenten vormen samen het arrondissement Veurne, het meest westelijke arrondissement van Vlaanderen, met een totale oppervlakte van 275,2 km². Veurne heeft een centrumfunctie op bestuurlijk vlak. De vijf steden en gemeenten telden begin 2007 59.299 inwoners wat de regio dun bevolkt maakt (gemiddeld 212,9 inwoners per km² in 2005). Er zijn wel grote verschillen tussen de kustgemeenten (ongeveer 400 inwoners per km²), Alveringem (61,2 inwoners per km²) en Veurne (123,1 inwoner per km²). In de zomermaanden verblijven in de kustgemeenten nog eens honderdduizenden mensen. De regio heeft dan ook vooral een belangrijk publiekspotentieel door haar toeristische attractiviteit.

Stad/gemeente	Aantal inwoners op 01/01/2007
Alveringem	4.955
De Panne	10.153
Koksijde	21.419
Nieuwpoort	10.940
Veurne	11.832
Totale 5-art regio	59.299

De bevolkingsaangroei van het arrondissement bedroeg in de periode 1971-2000 19,9 % en tussen 2000 en 2007 5,2 %. Terwijl de bevolkingstoename in het verleden vooral te maken had met de toename van de bevolking van de kustgemeenten, en de bevolking in Alveringem en Veurne wat afnam, is er nu overal een groei waar te nemen. Enkel in Veurne is er tussen 2000 en 2007 nog een stagnatie. De toename blijft echter voor het grootste deel te danken aan het positieve migratiesaldo in de kustgemeenten. De bevolking stijgt er voornamelijk door de inwijking van senioren, de zgn. pensioenmigranten. Heel wat jonge mensen daarentegen trekken weg uit de 5-art regio. Eerst en vooral is er de tendens van de 'brain-drain'. Hoogopgeleide afgestudeerden vinden in de streek geen werk en gaan elders aan de slag. Maar ook het gebrek aan betaalbare woningen en bouwgronden veroorzaakt het systematisch wegtrekken van de twintigers. Voor wat betreft het aantal buitenlanders (EU en niet-EU) hun aandeel is in de regio over het algemeen zeer laag (in oktober 2007 3,5 % van de totale bevolking). Een kleine meerderheid van hen zijn Fransen.

Evolutie bevolking 2000 - 2007								
Stad/gemeent	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Alveringem	4.805	4.821	4.865	4.881	4.872	4.898	4.887	4.955
De Panne	9.722	9.880	9.877	9.852	9.923	9.961	10.060	10.153
Koksijde	19.729	19.952	20.230	20.498	20.896	21.033	21.269	21.419
Nieuwpoort	10.261	10.332	10.468	10.595	10.649	10.856	10.855	10.940
Veurne	11.854	11.766	11.794	11.859	11.873	11.856	11.843	11.832
Totale 5-art regio	56.371	56.751	57.234	57.685	58.213	58.604	58.914	59.299

³⁷ - <http://www.westhoek.be/streekplatform/samenvatting/werken.htm>
- <http://www.lokaalstatistieken.be>
- <http://www.statbel.fgov.be/>
- <http://www.dofi.fgov.be/>

Aan de Westkust zien we door de inwijking van de eerder vermelde pensioenmigranten in het algemeen een groot aandeel ouderen en een vergrijsde bevolking. Niet minder dan drie 5-art gemeenten staan in 2006 binnen de twintig gemeenten met de hoogste gemiddelde leeftijd van België. Koksijde prijkt zelfs helemaal bovenaan met een gemiddelde leeftijd van 47,01 jaar. Ook De Panne en Nieuwpoort staan in de top 10 met hun respectieve gemiddelde leeftijden van 45,67 en 45,08 jaar. Het is dan ook niet verwonderlijk dat in er in de 5-art regio procentueel veel meer 65-plussers zijn dan in de meeste andere arrondissementen van Vlaanderen. In 2005 was in Koksijde en De Panne een kwart van de bevolking ouder dan 65. In het hele Vlaamse gewest was dit gemiddeld maar 17,8 %. De grootste bevolkingsgroep blijft hoe dan ook die tussen 20 en 64 jaar. Deze groep vertegenwoordigde in 2005 in de 5-art gemeenten ongeveer 56 % van de totale bevolking, (in het Vlaamse gewest was dit 60 %). Jongeren tot en met 19 jaar vormden toen ongeveer één vijfde van de bevolking.

Aandeel leeftijdscategorie (2005)	0 – 19 jaar	20 – 64 jaar	65 – 95 jaar
Alveringem	26,7 %	54,7 %	18,7 %
De Panne	18,5 %	55,2 %	26,2 %
Koksijde	17,0 %	57,8 %	25,2 %
Nieuwpoort	19,5 %	56,9 %	23,6 %
Veurne	23,9 %	56,6 %	19,5 %
Vlaams Gewest	22,1 %	60,0 %	17,8 %

De drie kustgemeenten worden ook gekarakteriseerd door een hoog aantal tweede verblijven. Mensen die een woning bezitten of huren en op vrij permanente basis aan de Westkust verblijven, maar er niet officieel wonen.

I. 2. Economie en onderwijs, toerisme en recreatie

Het arrondissement Veurne is een relatief kleine economische regio die snel groeit. De economische groei bedroeg er in 2005 2,25 %, wat hoger was dan het nationaal gemiddelde van 1,5 %. In het arrondissement Veurne is zo'n 40 % van de werkende bevolking tewerkgesteld in de tertiaire sector (handel en de diensten). Dit heeft ongetwijfeld te maken met het kusttoerisme. De tewerkstelling binnen de quartaire sector (onderwijs, overheidsdiensten en gezondheidszorg) bedraagt voor het arrondissement ongeveer 33 % van de totale tewerkstelling. De rest van de bevolking is overwegend tewerkgesteld in de industrie. Steeds minder mensen zijn tewerkgesteld in de landbouwsector. De werkloosheidsgraad bedroeg in 2006 8,68 % en schommelt altijd rond het nationaal gemiddelde. Dit relatief hoge cijfer is voornamelijk te wijten aan de seizoenswerkloosheid in de kustgemeenten.

Het gemiddeld inkomen van de bevolking ligt in het arrondissement Veurne nog altijd onder het Vlaamse gemiddelde. Nochtans is het zo dat de hogere inkomens in aantal toenemen. Dit kan erop wijzen dat een aantal rijkere mensen de streek een aantrekkelijke plaats vindt om te wonen.

De 5-art regio heeft een ruime waaier aan onderwijsvormen en -niveaus. In De Panne, Koksijde, Nieuwpoort en vooral Veurne zijn er naast basisscholen ook scholen die secundair onderwijs aanbieden. In de gemeente Alveringem is er enkel kleuter en lager onderwijs. De uitstraling van de scholen in de regio is groot. Met een grote mobiliteit en een uitwisseling van de studenten tussen de verschillende gemeenten van de streek als gevolg.

Toerisme en recreatie zijn in de 5-art regio een zeer belangrijk gegeven. Het toerisme is voor de inwoners de belangrijkste bron van inkomsten. De toeristische aantrekkingskracht van de regio is tweeledig. Enerzijds zijn er de drie kustgemeenten die onlosmakelijk verbonden zijn met het toerisme door de aanwezigheid van de zee, de mooie stranden en de prachtige natuurgebieden. Maar de kustgemeenten hebben al lang veel meer te bieden dan alleen maar zee en strand. Interessante musea, cultuur en gastronomie zijn daar slechts een aantal aspecten van. Het hinterland biedt dan weer andere mogelijkheden. Veurne en Alveringem positioneren zich als aanvullend voor all weather-toerisme en hebben eigen troeven inzake cultuurtoerisme en recreatieve landschappelijke en agrarische waarden. Veurne heeft zijn aantrekkelijk cultuurhistorisch centrum en in Alveringem tiert het plattelandstoerisme welig.

II. 5-art: het cultuurbeleid en het culturele veld

Van de 5-art regio stapten Koksijde en De Panne als eersten in het decreet "houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid". Later stapten ook Nieuwpoort en Veurne in. Zij moeten allemaal tegen 31 december 2007 een nieuw cultuurbeleidsplan indienen voor de periode 2008-2013. Het cultuurbeleidsplan van Alveringem werd reeds op 28 september 2007 goedgekeurd. Hierdoor zullen de vijf steden en gemeenten beschikken over een cultuurbeleidscoördinator en een cultuurbeleidsplan. Voor een gedetailleerde analyse van het culturele veld en het cultuurbeleid in de verschillende gemeenten verwijzen we dan ook naar de desbetreffende cultuurbeleidsplannen. In onderstaande beschrijving houden we voornamelijk rekening met de gegevens en factoren die van belang zijn voor de regionale werking van 5-art.

II. 1. 5-art: een historische schets en de huidige werking

5-art is een projectvereniging bestaande uit de steden en gemeenten Alveringem, De Panne, Koksijde, Nieuwpoort en Veurne. De projectvereniging heeft tot doel door overleg en samenwerking tussen de diverse culturele actoren in de regio een culturele meerwaarde te creëren en is gericht op het afstemmen van het culturele aanbod en op de cultuurcommunicatie.

De samenwerking tussen de 5-art steden en gemeenten ligt voor de hand. Ze hebben naast een bestuurlijke ook een economische en een vrij nauwe historische band. Die band op cultureel vlak versterken is een van de grootste drijfveren van het initiatief.

De vijf steden en gemeenten hebben elk apart een rijk, uniek en gevarieerd cultureel aanbod. De huidige samenwerking tussen die vijf bezorgt de 5-art regio ontegensprekelijk een heel eigen karakter. Het samengaan van drie kustgemeenten – die overigens elk een eerder landelijke deelgemeente bevatten – met twee gemeenten uit het hinterland biedt de projectvereniging immers heel veel mogelijkheden en kansen om de culturele rijkdom te benutten en positief aan te wenden om als regio uit te groeien tot één van de vooraanstaande in Vlaanderen op het vlak van cultuur. Geografisch gezien is de regio door haar grenzen – in het noorden de Noordzee en in het westen Frankrijk – eerder beperkt. Anderzijds heeft de regio net door die uitzonderlijke ligging een belangrijk publieksbereik.

In het arrondissement Veurne werd tot medio de jaren negentig niet of nauwelijks over cultuurbeleid gesproken, hoewel er wel al – soms al sinds jaar en dag – een aantal belangrijke culturele actoren aanwezig waren: de Stedelijke Academie voor Muziek en Woord uit Veurne en de Westhoekacademie Koksijde (beide met filialen in de andere 5-art gemeenten) en de bibliotheken. De initiatieven bleven beperkt tot individuele en niet-gecoördineerde acties. Het culturele veld en de infrastructuur werden jarenlang verwaarloosd. De verschillende gemeenten werkten ieder op hun eiland zonder veel overleg aan een cultureel programma. Kortom: cultuur, en zeker lokale cultuur was geen hot item. In de tweede helft van de jaren negentig voltrok zich – mede door de voortrekkersrol van de gemeente Koksijde – een inhaalbeweging. In de hele regio groeide de interesse voor cultuur en ontstond er een dynamiek om ook daadwerkelijk een lokaal cultuurbeleid te gaan voeren.

In 1998 nam de gemeente Koksijde het initiatief tot samenwerking over de gemeentegrenzen heen. Het project heette toen nog Westku(n)st. Er werd van bij de start geopteerd voor een voorzichtige, veeleer aftastende aanpak, eerder dan meteen grote overeenkomsten te ondertekenen en zware engagementen aan te gaan. Een aantal initiatieven werd samengebundeld in een gemeenschappelijke brochure en een affiche. Er werd in overleg en op basis van het aanwezige programma een thema gekozen, waarrond elke gemeente een eigen activiteit gepland had. Voor het administratieve luik werd er een beroep gedaan op het stads- en gemeentepersoneel van de deelnemers, waarbij er met een jaarlijkse beurtrol werd gewerkt. Voor de kosten verbonden aan de werking putte elke gemeente of

stad uit haar jaarlijkse werkingskosten ingeschreven in haar eigen begroting. Bovendien was de organisatie van gezamenlijke activiteiten op dat moment nog heel beperkt.

De eerder promotionele samenwerking groeide langzaam uit tot een meer omvattende en gestructureerde samenwerking waarbij, naast gezamenlijke promotie, ook aandacht wordt besteed aan de afstemming van het programma op ieders aanbod en het uitwerken van een reeks activiteiten rond een nu vooraf vastgelegd thema. De naam veranderde in 2001 in 5-art en de nieuwe aanpak kwam ook tot uiting in de realisatie van een gemeenschappelijk logo. In 2002 kreeg 5-art ook een eigen vlag. Het was de bedoeling om zich van dan af meer en beter te profileren. Het samenwerkingsverband kreeg op die manier meer en meer een eigen identiteit die de gemeentelijke eigenheden oversteeg.

Vanaf 2001 kon 5-art ook rekenen op financiële ondersteuning van de provincie West-Vlaanderen. Deze evolutie zorgde er voor dat er voortaan een nauwgezette boekhouding diende bijgehouden te worden. De gemeente De Panne nam deze taak voor haar rekening.

Het intergemeentelijke culturele samenwerkingsverband 5-art blijft verder uitgroeien tot een gecoördineerd programma en een gezamenlijke organisatie van culturele manifestaties. In 2002 resulteerde dat onder meer in een gezamenlijke tentoonstelling in het kader van de Week van de Amateurkunsten, de gezamenlijke Open Monumentendag, het 5-art slotconcert en de Week van de Bibliotheek. Vanaf 2003 werd er jaarlijks een gezamenlijke Erfgoedtentoonstelling op poten gezet.

De intergemeentelijke samenwerking bracht dus ook andere culturele instellingen op ideeën. Zo werd de samenwerking tussen de bibliotheken van De Panne, Veurne en Koksijde, vooral gericht op de gemeenschappelijke organisatie van de Week van de Bibliotheek en reeds in 1996 opgestart, in 2000 uitgebreid met Nieuwpoort en Alveringem. Ook nu nog richten zij gezamenlijk een aantal manifestaties in. Wij denken hierbij bijvoorbeeld aan de Dinsdag-Biebdagen van de Westkustbibliotheken in het najaar van 2007 en het voorjaar van 2008.

2005 was een bijzonder jaar. In dat jaar werd het informele samenwerkingsverband namelijk omgevormd tot een projectvereniging voor de periode tot 31/12/2007, tijdens dewelke geen uittreding mogelijk was. De omvorming van de feitelijke vereniging naar de projectvereniging 5-art diende vooral om de werking te institutionaliseren en garanties te bieden voor een verdere groei van de vereniging en de uitbouw van haar activiteiten. Een eerste aanzet daartoe werd reeds gegeven in de opmaak van de beleidsnota voor de periode 2005-2007. De jaarlijkse actieplannen lichtten de werking en de doelstellingen nader toe. Het jaarlijkse werkingsverslag evalueerde dan weer telkens het voorafgaande jaar.

De doelstellingen van de projectvereniging kunnen als volgt geformuleerd worden:

5-art wil door overleg en samenwerking tussen de diverse culturele actoren in de regio een culturele meerwaarde creëren en is gericht op de cultuurcommunicatie.

Concreet betekent dit:

- Het culturele aanbod binnen de drie culturele beleidsdomeinen (erfgoed, sociaal-cultureel werk, kunsten) in de regio afstemmen.
- Culturele ontwikkelingen stimuleren die de mogelijkheden van een afzonderlijke gemeente overstijgen en hiervoor culturele projecten op schaal van de regio ontwikkelen.
- Het bestaande aanbod bekend en toegankelijk maken bij een ruim publiek door een aangepaste cultuurcommunicatie.
- Een cultureel imago opbouwen gebaseerd op het profiel en de kenmerken van de regio en zo werken aan de uitstraling van de streek.

Sedert de omvorming tot projectvereniging wordt 5-art geleid door een Raad van Bestuur waarvan de leden benoemd worden door de deelnemende steden en gemeenten. De Raad van Bestuur heeft uitsluitend de bevoegdheid tot het nemen van beslissingen die kaderen binnen het doel van de vereniging en bestaat zowel uit stemgerechtigde leden als uit leden met een raadgevende stem. Door de verruiming van 5-art met leden met een raadgevende stem wordt de binding tussen de steden en gemeenten ontegensprekelijk vergroot. De adviesgroep zorgt voor de beleidsvoorbereidende taken.

De samenstelling van de Raad van Bestuur en de Adviesgroep was op 1 oktober 2007 als volgt:

Raad van Bestuur

(5 schepenen van Cultuur, 5 leden met raadgevende stem)

Jan Loones, schepen van Cultuur Koksijde
Martine Rabaey, schepen van Cultuur Alveringem
Geert Vanden Broucke, schepen van cultuur Nieuwpoort
Robert Van Praet, schepen van Cultuur Veurne
Serge Van Damme, schepen van Cultuur De Panne (voorzitter)
Philip Ameloot, oppositie gemeenteraadslid Alveringem
Frans Buyse, oppositie gemeenteraadslid De Panne
Sophie Dewulf, oppositie gemeenteraadslid Koksijde
Marianne Vandelanotte, oppositie gemeenteraadslid Veurne
Christiane Viaene, oppositie gemeenteraadslid Nieuwpoort

Adviesgroep

(5 schepenen van Cultuur, cultuurmedewerkers van de 5-art steden en gemeenten)

Jan Loones, schepen van Cultuur Koksijde
Martine Rabaey, schepen van Cultuur Alveringem
Geert Vanden Broucke, schepen van cultuur Nieuwpoort
Robert Van Praet, schepen van Cultuur Veurne
Serge Van Damme, schepen van Cultuur De Panne (voorzitter)
Karien Becuwe, cultuurbeleidscoördinator Alveringem
Ann-Sofie Beun, Afdelingshoofd Vrije Tijd, cultuurbeleidscoördinator Koksijde
Karlien Brysbaert, bibliothecaris Veurne
Christophe Coffyn, bibliothecaris De Panne
Pascale de Bruin, cultuurmedewerker Nieuwpoort
Evelyne De Pauw, bibliothecaris Nieuwpoort
Bruno Devlies, bibliothecaris Alveringem
Daniël Maekelberg, cultuurbeleidscoördinator Veurne
Viviane Rys, bibliothecaris Koksijde
Jan Van Acker, erfgoedconsulent Veurne
Patrice Van Laethem, cultuurbeleidscoördinator Nieuwpoort
Valerie Vandamme, cultuurfunctionaris Koksijde
Geert Vanthuyne, cultuurbeleidscoördinator De Panne
Karine Veranneman, cultuurmedewerker De Panne (secretaris)
Juliette Verdonck, medewerker dienst Cultuur en Erfgoed Veurne
Katrien Hindryckx, gebiedswerker cultuur Westhoek provincie West-Vlaanderen
(waarnemer)

De projectvereniging doet een beroep op het stads- en gemeentepersoneel van de deelnemers. 5-art werkt met een jaarlijks roterend secretariaat. Naargelang de activiteit en de locatie van de manifestatie kan de culturele dienst van een andere gemeente als coördinatiecentrum fungeren. De lokale diensten staan ook in voor de enkel lokaal uitgewerkte evenementen die aansluiten bij het jaarthema van 5-art.

Alhoewel 5-art ook in 2007 nog in aanmerking kwam voor steun van de provincie West-Vlaanderen, opteerde ze ervoor om een aanvraag in te dienen bij de Vlaamse Gemeenschap en op die manier subsidies te krijgen. De projectvereniging had meerdere redenen voor haar aanvraag aan de Vlaamse Gemeenschap:

- de financiële draagkracht van 5-art wordt groter door de hogere inbreng van de Vlaamse Gemeenschap
- hoe eerder de aanvraag gericht, hoe meer kans op erkenning
- een erkenning en subsidiëring op Vlaams niveau biedt een garantie om de samenwerking verder te zetten over de legislaturen heen
- intergemeentelijk instappen in het decreet opent nieuwe deuren voor andere cultuurdomeinen zoals bijvoorbeeld het aanstellen van een beheersarcheoloog, het onderhandelen van een erfgoedconvenant en/of archeologisch erfgoedbeheer

Vanaf dit jaar was er dan ook een inbreng van de stads- en gemeentebesturen van € 0,3 per inwoner.

Eind 2007 beslisten de verschillende steden en gemeenten om met de projectvereniging 5-art verder te gaan, vandaar ook deze cultuurnota 2008-2013. In bijlage van deze cultuurnota vindt u ook de vernieuwde statuten.

II. 2. Het culturele veld

Het is geenszins de bedoeling een opsomming te geven van alle bestaande culturele infrastructuur en actoren. We geven hieronder een bundeling van het culturele veld in de vijf steden en gemeenten en halen er enkele recente tendensen uit.

De kunsten

De kust is altijd al een aantrekkelijke plaats geweest voor beeldende kunstenaars. Ook in Veurne en Alveringem krijgen ze hun plaats. De verschillende steden en gemeenten hebben dan ook al een jarenlange traditie van plastische en beeldende kunsten waarop het cultuurbeleid grotendeels steunt. De pijlers van dit beleid zijn onderwijs, logistieke ondersteuning van de kunstenaars en een gericht aankoopbeleid.

Het kunstonderwijs heeft in de regio een grote uitstraling. De gemeentelijke Westhoek Academie heeft in Koksijde haar hoofdvestiging en in Alveringem, De Panne, Nieuwpoort en Veurne filialen. Ze zorgt er voor dat jonge (en ook minder jonge) plastische kunstenaars uit de regio een kans krijgen. De Academie voor Muziek en Woord van Veurne heeft eveneens afdelingen in Alveringem, De Panne, Koksijde en Nieuwpoort. Zij heeft tot doel de cultuurparticipatie van de bevolking te bevorderen. Cultuurbeleving promoten in het onderwijs stimuleert immers het lokale culturele leven. Een ruim aanbod deeltijds kunstonderwijs draagt bij tot een grotere uitstraling van de streek.

De vijf steden en gemeenten geven kunstenaars de kans tentoon te stellen in de verschillende lokalen die voor die functie aangepast zijn. Zowel lokale, regionale als nationale kunstenaars maken daar gretig gebruik van. Daarnaast hebben de meeste steden en gemeenten een gericht aankoopbeleid dat het kunstpatrimonium van hun stad of gemeente verrijkt en een duw in de rug betekent voor de lokale kunstenaars.

Infrastructuur

In de hele regio heeft zich de laatste jaren een inhaalbeweging voltrokken op het vlak van de culturele infrastructuur. Die beweging is geenszins ten einde en infrastructuurprojecten staan nog altijd op stapel. De verschillende steden en gemeenten hebben de laatste jaren geïnvesteerd in gemeenschapscentra, tentoonstellingsruimten, zalen, podia, en dergelijke meer of zullen dat in de komende jaren nog doen. Het c.c.CasinoKoksijde vervult in de regio een centrumfunctie. Het centrum heeft zeker ingespeeld op een acute nood en heeft een grote uitstraling in het arrondissement Veurne en ver daarbuiten.

Verenigingsleven

Op het 5-art grondgebied vindt er een heel bruisend en gevarieerd verenigingsleven plaats. De verenigingen worden vertegenwoordigd in de vijf gemeentelijke cultuurraden. In alle gemeenten kunnen de verenigingen rekenen op financiële en logistieke ondersteuning van het gemeentebestuur.

Bibliotheken

In elke 5-art gemeente is er een openbare gemeentelijke bibliotheek. Deze bibliotheken maakten in de laatste decennia een hele evolutie door op veelal nieuwe locaties. In Veurne wordt momenteel een nieuw bibliotheekgebouw opgetrokken. De bibliotheken van de 5-art gemeenten Alveringem, De Panne, Koksijde, Nieuwpoort en Veurne vormen sedert een aantal jaren samen de Westkustbibliotheken. Ze organiseren geregeld gezamenlijke activiteiten en voeren hiervoor gezamenlijk promotie.

Het culturele erfgoed

De ontsluiting van het cultuurhistorisch erfgoed is voor de Westhoek altijd een belangrijk gegeven geweest. De rijke en unieke geschiedenis van de streek is daar niet vreemd aan. Ook door de mogelijkheden die het kusttoerisme aanbiedt, profileert de regio zich als een paradijs voor wie houdt van cultuur en natuur. De 5-art gemeenten bezitten een rijk bouwkundig, historisch, natuurkundig en kunstpatrimonium. Het erfgoed in de steden en gemeenten Alveringem, De Panne, Koksijde, Nieuwpoort en Veurne steunt op zeven belangrijke pijlers:

1. Het belangrijk kunstpatrimonium, met enkele toppers als het Delvauxmuseum in Sint-Idesbald (Koksijde) en het Grardmuseum in Alveringem. Ook de collectie Oceanische kunst in cultuurhuis De Scharbiellie in De Panne dient vermeld.
2. Het militair erfgoed en de geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog, met onder meer het sluizencomplex de Ganzenpoot in Nieuwpoort, het monument van Karel Cogge in Veurne en de militaire begraafplaatsen in de verschillende gemeenten.
3. Het Middeleeuws erfgoed met de vele historische gebouwen in Veurne en Nieuwpoort (Stadshalle en Duvetorre; ook i.v.m. Eerste Wereldoorlog), talrijke kerken en het abdijmuseum Ten Duinen 1138 in Koksijde.
4. Het architecturaal patrimonium: de historische en pittoreske centra van Veurne (Spaanse periode met Stad- en Landhuis, kasteel van Beauvoorde) en Nieuwpoort, de Dumontwijk in De Panne, het Quartier Sénégalais in Koksijde en de historische herenhoeves in o.m. Alveringem en Veurne of de vroegere abdijhoeven, naast de historische molens.
5. De visserij in De Panne, Oostduinkerke (Koksijde) en Nieuwpoort, met het Nationaal Visserijmuseum in Oostduinkerke.
6. Diverse agrarische en kleinschalige musea, w.o. het (erkende) Bakkerijmuseum in Veurne, Heemmuseum Bachten de Kupe in Izenberge (Alveringem), Slot en Sleutel in Nieuwpoort, of het Florishof in Oostduinkerke.
7. De natuurreservaten, de duinen en de landschappen in Alveringem, De Panne, Koksijde, Nieuwpoort en Veurne.

Het roerend en onroerend erfgoed ontsluiten is één van de uitdagingen waar de regio voor staat. De aanstelling van een beheersarcheoloog en het onderhandelen van een erfgoedconvenant behoren tot de toekomstmogelijkheden die het overwegen waard zijn. Maar niet alles verloopt van een leien dakje. Vooral de kustgemeenten worden geconfronteerd met een gigantische bouwwoede.

II. 3. Doelgroep

De doelgroep is drievoudig. In de eerste plaats wil 5-art de lokale bevolking van de vijf respectieve steden en gemeenten aanspreken. In de tweede plaats de cultuurtoerist uit de hele Westhoek en de provincie. Tenslotte wil 5-art ook de toeristen in het algemeen aanspreken.

Door 5-art krijgt de lokale bevolking van de vijf gemeenten een ruimer cultureel aanbod gepresenteerd. Het aanbod van elke gemeente wordt immers aangevuld met dat van de andere vier gemeenten en met de gemeenschappelijke activiteiten. Maar er is meer. Niet gemeenschappelijke gemeentelijke activiteiten die kaderen in het gemeenschappelijk 5-art thema kunnen hierdoor rekenen op meer weerklank in de 5-art regio.

Daarnaast wil 5-art ook de mensen uit de Middenkust, de Brugse regio, de regio Kortrijk-Roeselare en in ruimere mate de hele provincie aantrekken. De bundeling van een ruim aanbod onder één noemer maakt het de cultuurminnende toerist aantrekkelijk te participeren aan het culturele leven.

Tenslotte is de 5-art regio een zeer toeristische, vooral tijdens de zomermaanden. Deze mensen een cultureel aanbod presenteren dat nauw aansluit bij hun vakantiebehoeften, is een grote uitdaging. De Westkust wil zich dan ook verder profileren als een cultuurregio.

III. Visie

Als we er de dikke van Dale op naslaan, op zoek naar het woord of het begrip "cultuur", vinden we onder meer de volgende betekenissen terug:

"- beschaving, ontwikkeling, verfijning van het geestelijk en zedelijk leven, resp. het daarin bereikte peil, beschavingstoestand

- de beschavingstoestand met betrekking tot een bepaald volk of een bepaalde tijd

- het geheel van de manifestaties van kunst, ontspanning en vermaak."

In een democratische samenleving is "cultuur" een basisrecht. In de grondwet moeten we niet ver zoeken. Artikel 23 stelt:

"Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid :

1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;

2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;

3° het recht op een behoorlijke huisvesting;

4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;

5° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing."

Cultuur is een democratisch basisrecht. Cultuur is een fundament voor een open en tolerante samenleving. Cultuur is als het ware de levensstijl van een samenleving. Werken aan cultuur is zorgen voor de geestelijke ontplooiing van de bevolking.

Lange tijd werd "cultuur" in alle betekenissen van het woord stiefmoederlijk behandeld. Terwijl in de West-Europese landen in het verleden vooral de nadruk werd gelegd op de materiële welvaart, de welstand, is er nu een kentering aan de gang. De beleidsmakers streven er meer en meer naar om ook het welzijn van de bevolking naar een hoger niveau te tillen. Ook op Vlaams niveau kon men niet achter blijven. Vandaar het decreet van 13 juli 2001 houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid.

Onder meer dankzij dit decreet is er een kentering. Meer en meer gemeenten stappen in het decreet, maken een cultuurbeleidsplan en worden op die manier gestimuleerd om over cultuur in hun gemeente na te denken en er aandacht aan te besteden. Zo ook in de 5-art regio.

In de 5-art regio is cultuur 'in'. Er gebeurt op cultureel vlak heel wat. Dat bewijzen de gemeentelijke cultuurbeleidplannen van de vijf aangesloten 5-art gemeenten. Maar niet alleen op gemeentelijk vlak is er vooruitgang. 5-art neemt al sedert 1998 een voortrekkersrol op het gebied van intergemeentelijke culturele samenwerking. Hun voorbeeld heeft trouwens navolging gekregen in de Westhoek en in Vlaanderen.

Met de omvorming in 2005 tot een culturele projectvereniging die erkend wordt door de Vlaamse Gemeenschap, wil 5-art op de ingeslagen weg doorgaan. De 5-art steden en gemeenten zijn er namelijk van overtuigd dat culturele uitwisselingen, het op elkaar afstemmen van aanbod en beleid en het gezamenlijk uitwerken van projecten en communicatiestrategieën zowel de eigen lokale culturele dynamiek als die van de gehele regio ten goede komt.

Daarbij mag er geen sprake zijn van competitie of concurrentie. Net omwille van de cultuur, moet dat te allen prijs vermeden worden. Dat zou alleen maar leiden tot een verspilling van tijd en energie. De deelnemende steden en gemeenten willen elkaar daarentegen aanvullen en hun lokaal cultuurbeleid

op elkaar afstemmen. Ze zien een samenwerking met de regio als een kans om het lokale culturele leven te inspireren, te dynamiseren, te stimuleren en aan te vullen. Het is trouwens zo dat in een goed samenwerkingsverband de verschillende deelnemers hun eigenheid niet verliezen en lokale accenten kunnen blijven leggen.

5-art bloeit. De regio is meer dan ooit toeristisch. Tijdens de zomermaanden en de vakantieperiodes spoelen tienduizenden toeristen aan op onze kusten. Veel mensen komen er ook genieten van een rustige oude dag. Anderen hebben er dan weer een woning of appartement voor hun vakanties of weekends. Dat betekent dat er aan de kust veel mensen rondlopen, wat een mengelmoe van strekkingen, nationaliteiten, achtergronden, interesses, ouderdom, enz... met zich mee brengt. 5-art wil een brug slaan tussen het handelsbelang van de regio en de leefbaarheid van de bevolking. 5-art wil niet alleen bruisend zijn in de zomer, maar het hele jaar door actief blijven. 5-art wil zich profileren als culturele regio en uitgroeien tot een vooraanstaande culturele regio in Vlaanderen.

Cultuur kent geen grenzen. De vijf steden en gemeenten willen door de bundeling van de krachten en de middelen aan schaalvergroting doen. Ze willen een ruimer en kwalitatief aanbod presenteren aan de eigen bevolking en ze willen het aanbod beter op elkaar afstemmen. 5-art wil een grotere groep mensen aanspreken en culturele uitwisseling tussen de deelnemende gemeenten stimuleren. 5-art wil zo een grotere culturele mobiliteit tussen die gemeenten.

Cultuur beweegt mensen. De schaalvergroting moet onrechtstreeks leiden tot een grotere participatie van de mensen aan het culturele gebeuren. Zowel wat het sociale aspect betreft (cultuurbeleving), als wat het artistieke (cultuurcreatie) betreft. 5-art wil het culturele bewustzijn van haar bevolking versterken.

De geschiedenis, de overlevering en de specificiteit van de regio onderscheiden haar van andere en bepalen mee de identiteit van de samenleving. Daarom draagt zorg voor de eigen cultuur bij tot de uitstraling van alle deelnemende gemeenten.

Cultuur en communicatie zijn elkaars tegengestelden niet. Communicatie en promotie zijn van onnoemelijk groot belang. 5-art wil een efficiënt communicatiebeleid voeren dat er op gericht is een zo groot mogelijk publiek aan te spreken en het naar de verschillende culturele activiteiten te brengen. De gemeenten willen hun aanbod beter bekend maken, niet alleen binnen maar ook buiten de eigen gemeentelijke grenzen.

IV. Missie

5-art wil door overleg en samenwerking tussen de diverse culturele actoren in de regio een culturele meerwaarde creëren, het eigen cultureel imago versterken en is gericht op het afstemmen van het culturele aanbod en op de cultuurcommunicatie.

V. Strategische en operationele doelstellingen en geplande acties

5-art wil door overleg en samenwerking een culturele meerwaarde creëren, het eigen cultureel imago versterken en is gericht op het afstemmen van het culturele aanbod en op de cultuurcommunicatie.

Strategische doelstelling 1

De intergemeentelijke samenwerking versterkt het gemeentelijk cultuurbeleid en stemt het op elkaar af met behoud van de lokale eigenheid.

Een stabiele samenwerking over de gemeentegrenzen heen is de ideale manier om een breder draagvlak te creëren voor beleidsopties en om krachten en middelen te bundelen. Voor de continuïteit en de duurzaamheid ervan is een sterkere greep van de gemeenteraden op de werking onontbeerlijk.

Concrete doelstelling 1: Een structurele en langdurige samenwerking uitbouwen.

Geplande acties:

- Verlenging projectvereniging 2008-2013
- Cultuurnota 2008-2013
- Opmaken van jaarlijkse actieplannen en werkingsverslagen
- Tussentijdse evaluatie werking projectvereniging

Beoogde effecten: Een stabiel en duurzaam samenwerkingsverband. Een grotere democratische controle.

Concrete doelstelling 2: Door samenwerking willen we tijd, geld en energie efficiënt besteden.

Geplande acties:

- Het beleid wordt ondersteund door de gemeentelijke diensten van cultuur van de deelnemende gemeenten
- Het secretariaat roteert jaarlijks
- De coördinatie van thema-activiteiten

Beoogde effecten: Krachtenbundeling levert energie- en tijdswinst. Efficiënte besteding van de beschikbare middelen.

Concrete doelstelling 3: De bundeling van de activiteiten creëert een ruimer en kwalitatief aanbod.

Geplande acties:

- Regelmatig overleg
- Gezamenlijk uitwerken van een jaarlijks programma
- Gezamenlijk opnemen van de activiteiten

Beoogde effecten: De cultuurliefhebber kan kiezen uit een ruim en kwalitatief aanbod dat de grenzen overstijgt.

Strategische doelstelling 2

Het cultureel erfgoed bepaalt mee de eigenheid en het karakter van de regio.

Concrete doelstelling 1: Een intergemeentelijke archeologische dienst beheert en ontsluit het archeologisch patrimonium van de 5-art regio onder voorbehoud van goedkeuring van het project van de beheersarcheoloog in de betrokken gemeenteraden en onder voorbehoud van de goedkeuring en de subsidiëring van het dossier van de beheersarcheoloog door de Vlaamse Gemeenschap.

Geplande acties:

- Voorbereiden dossier tot aanwerving van een beheersarcheoloog
- Maken afsprakennota
- In kaart brengen van de ondergrond
- Archeologisch (voor)onderzoek
- Ontsluiting en communicatie (o.m. publicaties)
- Overleg uitbouwen met stedenbouwkundige diensten

Beoogde effecten: Het publiek, de stedenbouwkundige diensten, de bouwheren kennen het archeologisch patrimonium van de regio.

Concrete doelstelling 2: 5-art stimuleert, inspireert, ondersteunt en optimaliseert het cultureel erfgoedbeleid van de deelnemende steden en gemeenten.

Geplande acties:

- Organisatie Erfgoeddag
- Organisatie Open Monumentendag
- Verder uitbouwen van regionaal erfgoednetwerk
- Zo mogelijk afsluiten van een erfgoedconvenant met de Vlaamse gemeenschap
- Communicatie (o.m. publicaties)

Beoogde effecten: Verdere maatschappelijke integratie van het cultureel erfgoed.

Strategische doelstelling 3

Door de samenwerking stemmen de deelnemende gemeenten het culturele aanbod op elkaar af.

Het culturele aanbod van de verschillende gemeenten wordt op elkaar afgestemd. Zo kunnen de data van de verscheidene activiteiten naast elkaar gelegd worden en kunnen we vermijden dat activiteiten op dezelfde dag plaatsvinden. We kunnen met die afstemming ook de diversificatie van de aard en het genre garanderen en verbreden en we kunnen tekorten opvullen.

Concrete doelstelling 1: Door het aanbod te verzamelen in een brochure wordt het beter op elkaar afgestemd.

Geplande acties:

- Uitgave van een jaarlijkse programmabrochure

Beoogde effecten: Door alle activiteiten samen te brengen in een brochure kunnen verdere overlappingsen tijdig vermeden worden.

Concrete doelstelling 2: Tekorten in het aanbod worden opgespoord en ingevuld.

Geplande acties:

- Analyse van het aanbod
- Analyse van de noden
- Leemten identificeren en opvullen

Beoogde effecten: Het aanbod beantwoordt aan de vraag.

Concrete doelstelling 3: Het aanbod behelst de drie culturele beleidsdomeinen.

Geplande acties:

- Organisatie van het jaarlijkse slotconcert
- Organisatie van een tentoonstelling en activiteiten in het kader van de Week van de Amateurkunsten, Erfgoeddag, ...
- Samenwerking van de bibliotheken
- Onderzoek van de mogelijkheid van de uitbouw van een Middeleeuws erfgoed binnen de 5-art gemeenten

Beoogde effecten: Het aanbod gaat uit van een samenhang tussen de verschillende culturele beleidsdomeinen en spitst de aandacht toe op het cultureel erfgoed, het sociaal-cultureel werk en de kunsten

Strategische doelstelling 4

De 5 gemeenten willen een gezamenlijke cultuurcommunicatie om meer mensen aan het culturele gebeuren te laten participeren.

Een van de voornaamste doelstellingen van de projectvereniging is een gezamenlijk communicatiebeleid voeren. Door de samenwerking en de schaalvergroting kunnen we meer mensen aanspreken en op de hoogte brengen van de activiteiten en evenementen die zowel in de eigen gemeente worden georganiseerd als in de naburige gemeenten. Door het culturele aanbod beter en ruimer bekend te maken, moeten we er in slagen meer mensen actief of passief aan het culturele gebeuren te laten deelnemen (cultuurparticipatie). Ook de spreiding van de gezamenlijke activiteiten in de regio past in dat communicatiebeleid en zorgt voor een uitwisseling tussen de gemeenten.

Concrete doelstelling 1: Zoveel mogelijk regio inwoners en bezoekers worden geïnformeerd over het cultuuraanbod in de 5-art gemeenten.

Geplande acties:

- Uitgave van een jaarlijkse programmabrochure
- Uitgave van een jaarlijkse flyer
- Onderhouden en verder uitbouwen van de 5-art website
- Organisatie van een jaarlijkse officiële opening van het 5-art jaar
- Contacten onderhouden met de regionale pers

Beoogde effecten: Meer mensen zijn op de hoogte van culturele activiteiten.

Concrete doelstelling 2: Door een efficiënte cultuurcommunicatie nemen mensen uit de hele regio deel aan gezamenlijke 5-art activiteiten en lokale activiteiten.

Geplande acties:

- Het gezamenlijke aanbod wordt op diverse locaties georganiseerd in de regio
- Tijdens de jaarlijkse Open Monumentendag verbindt een Open Monumentenbus de 5-art gemeenten
- Het roterende jaarlijkse slotconcert

Beoogde effecten: Door de spreiding van de gezamenlijke initiatieven in de regio moeten we meer mensen naar de lokale en interlokale culturele activiteiten kunnen brengen.

Strategische doelstelling 5

De bibliotheken van de 5-art gemeenten bestendigen hun samenwerking met een gezamenlijke promotie, het uitwerken van gemeenschappelijke initiatieven en het uitwerken van eigen lokale initiatieven binnen het gemeenschappelijk thema.

Ten einde de herkenbaarheid van de Westkustbibliotheken in de streek te verhogen, voeren de bibliotheken van de 5-art gemeenten een gemeenschappelijk communicatiebeleid (met gemeenschappelijk logo) en een gezamenlijke promotie. Zo sluiten de bibliotheken van de 5-art regio ook aan bij één van de voornaamste doelstellingen van de projectvereniging: het gemeenschappelijke, gezamenlijke communicatiebeleid. Ook op het vlak van de bibliotheken worden door de samenwerking en de schaalvergroting meer mensen aangesproken en op de hoogte gebracht van de activiteiten en evenementen die zowel in de eigen als in de andere gemeenten worden georganiseerd.

De bibliotheken werken ook gezamenlijke initiatieven uit. Zo is er bijvoorbeeld een samenwerking naar aanleiding van de Week van de Bibliotheek. Ook eigen activiteiten die aanleunen bij een gemeenschappelijk thema zorgen ervoor dat de uitwisseling in de 5-art regio gestimuleerd wordt.

De gezamenlijke promotie en de spreiding van de activiteiten in de regio zorgt er voor dat meer mensen actief of passief aan het bibliotheekgebeuren in de 5-art regio deelnemen.

Concrete doelstelling 1: Zoveel mogelijk inwoners en bezoekers worden geïnformeerd over het globale aanbod van de 5-art bibliotheken.

Geplande acties:

- Inlassing van de activiteiten in de jaarlijkse programmabrochure van 5-art
- Jaarlijkse uitgave van een flyer (Dinsdag Biebtag)
- Inlassing van de activiteiten op de 5-art website
- Contacten onderhouden met de regionale pers

Beoogde effecten: Meer mensen zijn op de hoogte van de activiteiten en evenementen die ingericht worden door de bibliotheken van de 5-art regio.

Concrete doelstelling 2: De bundeling van de activiteiten in een gezamenlijke promotie zorgt voor een ruimer en kwalitatief globaal aanbod.

Geplande acties:

- Regelmatig overleg
- Gezamenlijk uitwerken van een gemeenschappelijk programma
- Gezamenlijk promoten van het gemeenschappelijk programma
- Gezamenlijke aankoop van promotiematerialen

Beoogde effecten: De bibliotheekliefhebber kan kiezen uit een ruimer aanbod dat de gemeentelijke grenzen overstijgt.

Concrete doelstelling 3: Door samenwerking willen we tijd, geld en energie efficiënt besteden.

Geplande acties:

- Het gemeenschappelijk beleid wordt ondersteund door de openbare bibliotheken van de 5-art gemeenten
- Coördinatie van thema-activiteiten

Beoogde effecten: Door krachtenbundeling komen we tot energie- en tijds winst en een meer efficiënte besteding van de beschikbare middelen.

VI. Financiële en personele middelen

VI. 1. Begroting 2008 ³⁸

Uitgaven

Drukwerk brochures + uitnodigingen (opening, slot, WAK, Week van de Smaak) + flyer (Week van de Smaak)	€ 14.000
Officiële opening 5-art	€ 1.500
Gezamenlijke evenementen	
Week van de Amateurkunsten	€ 2.000
Open Monumentendag	€ 600
Week van de Smaak	€ 4.000
Slotconcert	€ 5.000
Website	€ 2.000
Accountant	€ 2.000
Neerleggen van de jaarrekening	€ 300
Bibliotheekwerking	€ 5.000
Onvoorziene uitgaven	€ 3.600

Totaal **€ 40.000**

Beheersarcheoloog(*):

Personeelskosten/loon beheersarcheoloog	€ 50.000
Administratieve, logistieke en archeologische kosten	€ 25.000

TOTAAL **€115.000**

Inkomsten

Inbreng volgens het decreet	
Gemeenten (0,3 euro/inwoner) (gebaseerd op inwonersaantal per 01/01/2007)	
Alveringem (4.955 inw.)	€ 1.487
De Panne (10.153 inw.)	€ 3.046
Koksijde (21.419 inw.)	€ 6.425
Nieuwpoort (10.940 inw.)	€ 3.282
Veurne (11.832 inw.)	€ 3.550

Totaal **€ 17.790**

³⁸ Begroting goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 27.09.2007.

Bijdrage van de Vlaamse gemeenschap

€ 17.790

Week van de Smaak
Slotconcert

€ 420
€ 4.000

Totaal

€ 40.000

Beheersarcheoloog (*):

Bijdrage Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed
(Personeelskosten)

€ 50.000

Bijdrage per gemeente (Adm., log. en arch. kosten)

€ 25.000

Alveringem

De Panne

Koksijde

€ 13.000

Nieuwpoort

€ 6.000

Veurne

€ 6.000

TOTAAL

€115.000

(*)(onder voorbehoud van goedkeuring van het project van de beheersarcheoloog in de betrokken gemeenteraden en onder voorbehoud van de goedkeuring en de subsidiëring van het dossier van de beheersarcheoloog door de Vlaamse Gemeenschap).

5-art wil het huidige bedrag voor de komende jaren behouden, aanvullen met een jaarlijkse indexatieverhoging van 2 %, maar daarbij ook rekening houden met een mogelijke aangroei van de bevolking. Bovendien is 5-art bereid zich te engageren om de komende jaren te blijven investeren in cultuuraanbod en cultuurcommunicatie.

VI. 2. Personeel

De projectvereniging 5-art stelt zelf geen personeel te werk. Ze doet een beroep op het stads- en gemeentepersoneel van de deelnemende gemeenten en werkt met een jaarlijks roterend secretariaat. In 2007 was De Panne aan de beurt en in 2008 wordt het secretariaat verzorgd door de gemeente Koksijde.

Indien het project van de beheersarcheoloog in de betrokken gemeenteraden en door de Vlaamse Gemeenschap wordt goedgekeurd, dan zal er een beheersarcheoloog worden tewerkgesteld.

Bijlage 2: Samenstelling planningsgroep cultureel erfgoedbeleidsplan 5-art

Cultuurambtenaren (8)	
Karien Becuwe	Cultuurbeleidscoördinator Alveringem
Geert Vanthuyne	Cultuurbeleidscoördinator De Panne
Ann-Sofie Beun	Cultuurbeleidscoördinator Koksijde
Patrice van Laethem	Cultuurbeleidscoördinator Nieuwpoort. Vanaf 1/9/2009 vervangen door mevr. Pascale de Bruin
Daniël Maekelberg	Cultuurbeleidscoördinator Veurne
Jan van Acker	Erfgoedconsulent Veurne
Dieter David	Cultuurfunctionaris cultureel erfgoedbeleidsplan 5-art
Katrien Hindryckx	gebiedswerker cultuur provincie West-Vlaanderen
Schepenen van cultuur (5)	
Martine Rabaey	Alveringem
Serge van Damme	De Panne
Jan Loones	Koksijde
Geert vanden Broucke	Nieuwpoort
Robert van Praet	Veurne
Vertegenwoordigers erfgoedsector (8)	
Frank Becuwe	Alveringem. Voorzitter Westhoek Monumenten vzw, conservator De Snoek, lid Gilde van Sint-Arnoldus, heemkundige
Guido Calcoen	De Panne. Davidsfonds, onderwijs
Luc Filliaert	Nieuwpoort. Vrienden van het Patrimonium, onderwijs, cultuurraad, Davidsfonds
Carine Houck	Veurne. Kasteel Beauvoorde
Bart Kindt	Vormingplus
Willem Lanszweert	Alveringem, Koksijde. Conservator Nationaal Visserijmuseum, gemeentelijke archiefcommissie Koksijde, lid VVV Alveringem
Joeri Stekelorum	Voorzitter VVF-afdeling Westkust, gemeentelijke archiefcommissie Koksijde, ondervoorzitter Vrienden van het Veurns Archief, adviseur Polder Noordwatering
Dirk Vanclooster	Conservator Abdijmuseum Ten Duinen, met rijke ervaring buiten de erfgoedsector. Lid gemeentelijke archiefcommissie Koksijde

**Bijlage 3: Goedkeuring raad van bestuur 5-art, adviezen cultuurraden,
gemeenteraadsbeslissingen**

Bijlage 4: Bevraging cultureel-erfgoedactoren en ruime bevolking

Projectvereniging

intergemeentelijke culturele samenwerking

Koksijde, 12 mei 2009

Geachte,

5-art, het intergemeentelijk cultureel samenwerkingsverband van de gemeenten Nieuwpoort, Koksijde, De Panne, Veurne en Alveringem, streeft ernaar om in 2011 te starten met een **erfgoedcel**.

Net als u is een erfgoedcel bekommerd om het **cultureel erfgoed**, om datgene wat we overerven van vorige generaties en we het bewaren waard vinden.

Om het beleid van de toekomstige erfgoedcel zoveel mogelijk af te stemmen op uw behoeften en verwachtingen hebben we een **vragenlijst** opgesteld, die u vindt in bijlage.

U zou ons een groot plezier doen mocht u de tijd vinden de vragenlijst in te vullen en terug te sturen (graag voor 22 juni).

Ondermeer op basis van uw mening, van uw behoeften en verwachtingen stellen we een beleidsplan op, dat we eind dit jaar voorleggen aan de Vlaamse overheid.

Meer informatie over de taken en mogelijkheden van een erfgoedcel vindt u op pagina 1 van de vragenlijst in bijlage.

U hebt deze vragenlijst ook al digitaal ontvangen. Indien u dat wenst kan u de vragenlijst ook digitaal invullen en via mail terug sturen.

Om van gedachten te wisselen over het toekomstige beleid voor de erfgoedcel bent u ook welkom op één van de vijf **praatcafés** die hierover in de verschillende gemeenten gehouden worden:

Dinsdag 9 juni, 20.00 u., Cultuurhuis Nieuwpoort, Hoogstraat 2
Woensdag 10 juni, 20.00 u., dienstencentrum Zonnebloem, Veurne, Zuidstraat 67
Donderdag 11 juni, 20.00 u., De Siska, Koksijde, Tennislaan 48
Donderdag 18 juni, 20.00 u., café Het Brouwershof, Alveringem, Fortem 40
Maandag 22 juni, 19.30 u., Hotel Europe, De Panne, Meeuwenlaan 58

Vriendelijke groeten,

Dieter David, cultuurfunctionaris erfgoed 5-art
Gemeentehuis Koksijde
Zeelaan 303
8670 Koksijde

Vragenlijst voorbereiding erfgoedconvenant organisaties - verzamelaars

Waar gaat het over?

Erfgoedcellen maken het cultureel erfgoed uit de eigen stad en regio toegankelijk voor een zo breed mogelijk publiek. Zij zorgen voor uitwisseling van kennis en expertise, voor het vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor cultureel erfgoed en voor de ondersteuning van lokale actoren (musea, verenigingen, ...). Erfgoedcellen voeren beleid rond alle aspecten van de zorg voor het cultureel erfgoed: behoud en beheer, inventarisatie, ontsluiten en sensibiliseren.

Ze sluiten daarvoor een **erfgoedconvenant** (een overeenkomst) met de Vlaamse overheid, waarin staat wat ze precies gaan doen.

Erfgoedcellen focussen op het **roerend en immaterieel cultureel erfgoed**. Kortom, daar waar het op Erfgoeddag (eind april) om draait. Dit alles in tegenstelling tot het onroerend erfgoed: gebouwen, archeologische sites en landschappen.

Roerend erfgoed is dat erfgoed dat verplaatsbaar is (archieven, museumobjecten, foto's, werktuigen, oude voertuigen ...).

Bv. het archief van een lokale persfotograaf. De vele foto's vertellen een hele geschiedenis van de gemeente, maar werpen ook veel vragen op:

- welke gebeurtenis is gefotografeerd en wie staat op de foto's? (inventariseren)
- hoe bewaren we die foto's en zorgen we er bv. voor dat ze niet vergelen? (behoud en beheer)
- hoe krijgen ook andere mensen de foto's te zien? (ontsluiten en sensibiliseren)

Immaterieel erfgoed zijn die culturele overblijfselen die niet tastbaar zijn, maar wel als erfgoed kunnen beschouwd worden. Het gaat daarbij om tradities, feesten, dansen, rituelen, verhalen, oude ambachten, geneeswijzen (bv. dialect, verhalen over vissers en smokkel, de Boetprocessie enz.).

Bv. zij die naar IJsland voeren of de Tweede Wereldoorlog meemaakten hielden er heel wat verhalen aan over. Wat als zij sterven?

- zijn er nog mensen die kunnen getuigen over de IJslandvaart of de Tweede Wereldoorlog en die een beeld kunnen geven van wat dit inhield? (inventariseren)
- hoe blijven die verhalen ook voor toekomstige generaties bewaard? En wat met de kennis die toen werd opgedaan? (behoud en beheer)
- hoe houden we bij toekomstige generaties de herinnering aan deze periode levend? (ontsluiten en sensibiliseren)

Een overzicht van al bestaande erfgoedcellen en wat ze doen vindt u op www.erfgoedcellen.be

Hoe vult u deze vragenlijst in?

Het is onze bedoeling zoveel mogelijk informatie te verzamelen. Als we vragen wat er beter kan binnen uw organisatie, dan willen wij uw organisatie niet beoordelen. Het doel is wel u met een aangepast beleid te helpen waar het kan, gebaseerd op uw noden en verwachtingen.

Goede of foute antwoorden bestaan dus niet.

Ook niet volledig ingevulde vragenlijsten zijn voor ons interessant.

Hou steeds voor ogen dat u deze vragenlijst niet als privé-persoon, maar als vertegenwoordiger van de hele organisatie beantwoordt. Probeer m.a.w. het standpunt van uw organisatie of de mening van alle betrokkenen te vertolken.

U kunt deze vragenlijst afdrukken of elektronisch invullen en terugsturen.

Wie meer plaats nodig heeft dan voorzien kan altijd een blaadje invoeren of meer plaats gebruiken.

Mocht u vragen of hulp nodig hebben, aarzel dan niet om Dieter David of uw cultuurbeleidscoördinator te contacteren.

Opgelet: we verwachten uw antwoorden **terug uiterlijk maandag 22 juni 2009.**

Terugsturen kan naar Erfgoedcel 5-art, t.a.v. Dieter David, Zeelaan 303, 8670 Koksijde (tel. 058/53.34.72 – fax (058) 53.30.94) of dieter.david@koksijde.be

Bedankt!

Ingevuld door:

Namens de organisatie:

0. Uw organisatie

0.1. Omschrijf kort de doelstellingen / missie van de organisatie / het museum:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

0.2. Welke periodieke publicaties publiceert u? (tijdschriften, nieuwsbrieven, ...)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

1. Verwachtingen

1.1. Wat verwacht u van de erfgoedcel?

[illegible]

1.2 Wat moet een erfgoedcel meer doen voor het cultureel erfgoed of zij die het bewaren, indien de middelen beschikbaar zijn, en waarom?

[illegible]

1.3 Wat moet het convenant minder doen (afbouwen) voor het cultureel erfgoed of zij die het bewaren en waarom?

[illegible]

1.4. Welke goede raad en suggesties voor de toekomst heeft u?

[illegible]

2. Sterktes en zwaktes van uw organisatie

2.1. Wat zijn de huidige sterke punten van uw organisatie? (bv. uitgebreide verzameling, sterke publiekswerking, ...)

[illegible]

2.2. Wat zou er beter kunnen in de werking van uw organisatie? (bv. registratie, communicatie, bewaaromstandigheden, ...).

[illegible]

2.3. Aansluitend bij de vorige vraag: waarmee zou u hulp of ondersteuning kunnen gebruiken? Welke ondersteuning (personeel, materieel, ...)?

[illegible]

3. Kansen en bedreigingen voor het erfgoedveld

3.1. welke kansen verwacht u in de toekomst voor uw organisatie (bv. schenkingen, vrijkomende lokalen, vergrijzing, groeiend lendenaantal, herdenkingsjaar)

[illegible]

3.2. Welke bedreigingen verwacht u in de toekomst voor uw organisatie?
(bijvoorbeeld gebrek aan leden of activiteiten, vergrijzing, bewaaromstandigheden collectie, plaatsgebrek, werkdruk...)

[illegible]

3.3. Ziet u maatschappelijke ontwikkelingen die kunnen aanzien worden als een kans of als een meevaller als het gaat over omgaan met erfgoed? **Waarom? (bv. vergrijzing, tewerkstelling, communicatiemogelijkheden, op vlak van levensstijl, ...)**

[illegible]

3.4. Ziet u maatschappelijke ontwikkelingen die kunnen aanzien worden als een bedreiging of als een tegenvaller als het gaat over omgaan met erfgoed? Waarom?

..... ■

.....

.....

.....

..... ■

.....

.....

.....

4. Regionaal erfgoed

4.1. Welk erfgoed – zowel roerend, onroerend als immaterieel- bevindt zich in uw stad of gemeente dat volgens u van regionaal belang is?

[illegible]

4.2. Welk erfgoed – zowel roerend, onroerend als immaterieel- is volgens u uniek en / of typerend voor:

a) de kust (in dit geval Nieuwpoort, Koksijde, De Panne)

[illegible]

b) de westhoek (in dit geval Veurne en Alveringem)

[illegible]

5. Erfgoedprojecten en -publicaties

5.1. Zijn er voor uw gemeente initiatieven of erfgoedprojecten die uw organisatie graag gerealiseerd zou zien, zowel door uw organisatie als door anderen (in de periode 2011-2013)? Welke?

[illegible]

5.2. Zijn er initiatieven of erfgoedprojecten die u graag gerealiseerd zou zien, door uw organisatie of anderen, op ruimer niveau dan enkel uw eigen gemeente (in de periode 2011-2013)? Welke?

[illegible]

5.3. Was u of bent u nu al betrokken bij projecten? Welke?

[illegible]

Vragenlijst voorbereiding erfgoedconvenant individueel

Waar gaat het over?

Erfgoedcellen maken het cultureel erfgoed uit de eigen stad en regio toegankelijk voor een zo breed mogelijk publiek.

Zij zorgen voor uitwisseling van kennis en expertise, voor het vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor cultureel erfgoed en voor de ondersteuning van lokale actoren (musea, verenigingen, ...).

Erfgoedcellen voeren beleid rond alle aspecten van de zorg voor het cultureel erfgoed: behoud en beheer, inventarisatie, ontsluiten en sensibiliseren.

Ze sluiten daarvoor een **erfgoedconvenant** (een overeenkomst) met de Vlaamse overheid, waarin staat wat ze precies gaan doen.

Cultureel erfgoed laat zich het best omschrijven als datgene wat we overerven van vorige generaties en we het bewaren waard vinden.

Erfgoedcellen focussen op het **roerend en immaterieel cultureel erfgoed**. Kortom, daar waar het op Erfgoeddag (eind april) om draait. Dit alles in tegenstelling tot het onroerend erfgoed: gebouwen, archeologische sites en landschappen.

Roerend erfgoed is dat erfgoed dat verplaatsbaar is (archieven, museumobjecten, foto's, werktuigen, oude voertuigen ...).

Bv. het archief van een lokale persfotograaf. De vele foto's vertellen een hele geschiedenis van de gemeente, maar werpen ook veel vragen op:

- welke gebeurtenis is gefotografeerd en wie staat op de foto's? (inventariseren)
- hoe bewaren we die foto's en zorgen we er bv. voor dat ze niet vergelen? (behoud en beheer)
- hoe krijgen ook andere mensen de foto's te zien? (ontsluiten en sensibiliseren)

Immaterieel erfgoed zijn die culturele overblijfselen die niet tastbaar zijn, maar wel als erfgoed kunnen beschouwd worden. Het gaat daarbij om tradities, feesten, dansen, rituelen, verhalen, oude ambachten, geneeswijzen (bv. dialect, verhalen over vissers en smokkel, de Boetprocessie enz.).

Bv. zij die naar IJsland voeren of de Tweede Wereldoorlog meemaakten hielden er heel wat verhalen aan over. Wat als zij sterven?

- zijn er nog mensen die kunnen getuigen over de IJslandvaart of de Tweede Wereldoorlog en die een beeld kunnen geven van wat dit inhield? (inventariseren)
- hoe blijven die verhalen ook voor toekomstige generaties bewaard? En wat met de kennis die toen werd opgedaan? (behoud en beheer)
- hoe houden we bij toekomstige generaties de herinnering aan deze periode levend? (ontsluiten en sensibiliseren)

Een overzicht van al bestaande erfgoedcellen en wat ze doen vindt u op www.erfgoedcellen.be

Hoe vult u deze vragenlijst in?

Bent u inwoner van één van de vijf gemeenten van 5-art (Nieuwpoort, Koksijde, De Panne, Veurne en Alveringem) of verblijft u er veel en wil u mee bepalen waar het naartoe gaat met de zorg voor het cultureel erfgoed in de regio?

Vul dan onderstaande vragenlijst in

Het is onze bedoeling zoveel mogelijk informatie te verzamelen. Goede of foute antwoorden bestaan dus niet. Ook niet volledig ingevulde vragenlijsten zijn voor ons interessant. En we zijn geïnteresseerd in ieders mening, niet alleen die van specialisten.

U kunt deze vragenlijst afdrukken of elektronisch invullen en terugsturen.

Wie meer plaats nodig heeft dan voorzien kan altijd een blaadje invoeren of meer plaats gebruiken.

Mocht u vragen of hulp nodig hebben, aarzel dan niet om Dieter David of uw cultuurbeleidscoördinator te contacteren.

Wie meer plaats nodig heeft dan voorzien kan altijd een blaadje invoeren of meer plaats gebruiken.

Opgelet: we verwachten uw antwoorden **terug uiterlijk maandag 22 juni 2009.**
Terugsturen kan naar Erfgoedcel 5-art, t.a.v. Dieter David, Zeelaan 303, 8670 Koksijde
(tel. 058/53.34.72 – fax (058) 53.30.94) of dieter.david@koksijde.be

Bedankt!

Wat is uw woon- of verblijfplaats?:

1. **Wat verwacht u van de erfgoedcel?**

.....

.....

.....

.....

.....

2 **Wat moet een erfgoedcel meer doen voor het cultureel erfgoed of zij die het erfgoed bewaren, indien de middelen beschikbaar zijn, en waarom?**

.....

.....

.....

.....

.....

3 **Wat moet het convenant minder doen (afbouwen) voor het cultureel erfgoed of zij die het erfgoed bewaren en waarom?**

.....

.....

.....

.....

.....

4 **Welke goede raad en suggesties voor de toekomst heeft u en waarom?**

.....

.....

.....

.....

.....

5 **Ziet u maatschappelijke ontwikkelingen die kunnen aanzien worden als een kans of als een meevaller? Waarom?** (bv. vergrijzing, tewerkstelling, op vlak van levensstijl, communicatiemogelijkheden...)

.....

.....

.....

.....

6 **Ziet u maatschappelijke ontwikkelingen die kunnen aanzien worden als een bedreiging of als een tegenvaller en waarom?**

.....

.....

.....

.....

[illegible]

a) de kust (in dit geval Nieuwpoort, Koksijde, De Panne)

[illegible][illegible]

.....

.....

.....

.....

.....

Bevraging praatcafés

Thema 0: wie bent u? voor welke vereniging / verenigingen zit u hier

Thema 1: Het erfgoed van de regio, uniek of niet?

**Stelling 1: eerlijk: behalve de bloedprocessie en de garnaalvisserij in Oostduinkerke is hier niets interessants te vinden.
het erfgoed in onze regio is lang niet zo uniek of speciaal als we denken**

Stelling 2: in onze regio is het erfgoed op één of andere manier telkens nauw verbonden met het landschap en de natuur. Je moet dan ook het onroerend erfgoed bij de visieontwikkeling en werking betrekken

Thema 2: de stand van zaken van de regionale erfgoedwerking

Stelling :

**Alles wijst erop dat het erg goed gaat met het archivalisch / museaal / immaterieel erfgoed en de bijbehorende erfgoedwerking in de regio.
de nieuwe erfgoedcel moet dat bestendigen en nog versterken.**

Toelichting: de facetten die nader moeten worden bekeken zijn:

1. het verzamelen van het erfgoed (materieel en roerend)
2. het behoud en beheer van het erfgoed (bewaren, depotwerking, restauratie, conservatie)
3. het onderzoek van het erfgoed
4. de publiekswerking
5. de maatschappelijke geïntegreerdheid: draagvlak, andere sectoren, alle bevolkingsgroepen, interculturaliteit

Welke sterktes, zwaktes, mogelijkheden en bedreigingen ziet u voor het erfgoed in de regio?

Er zijn voldoende activiteiten en initiatieven rond erfgoed in de regio, en alle belangrijke facetten worden bestreken. Het convenant moet alleen zorgen voor stroomlijning en betere bekendmaking. Er is geen nood (meer) aan nieuwe initiatieven

**Thema 3
de werking: vernieuwen of voortbouwen?**

Dilemma 1:

Het is belangrijkst om nieuwe dingen te doen, die mensen aanspreken die anders niet met erfgoed bezig zijn

Prioritair zijn frisse, vernieuwende projecten die een niet-traditioneel publiek aantrekken. Het draagvlak zal hierdoor breder worden en de beleidsmakers zullen volgen.

Prioritair is het **steunen** van de **structurele werkingen** die er momenteel zijn

Dilemma 2:

Alles komt van de erfgoedcel. Laat die maar doen. Die zal het wel het beste weten. Die zal wel zeggen wat we moeten doen en wanneer

Laat het initiatief maar aan wat er al bestaat, de verenigingen, de musea, de archieven. Het enige dat zij nodig hebben is hulp om wat ze doen nog beter te doen

De beste initiatieven komen altijd van onderuit. De erfgoedcel moet vooral investeren in het **ondersteunen van de aanwezige partners** (professionelen en vrijwilligers) en hun collecties. Zij moet hen de weg wijzen naar de beschikbare fondsen, zorgen voor logistieke ondersteuning en een goede communicatie over de initiatieven

Thema 4: investeren vrijwilligers of professionelen?

Dilemma:

Nu zijn het vnl. vrijwilligers die werken rond erfgoed. Laat dat zo; Erfgoedcel moet in de eerste plaats de vrijwilligers ondersteunen, professioneel omkaderen en uitbreiden

Een erfgoedconvenant moet in een eerste fase vooral investeren in de professionele erfgoedsector.

We hebben trekkers nodig met een grote uitstraling, de rest zal daarna wel volgen

Thema 5: Netwerken

Stelling:

Er is in de streek kennis en expertise genoeg (inhoudelijk-historisch en technisch). Het is nu kwestie die regionaal te delen en aan te wenden.

Dat is een prioriteit voor de erfgoedconvenant én het vergt een mentaliteitsverandering bij een aantal betrokkenen

Thema 6: wat moet eerst aangepakt worden?

Denk na het lezen even na over volgende dilemma's.

Wat vindt u het belangrijkste dat moet gedaan worden? In welke stelling kunt u zich het best vinden?:

Veel van het erfgoed dat ooit aanwezig was in de streek werd ooit vernield of ging verloren, bv. door de Eerste Wereldoorlog. Het erfgoed dat aanwezig is, wordt niet altijd als zodanig erkend. Om het verhaal van de streek te kunnen vertellen, moet je **actief op zoek naar het regionaal erfgoed dat buiten de streek wordt bewaard**. Het **onbeminde en onbekende erfgoed** moet **onder de aandacht** gebracht worden (inventariseren - verzamelen).

Geen erfgoedbeleid zonder erfgoed. Een erfgoedconvenant moet **in de eerste plaats investeren in een beter beheer en behoud** van het aanwezige erfgoed. (digitalisering - behoud en beheer)

Geen draagvlak voor het beleid zonder enthousiaste mensen. Het erfgoedconvenant moet **in de eerste plaats de mensen bereiken**. Als de politici zien dat dit is wat de burgers willen, zullen ze vanzelf meer middelen voor erfgoed vrijmaken (publiekswerking)

Onderzoek is het zwakke broertje in het hele erfgoedverhaal: dat wordt vaak over het hoofd gezien. Het erfgoedconvenant moet vooral **stimulansen** voor onderzoek creëren (onderzoek)

Er is in de streek **kennis en expertise genoeg** (inhoudelijk en technisch). Het is **nu** zaak die kennis en expertise regionaal te **delen** en te **gebruiken**. Dat is de prioriteit

voor de erfgoedconvenant. De dorpsreflex moet doorbroken worden en er moeten stimulansen gegeven worden om verder te kijken dan de eigen werking.
(netwerking - mentaliteitswijziging)

Er wordt door erfgoedwerkers in de streek weinig **samengewerkt met andere sectoren**: onderwijs, onroerend erfgoed, cultuur... de private sector. Daar moet de regionale erfgoedcel een prioriteit van maken. Het zal de werking dynamiseren, het draagvlak vergroten én het experiment ten goede komen (experimenteren - nieuwe paden bewandelen)

Bijlage 5: Bronnen (selectie)

- *Bouwen door de Eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Deel 8n. Provincie West-Vlaanderen. Arrondissement Veurne.* Gent, 1982, pp. 720
- Cultuurbeleidsplannen Alveringem, De Panne, Koksijde, Nieuwpoort, Veurne
- Cultuurnota 5-art 2005-2007
- Cultuurnota 5-art 2008-2013
- Toeristisch beleidsplan Koksijde
- Strategische beleidsplan voor Toerisme en Recreatie aan de kust (2002)
- Strategische beleidsplan voor Toerisme en Recreatie aan de kust (2009-2014)
- Strategische beleidsplan voor Toerisme en Recreatie in de Westhoek (2002)
- Jeugdwerkbeleidsplan gemeente Koksijde + vermeldingen over jeugd in cultuurbeleidsplannen andere gemeenten
- Iris Steen, Patrick Van den Nieuwenhof. [Naar een regionaal erfgoeddepotbeleid in de provincie West-Vlaanderen. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het provinciebestuur van West-Vlaanderen.](#) Onuitgegeven studie, juni 2008, pp. 204. (uitgebreide versie en samenvatting)
- Museale beleidsplannen Abdijmuseum Ten Duinen 1138, Museum George Grard, Bakkerijmuseum, aanvraag tot erkenning Openluchtmuseum Bachten de Kupe
- *Oorlog en vrede in de Westhoek. Beleidsnota 2008-2013.* Provincie West-Vlaanderen, pp. 112.
- Petra Vanhoutte. *Een analyse van de behoeften op het gebied van archief- en documentatiebeheer van vrijwilligersverenigingen in de sector volkscultuur.* 2006
- Gregory Vercauteren. [Lokaal erfgoed onder de loep.](#) Verslag van het veldonderzoek van het project 'Het lokale erfgoed als geheugen voor de lokale samenleving'. 2006
- Bert Woestenborghs. [Veldwerk/Denkwerk. Agrarisch erfgoed in Vlaanderen: stand van zaken en analyse.](#) 2005, pp. 145 (eindrapport gelijknamig project door CAG, centrum voor Agrarische Geschiedenis).
- VCM. [Maritiem erfgoed aan de kust.](#) Eindrapport studieopdracht provincie West-Vlaanderen, pp. 49 (zonder datum)
- Ruimtelijk structuurplan West-Vlaanderen (2002)
- [West-Vlaanderen sociaaleconomisch 2009 - feiten.](#) pp. 111.

Bijlage 6: uittreksels uit de cultuurbeleidsplannen van de vijf gemeenten met betrekking tot cultureel erfgoed

Alveringem

Uit 2. Culturele context

Erfgoed

Een erfgoedbeleid was tot nu quasi onbestaande in Alveringem. De gemeente heeft bvb ook geen actief archiefbeheer.

De gemeente beschikt over een archief, waar informatie te vinden is over alle deelgemeenten. Door het gebrek aan personeel is het archief te weinig uitgebouwd en niet vlot toegankelijk voor het publiek.

Cultuurhistorisch waardevol erfgoed is zeker en vast aanwezig, maar kreeg enkel aandacht via wandel- en fietsroutes en deelname aan initiatieven zoals Open Monumentendag en Erfgoedweekends. Een inventaris van het onroerend en roerend erfgoed is niet beschikbaar.

Alveringem kent veel geklasseerde gebouwen en kleine erfgoedelementen zoals de historische hoeves, de circulaire omwallingen, de archeologische sites, de grenspalen, het douanehuisje met de slagbomen, het funerair erfgoed, de kiosk in Leisele, de molens, de veldkapellen en de brouwerijen. Het dorpsgezicht van Leisele en het gehucht Clachoire zijn geklasseerd als monument.

Sinds kort stijgt het erfgoedbewustzijn in Alveringem. Enerzijds door impulsen van buitenaf (nieuwe decreten), anderzijds door de inzet van de projectvereniging 5-art (intergemeentelijke samenwerking tussen De Panne, Koksijde, Nieuwpoort, Veurne en Alveringem). In dit verband onderzoekt de Raad voor Bestuur van 5-art de mogelijkheden om een beheersarcheoloog in dienst te nemen.

Op ons grondgebied worden er verschillende publicaties in verband met erfgoed en heemkunde uitgegeven.

Er is een heemkundige kring en een dialectgenootschap actief in de gemeente. Deze verenigingen geven een tijdschrift uit.

De vzw Westhoekmonumenten inventariseert al de brouwerijen uit de regio. Jaarlijks verschijnt er een publicatie over een brouwerij, een stukje verdwenen industrieel erfgoed.

In de regio van Beveren en Stavele verschijnt gratis het informatieblad "De IJzerbode". De IJzerbode brengt sappige kluchten van de Westhoek en een stukje geschiedenis van de dorpjes aan de IJzer.

Sinds 1990 neemt het gemeentebestuur van Alveringem het peterschap van de tweejaarlijkse Prijs voor Heemkunde en Folklore Jack Verstappen op zich. Met deze prijs beoogt de vriendenkring Jack Verstappen met het gemeentebestuur de overleden auteur, folklorist en schrijver Jack Verstappen te herdenken en de vele heemkundige schrijvers aan te moedigen om de huidige voorbijgeen en verdwenen volkse toestanden van hun dorp, streek of gewest vast te leggen voor onze nazaten.

Uit de verschillende inspraak- en participatie - acties blijkt een grote interesse voor het thema 'cultureel erfgoed'. Verschillende mensen gaven te kennen zich hier graag op één of andere manier voor te willen inzetten.

Het gemeentebestuur is er zich van bewust dat een efficiënte bewaring en ontsluiting van het geschied- en heemkundig erfgoed zal bijdragen tot een betere cultuurverspreiding.

Conclusies:

- Er is tot op heden geen erfgoedbeleid
- De interesse voor het cultureel erfgoed is er wel bij de bevolking

- 2.2.4. Musea

Het gemeentebestuur participeert in het provinciaal platform Westhoek Streekmuseum. Op dit ogenblik bevindt Westhoek Streekmuseum zich in een overgangsfase, waarbij het netwerk evolueert naar een ruimere samenwerking van rurale, streekeigen musea in de Westhoek. Oorspronkelijk was Westhoek Streekmuseum een samenwerkingsverband van drie ambachtelijke musea in de regio Veurne - Alveringem. Drie jaar hebben het Bakkerijmuseum in Veurne, het Mout- en Brouwhuis De Snoek in Alveringem en het Openluchtmuseum Bachten de Kupe in Izenberge, in de schoot van het Westhoek Streekmuseum, de handen in elkaar geslagen met als doel iedereen op een betere manier te laten kennis maken met het ambachtelijke erfgoed van de Westhoek. Vanaf 2007 maakt voorlopig alleen nog het Mout- en Brouwhuis (voor Alveringem) deel uit van de koepel, die ondertussen verruimd werd met andere musea uit de regio.

Alveringem bezit verschillende musea: het Openluchtmuseum Bachten de Kupe in Izenberge (een Houtlandse hoeve met streekeigen huisjes, een school en typische winkeltjes), het Mout - en Brouwhuis De Snoek in Alveringem (een uniek beeld van de wijze waarop in de 19de eeuw bier gemout en gebrouwen werd), de Stichting G. Grard in Gijverinkhove (bronzen en gipsen beelden van George Grard) en het C. Verschaevemuseum in Alveringem (herinneringen aan Cyriel Verschaeve). Daarnaast bestaan er nog een 3-tal kleine particuliere initiatieven: het Volksaardewerk- en pijpenmuseum in Beveren (unieke verzameling van kleipijpen, aardewerk en archeologische vondsten), het Glasatelier Athanor in Gijverinkhove (collectie glaswerken van de glasblazer Pierre Declerck) en het Heraldisch museum A. Nollée in Izenberge (wapenschilden, houten miniaturen en curiosa).

Al deze private musea hebben gemeenschappelijke problemen: tekort aan personeel, beperkte budgetten voor conservatie en wetenschappelijk werk, evenementenbeleid, publiekswerking en promotie. De musea kampen ook met een tekort aan depotruimte. Het gemeentebestuur is zich bewust van de problemen van de kleine musea. Momenteel beantwoordt geen enkel museum, uitgezonderd de Stichting George Grard, aan het museumdecreet.

Uit de cultuurbabbels en in het kader van het proces van het Cultuurbeleidsplan blijkt dat de Alveringemse musea naar naambekendheid en inhoud toe zowel bij de inwoner als bij de toerist relatief onbekend zijn. De link tussen een Alveringems museum en de gemeente Alveringem of deelgemeente wordt door velen nog niet gelegd. De Alveringemse musea dragen ontegensprekelijk bij tot het toeristisch en cultureel imago van Alveringem. Blijvend investeren en ondersteunen in hun naambekendheid en fysieke aantrekkelijkheid is dan ook meer dan noodzakelijk.

De laatste tijd worden de Alveringemse musea geconfronteerd met hun statische karakter en de hierbij gepaard gaande geringe attractiviteit van hun aanbod op lange termijn. Dit resulteert in dalende bezoekerscijfers.

Momenteel is er weinig of geen communicatie en samenwerking tussen de diverse musea op het grondgebied van Alveringem. Het huidige gevoerde gemeentelijk promotiebeleid beperkt zich tot het uitgeven van een toeristische gids en het organiseren van groepsarrangementen.

Om het gevaar van verstarring te beperken en om bijgevolg de toegankelijkheid te verhogen, is de uitwerking van laagdrempelige initiatieven, waarbij specifieke aandacht besteed wordt aan diverse doelgroepen, ten eerste aangewezen.

Bovendien zien de musea zich genooddaakt om samenwerkingsverbanden tussen openbare en private initiatieven meer en uitdrukkelijker te gaan stimuleren en creëren.

Tenslotte is de beleidsmatig toegenomen aandacht op Provinciaal en Vlaams niveau voor de bewaring en ontsluiting van (roerend en onroerend) erfgoed een nieuwe kans voor het lokale cultuurbeleid.

Conclusies:

- De musea hebben een structureel tekort aan subsidie voor personeel
- De musea blijken onvoldoende bekend te zijn bij de eigen bevolking
- Er is behoefte aan laagdrempelige initiatieven om de musea toegankelijker te maken

Uit de doelstellingen:

Doelstelling 2: Ontsluiting van het cultureel erfgoed en meer publiekswerking

Concreet moeten daartoe een aantal stappen genomen worden:

- a) Bijzondere aandacht voor het authentieke karakter van de gemeente, de dorpskernen, de kleine erfgoedelementen. Hierbij kunnen ook vrijwilligers betrokken worden. De bibliotheek dient een ondersteunende rol te vervullen bij de ontwikkelde acties.
- b) Musea ondersteunen en gemeentelijk patrimonium toegankelijk maken. De samenwerking van de diverse musea in het Westhoekstreekmuseum is een belangrijke stap naar meer promotie en meer professionaliteit voor een aantal musea, maar daarnaast moet de gemeente meedenken en meewerken aan oplossingen voor problemen van praktische aard. De kerken en de kerkhoven met hun funerair erfgoed zijn schatten die nog kunnen ontwikkeld worden naar een publiekswerking.
- c) Projecten van de hogere overheid een specifieke lokale invulling geven. Maximaal gebruik maken van de expertise en het aanbod van de hogere overheden en instellingen om in onze relatief kleine gemeente qua middelen toch interessante projecten te kunnen realiseren. De bibliotheek kan hier een actieve rol in spelen door parallel activiteiten te ontwikkelen die passen in het thema..

De Panne

Uit 1.2. Culturele situatie

Het erfgoed

Het erfgoed wordt op een sensibiliserende wijze verder kenbaar gemaakt en ontsloten, op de eerste plaats voor de eigen inwoners, maar ook voor de als toeristische aantrekkingskracht in de regio en daarbuiten. We denken hierbij onder meer aan het verder zetten van de reeks 'Cultuurgidsen De Panne-Adinkerke' en de ontwikkeling van een beeldbank oude postkaarten en foto's. Het erfgoedbeleid wordt gedragen door een maximale samenwerking van lokale en externe actoren. Dankzij het overweldigende succes van de jaarlijkse Open Monumentendag in De Panne zijn de inwoners er zich niet alleen van bewust dat er patrimonium aanwezig is in de gemeente, maar ook dat deze nalatenschap onder druk staat en de nodige aandacht verdient. Het succes van de Open Monumentendag is bij ons niet alleen te danken aan het feit dat jaar na jaar andere private woningen (cottages) in de beschermde Dumontwijk voor het publiek worden opengesteld, maar evenzeer aan de bijzonder verzorgde brochure die telkens gratis wordt uitgedeeld.

De Dumontwijk vormt het uitgangspunt in de ontwikkeling van een geïntegreerd cultureel erfgoedbeleid. De beschermde Dumontwijk is vandaag immers de drager, schatbewaarder en architecturale getuige van een cultuur, een gemeenschapsleven en een sociaal systeem, een getuige die in alle historiciteit cultureel, maatschappijkritisch, sociaal, esthetisch, functioneel en technisch relevant is voor de huidige woon- en leefcultuur van een maatschappij die nog steeds op zoek is naar haar identiteit.

Mogelijke toekomstige acties zijn:

- De verdere restauratie en de ontsluiting van atelierwoning Le Chalutier in de Dumontwijk.
- De opmaak van een herwaarderingsplan voor de Dumontwijk.
- De herinrichting van de permanente tentoonstelling Oceanische kunst in cultuurhuis De Scharbiellie (gezien het bezoekersaantal na 4 jaar begint te tanen).
- Het opzetten van historische tentoonstellingen in eigen regie: de familie Dumont (2010) (naar aanleiding van het wereldkampioenschap zeilwagenrijden), 100 jaar De Panne (2011), het fronthospitaal L'Océan en/of het militair domein Cabour,...

Ook het onroerend en immaterieel erfgoed wordt in kaart gebracht en bijgehouden met het oog op toekomstige initiatieven en projecten. We denken hierbij onder meer aan projecten mondelinge geschiedenis, bijvoorbeeld rond de visserij van De Panne en/of de wooncultuur in de Dumontwijk. Regelmatig gaat het gemeentebestuur over tot de aankoop of verwerving van een kunstwerk om in de publieke ruimte te plaatsen. Recent nog: 'Samen op stap' van Jan Desmarets, 'Oasis' van Freddy Cappon en 'Eternamente en fuga como la ola' of 'Eeuwig op de vlucht zoals de golf' van Eddy Walrave.

Dat De Panne geen ontsloten en toegankelijk archief heeft, blijft een pijnpunt. De dienst Cultuur en de bibliotheek zullen een voorstel uitwerken om het gemeentelijk archief toch enigszins voor het publiek raadpleegbaar te maken.

Sedert 2006 neemt De Panne met succes deel aan de Week van de Smaak. In 2007 waren er de tentoonstelling 'I Fiamminghi aan de dis' (met als lokale partner, het KTA van De Panne) en de culinaire voordracht 'Als kok in Frankrijk' door auteur Bart Van Loo, gevolgd door een kaas- en wijndegustatie. Smaakcultuur maakt immers integraal deel uit van ons cultureel erfgoed.

Uit de doelstellingen:

Strategische doelstelling 4:

Het draagvlak voor het behoud en de beleving van het Pannese erfgoed vergroot, door het opzetten van projecten in interactie met deskundigen, verenigingen, inwoners en toeristen

Operationele doelstellingen:

- 4.1. Het gemeentelijke culturele erfgoed wordt geïnventariseerd, bewaard en ontsloten voor een zo gediversifieerd en geïnteresseerd mogelijk publiek
 - uitgave van publicaties (reeks 'Cultuurgidsen De Panne-Adinkerke', tentoonstellingscatalogi)
 - ontwikkeling beeldbank oude postkaarten en foto's
- 4.2. De beschermde Dumontwijk vormt het uitgangspunt in de ontwikkeling van een geïntegreerd cultureel erfgoedbeleid
 - restauratie en ontsluiting van atelierwoning Le Chalutier
 - financiering: subsidiemogelijkheid van 80 % wegens beschermd monument
 - opmaak van een herwaarderingsplan voor de Dumontwijk
 - herinrichting permanente tentoonstelling Oceanische kunst
 - mogelijke historische tentoonstellingen in eigen regie: de familie Dumont (2010) (n.a.v. het wereldkampioenschap zeilwagenrijden), 100 jaar De Panne (2011), het fronthospitaal L'Océan en/of het militair domein Cabour
 - er wordt aandacht besteed aan het natuurlijke erfgoed (acties in overleg met de dienst Milieu)
- 4.3. De roerende en immateriële getuigenissen inzake lokale geschiedenis (volkscultuur) worden geïnventariseerd en bewaard
 - projecten mondelinge geschiedenis: vissers en visserij in De Panne, wooncultuur in de Dumontwijk
 -
- 4.4. De gemeente maakt haar archief raadpleegbaar voor iedereen
 - locatie: de bibliotheek (cfr. doelstelling 7.3.)inventarisatie historische bouwplannen
- 4.5. Landelijke, Vlaamse, provinciale en regionale projecten die kaderen binnen het erfgoedbeleid krijgen een specifieke lokale invulling
 - (jaarlijkse) deelname aan de Erfgoeddag
 - jaarlijkse deelname aan de Open Monumentendag Vlaanderen
 - jaarlijkse deelname aan de Week van de Smaak

Koksijde

Uit 1.2. Situatieschets Koksijde 2007

B. De infrastructurele mogelijkheden

...

Het gemeentebestuur besteedt ruime aandacht aan het gemeentelijk erfgoed. Eén van de toppers is het Abdijmuseum Ten Duinen 1138, geopend op Pinksteren 2003. Het museum evoceert het dagelijkse leven binnen de plaatselijke cisterciënzerabdij Onze-Lieve-Vrouw-Ten Duinen en de plaats van de abdij binnen de orde van Cîteaux. Daarnaast herbergt het museum de unieke verzameling religieuze kunst van de heer Maldague de la Héry. Verder staat het museum in voor het beheer van de Zuid-abdijmolen, Ten Bogaerde, het Vanneuvillehuis en het huisje Nys-Vermoote. De voorbije jaren ontplooidde het museum zich tot een volwaardige speler binnen het Koksijdse culturele landschap. Tal van initiatieven zorgen ervoor dat Ten Duinen zich op een dynamische manier profileert. In de Abdijhoeve Ten Bogaerde, aangekocht in 2004, vinden op regelmatige tijdstippen tentoonstellingen plaats.

Het Nationaal Visserijmuseum in Oostduinkerke is een tweede belangrijke museale speler. Dit museum dateert van 1967 en wordt momenteel gerevaloriseerd onder de noemer 'Het zeil wordt in de top gezet'. Het nieuwe Visserijmuseum opent rond Pasen 2008 opnieuw haar deuren.

Omwille van onder andere lage bezoekerscijfers en onvoldoende rendabiliteit besliste het gemeentebestuur om het Taf Walletmuseum te sluiten. Een groot gedeelte van dit museum is thans expositieruimte voor de kunstacademie.

Naast de gemeentelijke musea telt Koksijde vier private musea. Het bekendste is het Paul Delvauxmuseum in St-Idesbald, dat sinds enkele jaren gemeentelijke subsidies ontvangt en zoveel mogelijk bij het cultuurbeleid wordt betrokken. Verder is er de heemkundige collectie in 't Florishof te Oostduinkerke en de ambachtelijke rariteitenverzameling in 't Krekelhof te St-Idesbald. Tenslotte is er het Sleutel- en Slotmuseum, met de unieke verzameling van Dhr Raf Declercq, op de grens tussen Oostduinkerke en Nieuwpoort.

Het cultuurbeleidsplan 2003-2007 voorzag in vier bijzondere en vernieuwende initiatieven ter bevordering van de naambekendheid van de musea en de participatie: de viertalige ploofolder '7 om te beleven', een luxefotoboek, bewegwijzering naar de musea en de museumfietsroute '7 om te beleven'.

(...)

D. Het patrimonium en de monumenten

De gemeente Koksijde heeft een uitgebreid cultureel patrimonium, waarrond een aantal erfgoedprojecten werden uitgewerkt in de vorm van brochures, nl. twee erfgoedwandelingen en een erfgoedfietsroute. Voor de inventarisatie van het patrimonium werd in 2004 een kunsthistorica aangesteld. Het resultaat hiervan werd in 2006 gepubliceerd onder de titel: "Koksijde een bewogen architectuurgeschiedenis". Het erfgoedbeleid, uitgewerkt in 2007, is op deze studie gebaseerd. Eigenaars van waardevolle panden worden door middel van een subsidiereglement gestimuleerd om hun gebouwen in de oorspronkelijke staat te behouden. Om de wandelaar attent te maken op het rijke patrimonium worden in de toekomst aan de belangrijkste panden erfgoedborden geplaatst. Het gemeentebestuur is zich er van bewust dat er nood is aan een algemene visie rond erfgoedbeleid. Hierbij wil men aandacht besteden aan zowel materieel als immaterieel erfgoed. Momenteel wordt het funerair en oorlogserfgoed geïnventariseerd. Hiertoe wierf het gemeentebestuur in 2006 een wetenschappelijke medewerker op A-niveau aan.

Uit 1.3. Analyse, belangrijke bevindingen en resultaten (en conclusies) uit de beleidsperiode 2003-2007

De afgelopen beleidsperiode lag het accent op het Koksijdsse patrimonium en erfgoed. Van de 1-euro subsidie werd gebruik gemaakt voor de realisatie van '7 om te beleven', de inventarisatie van het Koksijdsse patrimonium, het funeraire erfgoed en de erfgoedwandelingen.

Uit de doelstellingen:

Algemene doelstelling 3 :
DE KOKSIJDSE CULTURELE INSTELLINGEN ZIJN EEN PLATFORM VOOR LEVENSLANG EN LEVENSBREED LEREN EN CULTURELE COMPETENTIE

Met deze doelstelling beogen we:

- levenslang leren te stimuleren.
- de culturele competentie van de burgers te verhogen, aanvullend op het onderwijs.
- de culturele "savoir vivre" van burgers op een aangename manier (zonder prestatiedruk) te verrijken.

Concrete doelstelling :

3.1. DE CULTURELE INSTELLINGEN VERZAMELEN, BEHEREN, ONDERZOEKEN EN ONTSLUITEN HET MATERIEEL EN IMMATERIEEL ERFGOED VAN KOKSIJDE.

Met deze doelstelling willen we:

- het erfgoedbeleid bestendigen en verder uitwerken.
- een georganiseerd en gefundeerd erfgoedbeleid voeren.
- een evenwicht vinden tussen het immateriële en het materiële erfgoed.
- de volgende jaren verzamelen, beheren, onderzoeken en ontsluiten van het erfgoed verder uitwerken.

Indicator : inventariseren van de initiatieven.

Middelen : personeel, budget, infrastructuur(ten behoud van erfgoed) voorzien om initiatieven te realiseren.

Acties :

opzetten van tentoonstellingen, publicaties realiseren (folders, boeken, e.a.), erfgoedwandelingen inrichten, deelname aan grootse Vlaamse erfgoedprojecten, als OMD, Erfgoeddag, uitbouw funerair erfgoed, inventaris : Koksijde de groene gemeente (Willy Moons), oorlogserfgoed / voorbereiding, opzoeken materiaal voor 2014 : grote oorlog (WO I) – wederopbouwarchitectuur e.a.

Nieuwpoort

Uit: Situatieschets na sterktezwakteanalyse

Zorg, behoud en ontsluiting van de eigen cultuur

In een kustgemeente die gekenmerkt wordt door een spanningsveld tussen de autochtone bevolking en de 'migranten' op de Zeedijk, is de zorg voor en het behoud van de eigen cultuur een thema dat enorm aanwezig is en sterk leeft bij de autochtone bevolking. De mensen vragen aandacht voor hun geschiedenis, hun monumenten, hun eigenheid, hun cultuur. Ze zijn bezorgd dat de verdere toeristische expansie met de bijhorende bouwwoede en immigraties hun cultuur op termijn onderdrukt.

In het huidige cultuurbeleid zijn enkele accenten vooral gericht op het behoud van het bouwkundig patrimonium, de wil om het historisch karakter van het stadscentrum te behouden en de verzameling van het documentair erfgoed. Ook de bibliotheek en de stadslokalen waarin verenigingen hun cultuur kunnen beleven, spelen hun rol van (regionale) bewaarder.

Een systematische inventarisering van het aanwezige cultureel erfgoed is nooit gebeurd. De (toeristische) ontsluiting moet nog beginnen. Ook de bewaring en de zorg voor dat erfgoed krijgen niet altijd de nodige aandacht. Heel wat gebouwen en monumenten wachten op renovatie en/of consolidatie. Nieuwpoort participeert wel aan bovenlokale initiatieven, voornamelijk provinciale, om het erfgoed te inventariseren, te behouden en te ontsluiten.

Nieuwpoort heeft een rijke militaire en economische geschiedenis. Daardoor is heel wat onroerend, roerend en immaterieel erfgoed overgeleverd. De stad bezit een rijk patrimonium van archief, monumenten, gebouwen, tradities, gebruiken en overleveringen. Een sterk aanwezig verenigingsleven en een grote interesse van de bevolking voor het eigen erfgoed zorgen er voor dat momenteel heel wat wordt bewaard.

Het verleden van de stad is leesbaar in het landschap (bijvoorbeeld de havengeul), in het stadsplan en het stratenpatroon, in de aanleg van wegen en dorpen. Het maritieme- en het oorlogsverleden van Nieuwpoort lopen als een rode draad doorheen de stad en vormen de missing link tussen vandaag en naar morgen.

Zowel van het roerend als van het onroerend erfgoed is er door de vernieling tijdens de Eerste Wereldoorlog en door de toeristische expansie veel verloren gegaan. Toch bezit Nieuwpoort enkele monumenten en gebouwen die verwijzen naar een belangrijke fase in haar geschiedenis. Die rijkdom en verscheidenheid zijn een sterkte.

Architecturaal heeft Nieuwpoort heel wat te bieden. De architectuur in het stadscentrum –de heropbouwarchitectuur– is kwalitatief hoogstaand, net als de hedendaagse architectuur in de nieuwe villawijken. De Simliwijk en de Callebautsite zijn architecturale toppers. Die architecturale verscheidenheid maken van Nieuwpoort een pittoreske gemeente met een grote aantrekkingskracht.

Nieuwpoort heeft archeologisch een rijke ondergrond. De restanten die verwijzen naar de vroegere stadsversterkingen betekenen een schat aan informatie over het verleden van de vesting Nieuwpoort en de evolutie van de stadsuitbreiding de laatste honderd vijftig jaar.

Nieuwpoort heeft een belangrijk en rijk archief. Zowel het oude archief, dat bewaard wordt in het Rijksarchief van Brugge, als het lopende archief bezitten een schat aan informatie voor al wie de geschiedenis van Nieuwpoort wil bestuderen.

Immaterieel bezit Nieuwpoort ook een aantal gebruiken, folklore of huldigheden die verwijzen naar belangrijke fasen of perioden uit de geschiedenis of naar bepaalde figuren uit die geschiedenis. Het levendig houden van de herinnering aan de visserij of aan de Eerste Wereldoorlog maakt deel uit van de identiteit van inwoners.

Hoe sterk het erfgoedkader in Nieuwpoort ook is, de kennis en het imago van en de aandacht en zorg

voor dat erfgoed zijn zwak. Nieuwpoort buit haar enorme mogelijkheden veel te weinig uit. De rijke geschiedenis van de stad is te weinig gekend. Sites, monumenten, documenten of het archief zijn weinig of niet geïnventariseerd, bestudeerd of ontsloten. Wanneer ze dat dan toch zijn, wordt de manier waarop –met aftandse plakaten en informatieborden - ervaren als saai, oubollig en weinig aantrekkelijk.

Een moeilijkheid –eerder dan een zwakte– om de rijke geschiedenis van de stad te visualiseren is het feit dat er door onwetendheid, vernieling en de toeristische expansie heel wat tastbaars en zichtbaars is verdwenen. De geschiedenis en de gebrekkige kennis van het erfgoed heeft veel doen verloren gaan, maar ook het onzorgvuldig omgaan met onroerend en roerend erfgoed zijn daar niet vreemd aan.

Nieuwpoort worstelt op het vlak van cultureel erfgoed met een zwak en oubollig imago. De communicatie en de publiekswerking rond het erfgoedgebeuren is een zwak punt. Nieuwpoort bezit geen museum of bezoekerscentrum waar de toerist of de geïnteresseerde burger zich kan informeren over het verleden van de stad. Ook de zorg voor een aantal monumenten en gebouwen laat te wensen over. De site van de Duvetorre en het Bommenvrij staan er verloederd bij en wachten op consolidatie en restauratie.

Zo rijk de architectuur in Nieuwpoort is, zo arm is de kennis ervan. Een zwak punt is het gebrek aan een degelijke, wetenschappelijk benaderde inventaris van het bouwkundig erfgoed. Hetzelfde stellen we vast bij het archeologische erfgoed. Hier zijn er een aantal gemiste kansen om kennis te krijgen van de rijke ondergrond en om deze te ontsluiten. Vooral een gebrekkige kennis en de bouwwoede van de laatste decennia zijn hier de oorzaak van. Probleem is dat er weinig integratie is tussen de domeinen onroerend erfgoed, monumentenzorg en stedenbouw.

Het archiefwezen is in Nieuwpoort versplinterd. Het oud archief van Nieuwpoort bevindt zich in Brugge en is geïnventariseerd. Het lopend archief, dat in de kelders van het stadhuis ligt, is dat niet. De slechte huisvesting en de afwezigheid van personeel maken het onmogelijk het lopend archief te inventariseren en voor het publiek toegankelijk te maken. Privé-collecties zijn te weinig gekend en de verzamelingen van de heemkringen missen een inventaris en structuur. De werking van de heemkringen zijn in het algemeen vrij gesloten en enkel gericht op het verzamelen van kennis en archiefmateriaal, niet op de ontsluiting ervan. De heemkringen hebben geen publiekswerking. Ook het gebrek aan samenwerking tussen de erfgoedverenigingen onderling wordt als een zwakte ervaren. Ze hebben ook een verouderd imago, wat hun publieksvriendelijkheid niet vergemakkelijkt. De folkloristische evenementen in Nieuwpoort hebben dan weer te lijden onder een gebrek aan traditie en bovenlokale uitstraling. Zij zijn uit toeristische overwegingen in het leven geroepen en missen een draagvlak bij de bevolking.

Nieuwpoort moet als badplaats de moeilijke evenwichtsoefening maken tussen toeristische expansie en cultuurhistorische en architecturale aantrekkelijkheid. Tussen de economische belangen van de toeristische sector en bouwpromotoren en de culturele belangen van haar eigen inwoners. Voor de leefbaarheid van de lokale gemeenschap en samenleving is het behoud van de lokale cultuur een *conditio sine qua non*. De inwoners kunnen zich in hun stad herkennen en de stad blijft leefbaar. Maar tegelijkertijd kan de stad een aantrekkingspool zijn voor cultuurtoeristen. Een belangrijke troef om aan cultuurbehoud te doen is dan ook paradoxaal genoeg het toeristisch potentieel van de stad omdat je om aan publiekswerking te kunnen doen eerst ook moet kunnen behouden, verzorgen en inventariseren.

Nieuwpoort heeft heel wat troeven in handen om een aantrekkelijke cultuurhistorische stad te blijven. De stad blijft groeien en heeft een gevarieerd historisch patrimonium en een landschappelijke rijkdom te bieden. De geschiedenis is aanwezig en leesbaar. In een vernieuwde aandacht voor de zorg van het erfgoed liggen de kansen van de badplaats. De toenemende interesse voor het erfgoed, zowel bij de publieke opinie als bij de beleidsvoerders, is ontegensprekelijk de belangrijkste dynamiserende factor voor een actief erfgoedbeleid. Het toenemend besef van de waarde van het erfgoed en de daaruit voortvloeiende wil tot haar cultuurtoeristische valorisatie is een kans.

Inspanningen op provinciaal, Vlaams en Europees niveau worden lokaal vertaald. Op het gebied van erfgoed beweegt er bovengemeentelijk heel wat op het gebied van inventarisatie en behoud. Samenwerken met de andere 5-art-gemeenten en overheden is een belangrijke kans. Door te participeren aan bovenlokale initiatieven, stuurgroepen, partnergroepen, enz. schrijft Nieuwpoort haar lokaal verhaal in in een groter geheel. Ook de deelname aan een groter geheel rond het maritiem- of het oorlogserfgoed brengen mogelijkheden met zich mee. Gebruik maken van die huidige dynamiek is onontbeerlijk voor een inhaalbeweging. Als Nieuwpoort dat nu niet doet, is het misschien te laat en zal de stad op het vlak van cultuurtoerisme nooit iets betekenen. Het toeristisch potentieel van de badplaats is een sterke troef. Heel wat mensen verblijven of bezoeken de gemeente omwille van het strand, de zee en de zon. Zonder al te veel moeite, heeft Nieuwpoort al een groot publiekspotentieel.

De inzet van vele vrijwilligers is een kans. De verenigingen zorgen er momenteel voor dat heel wat wordt gered. Erfgoedverenigingen maken daarbij het draagvlak voor een erfgoedbeleid en de wil tot participatie aan dat beleid en de uitvoering ervan groot.

Er liggen kansen in een vernieuwde publiekswerking waarbij niet alleen de toerist wordt geïnformeerd, maar waarbij ook de lokale bevolking –en vooral de jeugd– wordt geïnformeerd over de waarde van het verleden van Nieuwpoort. Want het gevaar bestaat dat erfgoed enkel vanuit toeristisch perspectief wordt bekeken en een louter recreatieve functie krijgt. De informatie is inhoudelijk waardevol en gestoeld op wetenschappelijke bevindingen en conclusies en heeft ook een educatieve bekommernis. Het is hierbij de bedoeling om kwaliteit te brengen in een verstaanbare taal en op een interactieve manier.

Een toenemende professionalisering en grotere deskundigheid van de sector leiden tot kwalitatieve resultaten, op voorwaarde dat die gepaard gaan met een hernieuwd evenwicht tussen de sector en de inzet van talloze vrijwilligers. Zoniet bestaat het gevaar dat een geprofessionaliseerde sector het vrijwilligerswerk onderdrukt, te meer omdat het vrijwilligerswerk te kampen heeft met een veroudering en dalende interesse. De kennis die vrijwilligers en verenigingen verwerven en aanleveren, moet op een deskundige manier worden geïnventariseerd, bestudeerd, geïnterpreteerd en ontsloten. Vrijwilligers en professionals zijn daarbij op elkaar aangewezen. Het blijven ondersteunen van de erfgoedverenigingen is een noodzaak. Zij zorgen voor een draagvlak en een grote sensibilisering voor het patrimonium en een toenemend historisch besef.

Een geïntegreerd en integraal erfgoedbeleid zorgt voor een globale visie op de inpassing van erfgoedtoerisme in de ruimtelijke structuur. Structurele samenwerking tussen de betrokken actoren is dan ook van primordiaal belang. Anders bestaat het gevaar dat inventarisatie, behoud en ontsluiting van het erfgoed enkel beperkt blijven tot losstaande en onsamenhangende initiatieven en elke coherentie missen zodat publieksbelangstelling dreigt achterwege te blijven.

De moeilijke evenwichtsoefening noodzaakt een globale stedenbouwkundige visie, vooral in het stadscentrum. Nieuwpoort is een historisch stadje met een zekere eenheid in bebouwing en structuur. Hoe worden toekomstige projecten hier ingepast? Hoe kan de eenvormigheid en de orde in de bebouwing samengaan met hedendaagse creativiteit en ontwerpen? De zorg voor het authentieke karakter van het stadscentrum mag niet samengaan met angst voor de toekomst of een ontkenning van de huidige cultuur en tijdsgeest. Een antwoord op deze vraag is van doorslaggevend belang om de cultuurhistorische en architecturale waarde van het stadscentrum te behouden en te garanderen. Want het gevaar bestaat dat men oudere bouwstijlen en architectuur gaat kopiëren, in de drang om het karakter van de stad te bewaren. Zo dreigt men de huidige lokale cultuur te verloochenen. Indien in de binnenstad minderwaardige architectuur komt, zal Nieuwpoort zijn cultuurhistorische waarde verliezen.

De economische en toeristische realiteit is de grootste bedreiging voor het erfgoedkader en het erfgoedbeleid. De macht van het kapitaal dreigt vele waardevolle gebouwen en architectuur te doen verdwijnen. De bouwwoede die in Nieuwpoort heerst, noodzaakt een grote waakzaamheid om waardevol erfgoed niet verloren te laten gaan. Door de decennialange stilstand –o.m. op het vlak van de ontsluiting van het oorlogserfgoed– ontbreekt ook elke traditie. Het gevaar bestaat dan ook dat de interesse van het publiek voor de thematiek ontbreekt.

Uit de doelstellingen:

Strategische doelstelling 7

Bredere bevolkingsgroepen vinden hun stad, haar verleden en de dagelijkse leefomgeving aantrekkelijker en herkennen er zich in. De mensen waarderen hun omgeving en leven er in.

Het cultuurbeleid wil een leefbare en aantrekkelijke stad voor zowel de eigen lokale bevolking als voor de toeristen. De eigen identiteit van de lokale gemeenschap komt tot uitdrukking en wordt nog versterkt. De zorg voor cultuur is medebepalend voor de sfeer en de identiteit van de gemeente waardoor haar imago en uitstraling versterkt.

De bewaring en ontsluiting van het cultureel erfgoed biedt een antwoord op de moeilijke evenwichtsoefening tussen de economische realiteit van een badplaats en de leefbaarheid ervan voor de plaatselijke bevolking.

Bredere bevolkingsgroepen krijgen aandacht voor hun cultuur en geschiedenis en behouden daardoor hun plaats in de samenleving. De toerist wordt geïnformeerd over die lokale cultuur.

Operationele doelstelling 7.1.

Tegen 2013 is het maritiem erfgoed geïnventariseerd.

Projecten en acties

- opmaken van een inventaris van wat Nieuwpoort nog bezit rond het maritieme verleden (sites, gebruiken, verhalen, documenten, enz.)

Middelen

- lokale erfgoedverenigingen
- intergemeentelijke samenwerking 5-art, provincie, Westtoer, Europese subsidies

Operationele doelstelling 7.2.

Tegen 2009 is een actieplan klaar voor de herdenking Nieuwpoort 1914-2014.

Projecten en acties

- oprichting van een projectgroep tegen 2008
- inventarisering oorlogserfgoed
- bijwonen van stuurgroep "Oorlog en Vrede"
- uitwerken actieplan in de periode 2009-2013

Middelen

- diensthoofden cultuur en toerisme
- lokale verenigingen

Operationele doelstelling 7.3.

Jaarlijks organiseren of ondersteunen we minstens een informatieve activiteit (lezing, voordracht, voorstelling boek, ...) en een informatieve en educatieve tentoonstelling met als onderwerp het maritiem verleden, het oorlogsverleden, het versterkt verleden of het verleden en cultureel erfgoed van de stad.

Projecten en acties

- erfgoeddag
- open monumentendag
- publicaties
- tentoonstelling en boek over "Vissersportretten" in 2008
- educatief pakket bij de tentoonstellingen voor de schoolgaande jeugd

Middelen

- intergemeentelijke samenwerking 5-art
- landelijke organisaties (bijvoorbeeld Open Monumentendag en Erfgoeddag)

- provincie West-Vlaanderen
- één eurosubsidie

Operationele doelstelling 7.4.

We starten met de inventarisering van het bouwkundig erfgoed en informeren de mensen over de waardevolle gebouwen en architectuur.

Projecten en acties

- inventarisering van het bouwkundig erfgoed (vooral heropbouwarchitectuur)
- inventarisering van waardevolle hedendaagse architectuur
- tentoonstelling, studiedag organiseren
- bespelen van de beiaard en bezoeken aan de beiaard organiseren

(...)

Operationele doelstelling 7.6.

We starten met de inventarisering van het Nieuwpoorts lopend archief.

Projecten en acties

- aanstelling van een archivaris (halftijdse functie)
- aankoopbudget om waardevolle stukken aan te kopen

(...)

Operationele doelstelling 7.11.

We geven een plaats aan de geschiedenis in de stadsuitbreiding en in de ruimtelijke structuur.

Projecten en acties

- verankering van sites en ontsluiting van die sites in ruimtelijk structuurplan: bouw bezoekerscentrum over 'de strategische rol van het water' aan de Ganzenpoot
- visie ontwikkelen over het behoud van landschappen en boerderijen in de polderdorpen
- visie ontwikkelen over het behoud van stadsgezichten en van waardevolle gebouwen en gevels
- visie omtrent de inplanting van hedendaagse architectuur in historisch stadscentrum
- aankopen van oude vissersboot 'de Surcouf' voor het kaaiplein
- herwaardering van de resten van de oude "Vierboete"

(...)

Strategische doelstelling 8

Nieuwe inwoners, mensen die regelmatig in Nieuwpoort verblijven en toeristen vinden de stad aantrekkelijk, bezoeken ze en begrijpen de omgeving.

De ontsluiting van het cultureel erfgoed maakt de stad aantrekkelijker voor een bredere groep mensen. Het stadsbestuur wil daarmee ook de geïnteresseerde cultuurtoerist iets aanbieden en de vele duizenden bezoekers die jaarlijks de badplaats aandoen een all-weather aanbod geven.

Operationele doelstelling 8.1.

We informeren de nieuwe inwoners, de mensen die in Nieuwpoort verblijven en de toeristen over de lokale cultuur, de bezienswaardigheden, de monumenten.

Projecten en acties

- verenigingen
- wandel- en fietsroutes
- toeristische brochures
- uitnodiging tot participatie (verenigingen en centrum ysara)

- erfgoeddag en open monumentendag
- organiseren van tentoonstellingen (cfr. supra)
- beiaardconcerten en bezoeken aan de beiaard organiseren
- bezoeken aan de Vismijn, Sleutel en slotmuseum, Albert I-monument

Middelen

- samenwerking domeinen cultuur en toerisme

Operationele doelstelling 8.2.

Tegen 2013 zijn we gestart met de toeristische ontsluiting van de erfgoedroute "Nieuwpoort, stad aan het water".

Projecten en acties

- bezoekerscentrum over 'de strategische rol van het water' - oprichting projectgroep
- het voorbereidend dossier rond het bezoekerscentrum aan de Ganzenpoot is klaar
- visie ontwikkelen rond de Vismijn, de oude Vierboete en de vuurtoren
- start ontsluiting resten Vierboete (infopunt)
- project "Nieuwpoort gezien doorheen oude foto's en prentkaarten"
- ontsluiting van de vissersboot de 'Surcouf'
- herbestemming van de pastorie

Middelen

- samenwerking met Westtoer; Oorlog en Vrede; Kustnetwerk Maritiem Erfgoed
- samenwerking domeinen cultuur en toerisme

Operationele doelstelling 8.3.

We organiseren minstens een keer per jaar een folkloristische activiteit in de straten van Nieuwpoortstad.

Projecten en acties

- organisatie van heksenfestival
- organisatie van reuzenstoet

Strategische doelstelling 9

Bredere bevolkingsgroepen krijgen en behouden hun plaats in de lokale samenleving

Door de bevolkingsevolutie wordt Nieuwpoort, vooral in het toeristisch seizoen, meer en meer een lappendeken van mensen met een verschillende socioculturele en economische achtergrond, met een andere taal, enz. De lokale samenleving diversifieert.

Het beleid wil dan ook sommige (nieuwe) doelgroepen aanspreken en hen laten participeren aan het maatschappelijk leven. Door aandacht te hebben voor hun specifieke cultuur, krijgen ze een plaats in de samenleving: de visser, de toerist, de 'aangespoelde', de senioren, de lokale bevolking, de lokale jeugd, mensen uit bepaalde wijken, enz.

Door er aandacht aan te geven, benoem je ze en door ze te benoemen, maak je ze bekend en bemind.

Operationele doelstelling 9.1.

We organiseren jaarlijks een erfgoedbewarende activiteit (lezing, publicatie, tentoonstelling, enz.) die aandacht vraagt voor enkele voor de gemeente specifieke bevolkingsgroepen.

Projecten en acties

- verhalen van vissers optekenen
- tentoonstelling "Vissersportretten" in 2008
- aanbod in gemeenschapscentrum

Middelen

- 1 eurosubsidie

Strategische doelstelling 18

Samenwerken met andere gemeenten, hogere overheden en derden inspireert, stimuleert, ondersteunt en dynamiseert het lokale culturele leven.

Nieuwpoort maakt deel uit van de ruimere regio. Het stadsbestuur wil dan ook samenwerken met de omliggende gemeenten en met de hogere overheden.

Het stadsbestuur wil deskundigheid van buiten de gemeente aantrekken.

Nieuwpoort wil ook de gemeente aantrekkelijk maken voor externe kunst- en cultuurinitiatieven en –organisaties.

(...)

Operationele doelstelling 18.2

Nieuwpoort werkt rond een aantal concrete erfgoedprojecten samen met andere gemeenten in de regio.

Projecten en acties

- hernieuwen en actualiseren van de contacten met de frontsteden i.f.v. 2014

Operationele doelstelling 18.3

Nieuwpoort werkt met de provincie, met Vlaanderen en met Europa samen rond de ontsluiting van het oorlogserfgoed en maritiem erfgoed.

Projecten en acties

- deelname aan het Netwerk maritiem erfgoed
- deelname aan de stuurgroep Oorlog en vrede
- Westtoer begeleidt bezoekerscentrum Ganzenpoot

Veurne

Uit: Situatieschets

D. Erfgoed en musea

Veurne heeft één erkend museum, op regionaal niveau: het Bakkerijmuseum "Walter Plaetinck" Zuidgasthuishoeve v.z.w. Dit is thans bezig een eigen beleidsplan op te stellen, teneinde zijn voortbestaan en erkenning op regionaal niveau veilig te stellen. Daarnaast heeft het Bakkerijmuseum ook een aantal ambities om het aanbod uit te breiden: bouw van nieuwe expositieruimte voor o.m. stukken inzake de distributie, om zo het publieksbereik te verhogen (educatieve projecten) en om de wetenschappelijke en dienstverlenende taken beter op zich te nemen (inventarisering van documentatie, bibliotheek e.d.).

Het Kasteel Beauvoorde, beheerd door Erfgoed Vlaanderen, blijft een tweede pijler inzake erfgoed. De laatste jaren werden succesvol openingen gecreëerd naar moderne kunsttentoonstellingen, die het enge erfgoeddraagvlak verbreden. Dit zal de komende jaren verder gezet worden. Voor 2008 wordt (in samenwerking met het stadsbestuur van Veurne, het stadsbestuur van Ieper en zijn stedelijke musea, Erfgoed Vlaanderen, de Koninklijke bibliotheek Brussel, het Regionaal Landschap IJzer en Polder, en dank zij de ondersteuning van de Vlaamse Gemeenschap, de provincie West-Vlaanderen en de medewerking van diverse lokale culturele verenigingen) een uitgebreide herdenking van de vroegere kasteelheer en verzamelaar A. Merghelynck voorbereid, die bestaat uit activiteiten zoals publicaties, toeristische luiken, theaterwandelingen, muzikale optredens...

De beide museale instellingen zijn betrokken in wat thans "Westhoek Streekmuseum" heet. Dit platform werd opgericht met provinciale ondersteuning voor het Bakkerijmuseum en twee musea uit Alveringem. Het kreeg een financiële ondersteuning vanwege de stad, en is in 2007 aan zijn laatste jaar als vzw toe. Weer onder impuls van de provincie wordt thans nagegaan hoe dit samenwerkingsverband, dat vooral promotioneel werkt (met organisatie van tentoonstellingen, publiciteit enz.) voortaan een 8-tal musea uit heel de Westhoek kan bundelen: voor Veurne het Bakkerijmuseum en het Kasteel Beauvoorde. De klijtlijnen van deze uitgebreide werking worden nog verder getekend, maar van stadswege wordt alvast een duidelijke ondersteuning voorzien.

Het Landshuis, dat door de verhuis van de stadsdiensten in 2008 gedeeltelijk vrij komt, krijgt een museaal-toeristische herbestemming. De eerste stappen hiertoe zijn gezet in 2007 en moeten de komende jaren resulteren in een culturele herbestemming als museum. Daarnaast worden de inkomstruimten van het Landshuis tot een volwaardig toeristisch bezoekerscentrum omgebouwd.

Bij de meeste van deze projecten is de dienst cultuur en erfgoed betrokken, zo ook bij het project inzake de toren van de Sint-Niklaaskerk, die toegankelijk gemaakt wordt en tot een bescheiden expositieruimte inzake religieus patrimonium uitgewerkt wordt. Daarnaast staat de dienst in voor het erfgoed van de stad zelf - op de restauraties van monumenten na. Achterstallige taken inzake inventarisering van archief, beschrijving van kunstvoorwerpen e.d.m., zullen nog meerdere jaren inzet vergen, maar dienen te leiden tot een betere valorisatie. Aan de aanwinsten van de voorbije decennia wordt door middel van een tentoonstelling in 2008 ruchtbaarheid gegeven. Ook inzake cultuur in strikte zin neemt de dienst regelmatig initiatieven waardoor o.m. tentoonstellingen aangeboden worden, die een vaste en prominente plaats op de culturele kalender verworven hebben.

Uit de doelstellingen:

RUBRIEK ERFGOED

SD5: Inventarisatie, bewaring en ontsluiting van het erfgoed en archief

Uit de conclusies:

*De grootste sterkten van de stad Veurne zijn zonder twijfel het historische patrimonium (diverse soorten erfgoed), het groene rustige achterland en het uitgebreide verenigingsleven. We beschikken over een groot potentieel aan waardevolle architectuur en monumenten (al

dan niet beschermd), lokale volkscultuur en het voor de streek unieke "historische kader" rond de Grote Markt en het aangrenzende stadspark.

*Het rijke cultuurhistorisch onroerend patrimonium is een troef, maar vergt veel energie en financiële middelen van de stad. Daarnaast is een deel van de kunstcollectie van de stad in minder goede staat, en is het roerend en immaterieel (volksverhalen, mondelinge overlevering, ...) erfgoed als geheel nog grotendeels onbekend.

*Verder zijn er aan onze sterkste troef, namelijk ons rijk cultuurhistorisch erfgoed, ook bedreigingen verbonden: enerzijds moet de stad grote financiële inspanningen blijven leveren voor het onderhoud en de restauratie van het erfgoed (waardoor minder middelen beschikbaar zijn voor andere cultuurvormen), anderzijds moeten er nog definitieve beslissingen genomen worden over de concrete invulling van enkele historische gebouwen of de oprichting van nieuwe culturele infrastructuur

OD1: Het erfgoed en archief wordt in kaart gebracht, voor het publiek ontsloten en in publieksgerichte projecten gevaloriseerd.

Concreet:

* Tijdelijke projecten voor de inventarisatie en het toegankelijk maken van specifieke collecties (voormalige gemeentearchieven tot de gemeentefusies, antiquarische bibliotheek...)

* Permanente zorg voor erfgoed, zowel van de stad (aanwinsten) als van derden (verspreid erfgoed = "zwerfgoed", samenwerking met erfgoedverenigingen als Kasteel Beauvoorde en Bakkerijmuseum), inclusief het roerende en het immateriële erfgoed

* Digitale ter beschikking stelling van (een selectie van) archief en erfgoed

* Participatie aan een beeldbankproject bij bestaande aanbieders met o.m. inzet van Vrijwilligers

* De uitbouw van een vrijwilligerswerking voor de inhoudelijke ontsluiting van het archief.

OD2: Het erfgoed en archief wordt in stand gehouden; waar nodig dient conserverend en restauratief ingegrepen te worden.

Concreet:

*d.m.v. het creëren van de beste bewaringscondities zoals klimatisatie en zuurvrije verpakkingen, of het ter beschikking stellen van vervangkopieën

*Er is een jaarlijks budget voor restauratie van archivalisch en ander erfgoed

OD3: Door een weloverwogen aankoopbeleid kunnen aanvullingen in de stedelijke collectie gerealiseerd worden, o.m. in functie van de herbestemming van de stedelijke historische gebouwen.

Concreet:

* Aankoop van stukken voor een museale invulling van het Stad- en Landshuis

* Het ingaan op opportuniteiten om de bestaande collecties (bijv. de burgemeesterportretten) aan te vullen

OD4: Regionale en landelijke projecten krijgen een invulling op lokaal niveau; daarnaast worden eigen projecten ontwikkeld, in samenwerking met lokale en regionale partners.

Concreet:

* Initiatieven zoals o.a. Open monumentendag en Erfgoeddag worden aangegrepen om het lokale erfgoed aan een zo breed mogelijk publiek voor te stellen, in nauwe samenwerking met de 5-art gemeenten

* Twee- of driejaarlijks wordt een toeristisch-cultureel project met lokale en regionale partners georganiseerd (voor 2008 is er het "Merghelynck-project")

* Binnen het kader van 5-art wordt er nagegaan naar de mogelijkheden tot de aanstelling van een beheersarcheoloog

* De mogelijkheden tot het instappen in een regionaal erfgoedconvenant worden onderzocht in het kader van de 5-art intergemeentelijke samenwerking

OD5: Initiatieven met betrekking tot immaterieel erfgoed zorgen voor een lokaal draagvlak met betrekking tot de geschiedenis en het erfgoed van de stad.

Concreet:

* Oral history projecten, rond bedreigde sectoren (zoals o.m. de gesloten suikerfabriek of de

nog actieve scheepswerf), worden in samenwerking met diverse lokale partners geïnitieerd.

OD6: Het Bakkerijmuseum wordt, als erkend museum, verder in zijn werking financieel en promotioneel ondersteund. Op middellange termijn wordt er een fysieke uitbreiding van het museum voorzien waarbij de stad Veurne één van de deelnemende partners wil zijn.

Concreet:

- * De stad blijft de werking van het Bakkerijmuseum promotioneel en financieel ondersteunen op minstens het huidige niveau
- * Veurne participeert in de samenwerking tussen de Westhoekmusea (die onder de impuls van de provincie uitgewerkt wordt ten bate van de Veurnse museale instellingen)
- * Op middellange termijn worden de uitbreidingsmogelijkheden (nieuw inkomgebouw en een tweede verzonken gebouw met ruimtes voor vaste en tijdelijke tentoonstellingen, workshops, ...) van het museum onderzocht en ondersteund

22

OD7: Het Kasteel Beauvoorde wordt verder promotioneel ondersteund en jaarlijks worden toeristisch-culturele projecten ondersteund

Concreet:

- * De stad blijft de werking promotioneel ondersteunen
- * Veurne participeert in de samenwerking tussen de Westhoekmusea
- * Een jaarlijks budget wordt voorzien voor toeristisch-culturele projecten die door het Kasteel Beauvoorde worden uitgewerkt

Bijlage 7: Statuten cultureel samenwerkingsverband 5-art

Statuten projectvereniging 5-art

I NAAM, ZETEL, DOELSTELLING, DUUR

Artikel 1 Naam van de projectvereniging

De projectvereniging draagt de naam "5-art".

Artikel 2 Zetel van de projectvereniging

De zetel van de vereniging is gevestigd in het gemeentehuis van De Panne, dienst Cultuur, Zeelaan 21, 8660 De Panne.

Artikel 3 Doel van de vereniging

5-art wil door overleg en samenwerking tussen de diverse culturele actoren in de regio een culturele meerwaarde creëren en is gericht op het afstemmen van het culturele aanbod en op de cultuurcommunicatie.

Concreet betekent dit:

- Het culturele aanbod binnen de 3 culturele beleidsdomeinen (erfgoed, sociaal-cultureel werk, kunsten) in de regio afstemmen.
- Culturele ontwikkelingen stimuleren die de mogelijkheden van een afzonderlijke gemeente overstijgen en hiervoor culturele projecten op schaal van de regio ontwikkelen.
- Het bestaande aanbod bekend en toegankelijk maken bij een ruim publiek door een aangepaste cultuurcommunicatie.
- Een cultureel imago opbouwen gebaseerd op het profiel en de kenmerken van de regio en zo werken aan de uitstraling van de streek.

Artikel 4 Duur van de projectvereniging

De projectvereniging wordt opgericht voor de periode 01.01.2008 tot 31.12.2013. Tijdens deze periode is geen uittreding mogelijk.

II BESTUUR VAN DE PROJECTVERENIGING

Artikel 5 Bestuur van de vereniging

§1 De projectvereniging wordt geleid door een Raad van Bestuur waarvan de leden benoemd worden door de deelnemende gemeenten.

§2 De Raad van Bestuur heeft uitsluitend de bevoegdheid tot het nemen van beslissingen die kaderen binnen het doel van de vereniging.

Artikel 6 Samenstelling van de Raad van Bestuur

§1 De Raad van Bestuur bestaat uit stemgerechtigde leden en uit leden met raadgevende stem

§2 De stemgerechtigde leden zijn de schepenen van cultuur van de deelnemende gemeenten.

§3 Daarnaast duidt elke deelnemende gemeente één afgevaardigde aan als lid met een raadgevende stem. Deze afgevaardigden zijn steeds raadsleden in de deelnemende gemeenten, verkozen op een lijst waarvan geen enkele verkozene deel uitmaakt van het College van Burgemeester en Schepenen of aangesteld is als voorzitter van het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn.

§4 Leden van de Raad van Bestuur kunnen zich niet laten vervangen op de vergaderingen. Stemgerechtigde leden kunnen wel een volmacht geven aan een ander stemgerechtigd lid. Elk lid kan maar over één volmacht beschikken.

§5 De bestuurders worden benoemd voor de duur van de projectvereniging, maar zijn van rechtswege ontslagen bij verlies van hun openbaar mandaat.

Artikel 7 Werkingsmodaliteiten

De werkingsmodaliteiten worden vastgelegd in een huishoudelijk reglement dat gewijzigd kan worden bij eenvoudige beslissing van stemgerechtigde leden van de Raad van Bestuur.

Artikel 8 Vergaderingen van de Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur vergadert ten minste twee keer per jaar. De uitnodigingen worden minstens twee weken vooraf verstuurd, vergezeld van een agenda.

Artikel 9 Presentiegeld

De leden van de Raad van Bestuur zullen geen presentiegeld ontvangen.

Artikel 10 Ondersteuning Raad van Bestuur

§1 De Raad van Bestuur installeert een adviesgroep om zijn vergaderingen voor te bereiden, waarin naast de schepenen van cultuur minstens een cultuurambtenaar per deelnemende gemeente zetelt.

§ 2 De Raad van Bestuur kan werkgroepen oprichten en afschaffen en kan specifieke opdrachten uitbesteden aan derden.

Artikel 11 Verslaggeving aan de gemeenteraden

§1 De vergaderingen van de Raad van Bestuur zijn niet openbaar. De notulen van de vergaderingen en bijhorende documenten worden, maximaal één maand na de vergadering, ter inzage gelegd van de gemeenteraadsleden op het secretariaat van alle aangesloten gemeenten.

§2 De Raad van Bestuur legt de jaarrekeningen, samen met het activiteitenverslag en het verslag van de accountant jaarlijks, voor eind mei, voor aan de gemeenteraad.

III FINANCIËEL BEHEER

Artikel 12 Begroting en rekeningen

§1 De boekhouding wordt gevoerd overeenkomstig de wetgeving op de boekhouding van de ondernemingen en met naleving van de richtlijnen die de overheid uitvaardigt m.b.t. de boekhoudkundige verrichtingen.

§2 De Raad van Bestuur stelt de begroting van het komende jaar samen en keurt die goed uiterlijk tegen 1 oktober van het voorafgaande jaar.

§3 De Raad van Bestuur stelt de rekening van het afgelopen jaar vast en keurt die goed uiterlijk tegen 31 maart. De jaarrekeningen worden na hun goedkeuring door toedoen van de Raad van Bestuur neergelegd bij de Nationale Bank van België.

Artikel 13 Financiering

De gemeentebesturen financieren de projectvereniging jaarlijks met minimaal 0,3 euro per inwoner.

Artikel 14 Financiële controle

De Raad van Bestuur benoemt een accountant die de controle op de financiële toestand uitvoert en hierover jaarlijks rapporteert.

IV WIJZIGING STATUTEN, TOETREDING, ONTBINDING

Artikel 15 Wijziging van statuten, toetreding

De wijziging van statuten, de aanvaarding van de toetreding van nieuwe leden en de wijziging van de financiële bijdrage behoeven de instemming van alle deelnemende gemeenten, op basis van een gemeenteraadsbeslissing.

Artikel 16 Ontbinding van de vereniging

De projectvereniging kan voortijdig ontbonden worden mits een akkoord van alle deelnemende gemeenten. De vereniging stelt hiertoe een vereffenaar aan.

Artikel 17 Bestemming van de activa

In geval van ontbinding van de projectvereniging worden de activa, na aanzuivering van de eventuele passiva, procentueel volgens het aantal inwoners overgedragen aan de deelnemende gemeenten.

Voor alles wat niet in de statuten is voorzien, gelden de bepalingen van het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking, en zijn latere wijzigingen en aanvullingen.

Huishoudelijk reglement 5-art

Dit huishoudelijk reglement legt de werkingsmodaliteiten vast van de projectvereniging 5-art zoals voorzien in artikel 7 van de statuten.

Artikel 1 Secretariaat

Het secretariaat van de projectvereniging wordt elk jaar verzorgd door een andere gemeente. Van 2008 tot 2013 zijn dat achtereenvolgens Koksijde, Veurne, Nieuwpoort, Alveringem, De Panne en opnieuw Koksijde.

Artikel 2 Voorzitter en secretaris

§1 De Raad van Bestuur wordt samengesteld zoals bepaald in artikel 6 van de statuten.

§2 De schepen van cultuur van de gemeente waar volgens de beurtrol, zoals bepaald in artikel 1 van het huishoudelijk reglement, het secretariaat gevestigd is, treedt op als voorzitter. Bij afwezigheid van de voorzitter op de vergaderingen, neemt de oudste aanwezige schepen de functie waar.

§3 De Raad van Bestuur stelt ook een secretaris aan van buiten de Raad van Bestuur. De secretaris heeft geen stemrecht. De gemeente waar volgens de beurtrol, zoals bepaald in artikel 1 van het huishoudelijk reglement, het secretariaat gevestigd is, wijst een cultuurambtenaar aan als secretaris.

Artikel 3 Beslissingen

De beslissingen van de Raad van Bestuur worden genomen bij gewone meerderheid.

Artikel 4 Inhoudelijke ondersteuning

§1 De Raad van Bestuur laat zich bijstaan door een adviesgroep. De adviesgroep legt de band tussen het beleid en de werking in het veld.

§2 De adviesgroep bestaat uit de schepenen van cultuur en uit minstens één cultuurambtenaar van de deelnemende gemeenten.

§3 De Raad van Bestuur kan op zijn vergaderingen de overige leden van de adviesgroep zonder stemrecht uitnodigen.

Artikel 5 Organisatorische ondersteuning

De Raad van Bestuur doet voor organisatorische ondersteuning een beroep op het personeel van de deelnemende gemeenten.

Artikel 6 Wijzigingen

Wijzigingen aan het huishoudelijk reglement dienen door de Raad van Bestuur ter akteneming voorgelegd te worden aan de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten.

Bijlage 8: Overzicht van het roerend, immaterieel en onroerend erfgoed

immaterieel erfgoed

Orale tradities en uitdrukkingen (o.a. verhalen)

Voor overzicht lokale sagen zie volksverhalendatabank KULeuven. Bekend zijn onder meer de Moerduivel, het verhaal van de Duivelsput (en varianten), de Eeuwige Kruier, de twaalf apostelen verborgen aan de abdij ten Duinen, Jeanne Panne, Jean Le Roux (Stavele)...

Dialect

Verhalen: visserij, oorlogen, smokkel...

Liederen: visserij, oorlogen (frontliederen), geuzenliederen, het Duinelied (officieel volkslied De Panne, maar langsheen de hele kust overgenomen), ...

Marktliederen

Smokkel

lokale dorpsfiguren als Mong Durang, ...

collectie William Slosse, Koksijde

Sociale gewoontes, rituelen en feestelijke gebeurtenissen

Processies / stoeten

Boetprocessie Veurne (opgenomen op Inventaris Immaterieel erfgoed Vlaanderen)

Vastenkruisweg Veurne

Garnaalstoet Oostduinkerke

Lichtprocessie De Panne

Bedevaart naar Baldjes kruis

Bloemenstoet Koksijde

Veurne anno 1900

Reuzenstoet en -feesten Nieuwpoort

Heksenstoet en -feesten Nieuwpoort

Sint-Maartenviering Koksijde + Adinkerke

Sterrenstoet Koksijde

Sint-Hubertusviering De Panne

Sint-Hubertusfeesten Beauvoorde (Veurne)

+ het Hubertusbrood / -koekjes

Toeristen- en gastronomenfoor Beauvoorde

Traditie van Sinksenbruid (traditionele rondgang op de zaterdag voor Sinksen (Pinksteren)) (Veurne)

zeewijdingen

Dorpskermissen / feesten

Dorpskermissen

Landelijk feest Koksijde-Wulpen

Volksdevotie / geloof

St. Idesbaldus, -kapel ('Baldjes Kruis') en bedevaart (Koksijde)

St. Willibrordus, Willibrordusputje en -bedevaart (Pinkstermaandag, Wulpen (Koksijde))

Zeewijdingen (De Panne, Koksijde, Nieuwpoort)

Bedevaartvaantjes

Wegkapellen en hun immateriële aspecten (naamgeving, legende bv. Kattenkapel)

Geloof in heksen

begrafenis van hespenbeen (vroeger in Alveringem)

'dienen' bij kapellen (Kattenkapel Alveringem voor zieke huisdieren)

Bedevaartsoord Izenberghe (Alveringem)

bijgeloof

...

Reuzen

Jan Turpijn (I en II) (grootste van Europa), Goliath I (eerste vermelding: 1653) en II, Griete, Rosalinde, Puuptje, Jacqueline en Crabbe, de houten Reus, Ciesen de Visser, Bevrijdingsreus, De Walvis, Mietje Katoen en Ko Bolle, De Reuzin van "Stella Maris", Reuzenheksen (Nieuwpoort, de reuzenstad)

Jan Van Wulpen en Marieke Van Kerkwijk en hun dochter Lotte (Wulpen, Koksijde)

Ko, Wannes en Rochus, Babbe Roere, de Eeuwige Kruier, Baldje (Koksijde)
 IJslandvaarder Ko en zijn vrouw Liza, Kos de Paardenvissers en Stiene de
 Garnaalskruister met dochter Amadientje (Oostduinkerke, Koksijde)
 De Snoek (Fortem / Alveringem)
 Jan de Moerduivel en zijn vrouw Melanie, Aloïs en Zenboie en dochter Gusta (De
 Panne)
 Sporkin (1901) (Veurne)
 Marktdag Veurne (teruggaand tot 15de eeuw)
 Traditionele ambachtelijke vaardigheden
 Cf. polder – kust:
 Watergebonden ambachten:
 Visserij: netten breien, roken, strandvisserij, kruien, hoekjes zetten, IJslandvaart,
 paardenvisserij (opgenomen in Inventaris immaterieel erfgoed Vaanderen), ...
 scheepsherstellingen (scheepswerf Veurne)
 binnenscheepvaart
 Landbouw / nijverheid, en meer speciaal de suikerfabriek van Veurne / suikerbietenteelt
 smokkel
 Volkssporten
 Schuiftafelen
 Volksspelen in cafés: gaaibollen etc.
 Kinderspelen: knikkeren, bikkelen,...
 Vinken- en duivensport
 Gastronomisch / streekgerechten
 Veurkse babbelaars / babeluten / botersnoepjes, ...
 Garnalen
 De Veurkse Renet (appelsoort)
 Kennis en praktijken betreffende de natuur en het universum
 Weerspreuken
 Volksgeneeskunde (zie 'guérir en Flandre – genezen en aflezen. 2005, derde druk)

Roerend erfgoed

Affiches rond toerisme / toeristische activiteiten; aanplakbrieven ...

Archieven

Archieven gemeenten
 Archieven OCMW's
 Archieven Polderbesturen (Polder Noordwatering, polder de Moeren, Zuidijzerpolder)
 Archief Ten Duinen
 Bedrijfsarchieven: bv. van glasraamkunstenaar Wybo (Veurne), steenbakkerij Florizoone,
 Feys-Vanhee (kleine landbouwmachines), sprot- en haringrokerijen, schrijnwerker
 gespecialiseerd in bierbakken (Alveringem), ...
 Familiearchieven
 Fondsen van de streek bewaard in het rijksarchief Verenigingsarchieven: oa. Sodaliteit van de
 gekruiste zaligmaker, schuttersgilden, toneelverenigingen, ...
 Kerkfabrieken (27)
 Particulier archief met volksliederen

Bidprentjes / rouwbrieven: archief VVF, stadsarchief Veurne

Foto- en filmmateriaal

Collecties foto- en filmclubs (Videoclub Westkust Koksijde, Fotoclub Westhoek (V),
 Jeugdfilmclub (V))
 Archieven van regionale journalisten / fotografen:

- Fernand Schreel (Veurne) persfotograaf 1975-1995 voor regio behalve alveringem
- Roger Senesael zaligen, NP. Medewerker voor NP voor de zeewacht, 1970-90
- Gerry Lylon (izenberge): fotograaf voor regio – Alveringem in jaren 70-90
- Jean-marie Pylyser: uitgever Gids van de Westhoek (weekblad in eigen beheer)

Kranten: De Duinengalm; La Panne Plage; Journal de la Panne; La Panne-plage, Journal de la Panne

et de la Région; Het Wekelijks Nieuws (editie Nieuwpoort); De IJzerbode (sinds 1970, deel Alveringem); De Wakkere Veurnenaar, soldatenblaadjes, de Belgische Standaard (tijdens oorlogsjaren gedrukt in De Panne)...

archieven persmedewerkers

Germain Deseure

Erfgenamen Albert Reybrouck

Kunstvoorwerpen

Collecties diverse musea (Delvaux, Grard, Visserijmuseum, zilvercollectie Ten Duinen, ...)

Collectie Oceanische kunst (De Panne)

Collectie kunstschilder en graficus Louis Van den Eynde (De Panne)

Kunstvoorwerpen in kerken (zie collectie KIK), kloosters, abdijen

Frontkunst

unieke collectie bronzen gerechtigheidsvoorwerpen uit de 16de eeuw in Landhuis Veurne

Regiocollecties bibliotheken in Veurne (Bibliotheca Furnensis), Koksijde en Nieuwpoort

Rijdend –varend-vliegend

Billekarren

kusttram

maritiem erfgoed: zeilwagens (De Panne als bakermat van de zeilwagensport (1898)), boten,

...

Privé-collectie Robert Moeyaert (aangekocht door gemeente de Panne)

Ambachtelijke materialen

Collectie Museum Bachten de Kuupe, Visserijmuseum, De Snoek, Bakkerijmuseum, Krekelhof,

Collectie constructiewerkhuis Verhaeghe (De Panne)

Archeologische collecties

Rohardushof (Beveren)

Volkskunde

Collectie Karel Berquin (bewaard in Openluchtmuseum Bachten de Kupe)

Vlaggen (inventarissen in Veurne en De Panne)

Collectie roerend erfgoed bewaard in archief Nieuwpoort (schilderijen etc.)

Onroerend erfgoed

Zie inventarissen op <http://inventaris.vioe.be>

Bijlage 9: Erfgoedzorgers in de 5-art regio

Archieven	Contactpersoon
Gemeentearchief Koksijde	Caroline Beele, archivaris Bevat o.a. fonds Loppens, legger van 1704 en merkwaardig toeristisch promofilmje anno 1947
Stadsarchief Veurne	Jan van Acker, erfgoedconsulent
Stadsarchief Nieuwpoort	Walter Lelièvre en Jo Ghijs (beiden halftijds)
Belgian Air Force Press Clippings	particulier initiatief dat alles verzamelt dat in de pers verschijnt over de Belgische militaire luchtvaart (in Koksijde is een legerbasis gevestigd, waar de bekende Seakings hun standplaats hebben). De resultaten worden gegoten in een lopende bibliografie, waarvan tot heden één deel verscheen, en staan ter beschikking voor onderzoek. Contact: Lambert Derenette
Bibliotheken	
Heemkundige bibliotheek Bachten de Kupe Karel Berquin	
Heemkundige Bibliotheek Bachten de Kupe Jaak Verstappen	
de Heemkundige Bibliotheek Bachten de Kupe Marcel Messiaen	
Vriendenkringen	
Gemeentelijke archiefcommissie Koksijde	heeft tot doel de werking van de archiefdienst te begeleiden
Vrienden van het Veurns archief	tijdschrift: Archikrant, sinds 1992

Musea en bezoekerscentra

Alveringem	
archeologisch aardewerkmuseum 't Rohardushof – Kleipijpenmuseum	
Curiosamuseum Nollée – Heraldisch en Folklore museum	
Museum van de dorst – Mout- en Brouwhuis De Snoek	
Museum George Grard	
Openluchtmuseum Oud Dorp Bachten de Kupe	
De Panne	
Cultuurhuis De Scharbiellie	Gemeentelijk. Oceanische collectie De Simpelaere
Nostalgie Media Museum	Particulier
Le Chalutier	In opbouw. Gemeentelijk
Oorlogs- en vredesmuseum (Cabour)	
Constructiewerkhuis Verhaeghe	Particulier. Toekomst onzeker
Natuureducatief centrum de Nachtegaal	
Koksijde	
Abdijmuseum Ten Duinen 1138 + Zilvercollectie	Uitgave: Novi Monasterii (jaarboek)

/-museum + bezoekerscentrum	
Familiaris de Dunis	Vriendenvereniging van het Abdijmuseum
Heemkundemuseum 't Florishof	
Museum voor Sleutel en Slot	
Nationaal Visserijmuseum Oostduinkerke + bezoekerscentrum	
Vrienden van het Nationaal Visserijmuseum Oostduinkerke	Vriendenvereniging Uitgave: Mededelingsblad
Paul Delvauxmuseum	
Rariteitenkabinet 't Krekelhof	
Heemkundemuseum 't Florishof	
Bezoekerscentrum De Doornpanne	
Veurne	
Bakkerijmuseum Walter Plaetinck	Uitgave: Patakon
kasteel Beauvoorde	
Diksmuide	
Bezoekerscentrum De Otter	Behandelt ook Alveringem (IJzervallei) en Veurne

Erfgoedverenigingen

Heemkundige kringen	
Heemkring Ramscapple aan den Yser	
Regionale Heemkring Bachten de Kupe	Uitgave: Bachten de Kupe
Verenigingen rond immaterieel erfgoed	
Dialectgenootschap Bachten de Kupe	Opereert vanuit Alveringem Publicatie: Diealektgazette van Bacht'n de Kuupe
Vlaamse Confrérie De Gilde van Sint-Arnoldus	Alveringem. Doel: zorg voor de restanten van het Vlaamse brouwerijpatrimonium en het promoten van de Vlaamse biercultuur in het bijzonder
Vrienden(kring) Jack Verstappen	Alveringem. Reikte tweejaarlijks de Prijs voor Heemkunde en Folklore Jack Verstappen uit. Sinds 1990 neem het gemeentebestuur van Alveringem het peterschap op zich. Met deze prijs beoogt de vriendenkring met het gemeentebestuur de overleden auteur, folklorist en schrijver Jack Verstappen te herdenken en de vele heemkundige schrijvers aan te moedigen om de huidige voorbije en verdwenen volkse toestanden van hun dorp, streek of gewest vast te leggen voor de nazaten
Vereniging voor Familiekunde – afdeling Westkust	Werkingsgebied: arrondissement Veurne Publicatie: Driemaandelijks nieuwsbrief
Vereniging voor levende geschiedenis	
Vzw Frontleven 40-45, vereniging voor levende geschiedenis	Frontleven is een vereniging voor levende geschiedenis met als doel het uitbeelden van de strijdkrachten die deelnamen aan de Tweede Wereldoorlog in België. Frontleven heeft tot 2014 een stek in het Openluchtmuseum Bachten de Kupe. Frontleven komt een drietal keer per jaar het dorp omtoveren tot een levend dorp in de Tweede Wereldoorlog. Dan worden de huisjes bewoond en de voorwerpen gebruikt door deze

	mensen De Vereniging voor Levende Geschiedenis "vzw Frontleven 40-45"
Verenigingen actief rond onroerend erfgoed	
Erfgoed Vlaanderen	Erfgoed Vlaanderen beheert in de regio het kasteel Beauvoorde
Orgelcomité Stavele	Alveringem, beheerd beschermd van Peteghem-orgel
Stalijermolen vzw	Alveringem
Nata vzw	Vereniging rond maritieme archeologie met vestiging in Nieuwpoort. Voluit: Noordzee Archeologisch Team Aquarius http://www.nata.be/
Andere	
Cyriel Verschaevecomité	Bewaart het gedachtegoed Cyriel Verschaeve door het verzamelen van alle zaken betrekking hebbende met voornoemde persoon, o.a. beelden, correspondentie
Vrienden van het Patrimonium Nieuwpoort	Vereniging met aandacht voor lokale geschiedenis en erfgoedbeleving Publicatie: Elck zegg' het voorts (i.s.m. archief Nieuwpoort)

Niet-erfgoedverenigingen

Schutterijen: Bond Veurne-Ambacht (verzameling van 16 bonden) De Ware Vrienden De Panne Sint-Sebastiaangilde Houtem (V) Sint-Sebastiaangilde Nieuwpoort Sint-Jorisgilde Stavele (A)	
D'Oostduinkerke Paardevissers	De paardenvissers van Oostduinkerke
De Orde van de Paardevisser	De vereniging heeft tot doel : - het in stand houden en het bevorderen van het garnalvissen; in het bijzonder de folklore van het garnalvissen te paard en het garnalkruien; - het promoten van de grijze Noordzeegarnaal en gastronomie; - het bevorderen van het toerisme te Oostduinkerke, Koksijde en aan de Westkust
Sodaliteit van de Gekruisigde Zaligmaker	Veurne, organisator Boeteprocessie
Kruwersclub de Spanjaardbank	Koksijde (cfr. strandvisserij)
Kruwersclub de Slepers	Koksijde, garnalkruiers (cfr. strandvisserij)
Jeanne Panne Heksenfeestcomité	Nieuwpoort
Reuzengilde Jan Turpijn	Nieuwpoort, gesticht in 1923
Genootschap van de zalige Idesbaldus	Koksijde, organiseert jaarlijkse bedevaart naar kapel St.-Idesbald
Volksdanksgroep Zannekin	Veurne

Bijlage 10: Acties door gemeenten rond cultureel erfgoed ondernomen

	Roerend en immaterieel	onroerend	algemeen
5-art	Gezamenlijke deelname erfgoeddag, week van de smaak	Gezamenlijke deelname OMD	- erfgoedcel (incl. verhogen bijdrage voor uitschrijven plan) - gezamenlijke deelname OMD, erfgoeddag, Week van de Smaak - verder uitbouwen regionaal erfgoednetwerk = start met erfgoedcel - promotie via aparte rubriek in programmabrochure
Alveringem	- participatie Westhoekstreekmuseum - ondersteuning musea (meedenken en meewerken rond praktische problemen) - stimuleren onderzoek (door peterschap van de tweejaarlijkse Prijs voor Heemkunde en Folklore Jack Verstappen) - geïntegreerd project rond de oorlog met vzw Westhoekmonumenten "Verhaal van de dorst in de Groote Oorlog" – september wordt gestart met een werkgroep – indienen van een subsidieaanvraag dossier (mondeling geschiedenis)	- Bijzondere aandacht voor het authentieke karakter van de gemeente, de dorpskernen, de kleine erfgoedelementen - toegankelijk maken patrimonium (o.a. kerken en kerkhoven) - Aandacht voor het funerair erfgoed - aandacht voor het erfgoed (herwaarderingsplan wijk Clachoire) - plaatsen van informatieve straatnaamborden (uitleg van nieuwe straatnamen of pleinen) in Hoogstade en Gijverinkhove - informatieborden op dorpsontmoetingspunten in Stavele en Beveren (aandachtspunten erfgoed en lokale geschiedenis) - zgn. archeologische route 'Van Sint-Ricquers naar (H) Oeren (in reeks 'Verhalen voor onderweg')	- Maximaal gebruik maken van de expertise en het aanbod van de hogere overheden en instellingen - ontsluiting erfgoed in wandelingen, routes (bv 'Van Sint-Ricquers naar (H)Oeren (in reeks 'Verhalen voor onderweg') - inventariseren verwanten gesneuvelden Oeren – fiche per soldaat wordt opgemaakt – inscannen van foto's – brieven ... van de gesneuvelde soldaten - ontsluiten door publicaties ondersteunen van de werking van het dialectgenoot – uitgeven van brochure dialectwandeling in Leisele, Izenberge en Gijverinkhove (2010) - toeristische en culturele projecten met diverse lokale en regionale partners
De Panne	-Inventarisatie -Tentoonstellingen -ontwikkeling beeldbank - herinrichting permanente tentoonstelling Oceanische kunst - raadpleegbaar maken archief - inventarisatie en bewaring door opstraten projecten mondelinge geschiedenis	-beschermde Dumontwijk uitgangspunt in ontwikkeling geïntegreerd cultureel erfgoedbeleid -opmaak van een herwaarderingsplan voor de Dumontwijk - aandacht natuurlijke erfgoed	Ontsluiting door: - Uitgave publicaties - Ontwikkeling beeldbank

Koksijde	Werking rond immaterieel nu projectmatig: Bv. vissersdialecten, expo '58 (cf. van horen zeggen: ronselen van verhalen + opleiding), project rond dagelijkse leven van kinderen in interbellum / WO II, oa op basis getuigenissen (voor kinderen) Via erfgoedcel wil men projectmatige werking funderen - Vier initiatieven ter bevordering naam bekendheid en participatie plaatselijke musea (zeven om te beleven, museumroute + pas) - WO I in ten Bogaerde - huisje Nys-Vermote / inrichting 'erfgoedmuseum' - archiefcommissie (met individueel geïnteresseerden) - opfrissen Vanneuvillehuis - subsidie aan P. Delvauxmuseum - archief werkt aan overzicht van alle bestaande waardevolle collecties (privaat en openbaar) - centrale databank / catlogus archief, musea, bib via adlib (in uitvoering)	- subsidiereglement restauratie waardevolle, (niet) beschermde woningen - publicaties (funerair erfgoed, architectuur, kapellen, oorlog) - inventarisatie funerair, bouwkundig en oorlogserfgoed + veldkapellen - erfgoedborden - 'sterrenwoningen' ook mee opgenomen in ruimtelijke ordening - opmaak herwaarderingsplan Quartier Senegalais - geleide erfgoedwandelingen rond funerair en bouwkundig - architectuurprijs - project archeoloog	- provinciaal depot (aanbieden locatie) - ontwikkelen erfgoedroutes (ontsluiting) - erfgoedborden - beschikbaar stellen lokalen (bv VVF) - co-organisatie cursussen, zoals 'van horen zeggen' (rond mondelinge geschiedenis) in samenwerking erfgoedcel Ieper
Nieuwpoort	- Inventarisatie - Aanstelling (halftijdse) archivaris - Inrichting locatie voor tentoonstelling WO I - Bouw bezoekerscentrum over 'de strategische rol van het water'	- Restauraties / beter onderhoud - Ontwikkelen systeem voor onderhoud - Herbestemmingen - Inventarisatie (vooral heropbouwarchitectuur en waardevolle hedendaagse) - Bespelen en bezoek beiaard - Organisatie tentoonstelling en studiedag - Acties voor behoud waardevolle gevels (o.a.	-(starten met) inventarisatie en ontsluiting erfgoed (erfgoedroute), specf. maritiem- en oorlogserfgoed - (start met) toeristische valorisatie belangrijke sites inzake maritiem verleden - herdenking 1914-2014 - Jaarlijkse organisatie of ondersteuning activiteit en tentoonstelling over maritiem verleden,

		restauratiepremie) - visieontwikkeling rond behoud landschappen, boerderijen, stadsgezichten, waardevolle gebouwen, inplanting hedendaagse architectuur	oorlogsverleden, versterkt verleden of verleden en cultureel erfgoed van de stad. -educatief pakket voor scholen bij tentoonstellingen - cultuurhuis: 'huis' van de verenigingen
Veurne	-Museum-toeristische herbestemming Landhuis - creëren expositieruimte religieus erfgoed - realisatie ontsluiting Bibliotheca Furnensis - promotionele en financiële ondersteuning erkend museum (Bakkerijmuseum) - onderzoek en ondersteuning uitbreiding Bakkerijmuseum - participatie in Westhoekstreekmuseum - Oral history projecten, rond bedreigde sectoren	- onderhoud en restauratie beschermd erfgoed - promotionele ondersteuning Kasteel Beauvoorde	- Tijdelijke projecten voor de inventarisatie en het toegankelijk maken van specifieke collecties -Permanente zorg voor erfgoed, zowel van de stad (aanwinsten) als van derden (verspreid erfgoed = "zwerfgoed", samenwerking met erfgoed- verenigingen als Kasteel Beauvoorde en Bakkerij- museum), inclusief het roerende en het immateriële erfgoed - Digitale ter beschikking stelling van (een selectie van) archief en erfgoed -Participatie beeldbankproject bij bestaande aanbieders -uitbouw vrijwilligerswerking voor inhoudelijke ontsluiting archief - erfgoed en archief in stand houden; waar nodig conserverend en restauratief - Twee- of driejaarlijks toeristisch-cultureel project i.s.m. lokale en regionale partners - (meer) uitspelen van erfgoed als toeristische troef